

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנינים בני בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
הכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת ויקהל

אותיות ג . ד . ה

פרשת פקודי

אות . א

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים ב"ר**

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

**י"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"**

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635,
מספר השבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו מן נתון לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודברי תורתו הקדושים וכן מכל
צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי זמננו וכל טוב סלה
כהנחתו
בהקדמת ספריו.

**הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתחם לעילוי נשעת**

**האשה הצדקת צרת ריזל
בת' עיכאל הלוי ע"ה**
גדלה בגיה בעסירות לחירה ולחסד
הרבתה לגעול חסד בעיפה ובענוה
והיחה עסויעת בעאר פניס לענייס ושבורי לג
גלב"ע ז' שבט תשע"ט
תהא עליצת יושר
עבור בגיה וכל עשפתה
תנצ"ב.ה.

יהי רצון

שהליעוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת גפשה רוחה ונשעתה בעולם
העליון ובזכות הגדולה של רבינו זי"ע
תתעלה בעלה בעלה עחיל אל חיל
בגנזי ערוצים להעליץ טוב בעד כל ישראל
שגויעת בתשויעת עולעים בב"א

**לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון**

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבדי רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידנו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין כמותנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו, ובראי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט ברביו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מולומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבנו, אא מנטי שמיצאם לרדינו ככרי שנוכל לתקנם ולשלבם במהדורות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בוויבי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרֻשֵׁת וַיְקַהֵל

ג

פָּסוּק (שמות לה, ג) 'לֹא תִבְעֲרוּ אֵשׁ וְכוּ'. שֶׁבֶת, מוֹנֶה מִיּוֹם שִׁמְעָה שְׁשָׁה, וּמִקֵּדֶשׁ שְׁבִיעִי. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם וְאֶפְלוּ בְיוֹם זֶה מִהַלְכוֹת שֶׁבֶת (הלכה כב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, הַמְהַלֵּךְ בַּמִּדְבָּר וְלֹא יָדַע מָתִי הוּא יוֹם

פסוק 'לא
תבערו אש'
בכל
משבתתכם'

זְרַע שְׁמֹשׁוֹן הַמְבוּאָר

ג

'הבערה' נאסרה בשבת כשהאדם נמצא ביישוב, שבמדבר לפעמים מותר

התחיל להסתפק איזה יום הוא, ששָׁה ימים, וּמִקֵּדֶשׁ אֵת הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל מַנִּינּוֹ לַהֲיֹת כְּמוֹ שֶׁבֶת, וְהֵינּוּ שְׁעוֹשֶׂה בּוֹ קִידוּשׁ בַּתְּחִילַת הַיּוֹם, וְהַבְדְּלָה בְמוֹצָאֵי הַיּוֹם. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מִהַשְּׁבַע יָמִים, וְאֶפְלוּ בְיוֹם זֶה שֶׁמִּקֵּדֶשׁ וּמִבְדִּיל בּוֹ, מִתֵּר לּוֹ לַעֲשׂוֹת מִלֵּאכָה כְּדֵי פְרֻשְׁתּוֹ - כְּדֵי הַצּוֹרֵךְ לַחֲיֹתוֹ בְּלִבָּד, כְּדֵי שְׁלֵא יָמוֹת, וְטַעַם הָאִיסוּר שֶׁל עֲשִׂית מִלֵּאכָה בְיוֹתֵר מִכְּדֵי חֲיִיו, שֶׁמָּא הַיּוֹם שֶׁבֶת, עַב"ל.

המהלך במדבר עושה בכל יום מלאכה כדי חיותו כתוב בפסוק (שמות לה, ג) 'לֹא תִבְעֲרוּ אֵשׁ וְכוּ' בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת. יֵשׁ לְדַקֵּק בַּלְשׁוֹן הַפְּסוּק שֶׁתִּלְהֶה הָאִיסוּר בְּמוֹשְׁבוֹת אֶף שֶׁמִּצְוָה זֹאת חוֹבֶת הַגּוֹף הִיא וְלֹכֵךְ נוֹהֶגֶת בְּכָל מְקוֹם.

ויש ליישב על פי מה שפסק הרמב"ם ו'ל בְּפֶרֶק ב' מִהַלְכוֹת שֶׁבֶת (הכ"ב)² וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, הַמְהַלֵּךְ בַּמִּדְבָּר וְלֹא יָדַע מָתִי הוּא יוֹם שֶׁבֶת, מוֹנֶה מִיּוֹם שִׁמְעָה - מִהַיּוֹם שָׁבוּ

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

כדי שלא ימות, ואסור לו לעשות יותר על פרנסתו, שכל יום ויום ספק שבת הוא. מקור דברי הרמב"ם, הוא בגמרא (שבת סט, ב) וז"ל, אמר רב הונא, היה מהלך בדרך או במדבר, ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד וכו'. אמר רבא וכו', כל יום ויום עושה לו פרנסתו אפילו הוא יומא, וההוא יומא במאי מינכר ליה, בקידושא ואבדלתא. ג. דבר זה אינו מעיקר הדין, אלא חכמים תיקנו כן לזכרון בלבד, שיהא לו יום אחד חלוק משאר הימים, כדי שלא תשתכח ממנו תורת שבת. מאירי (שבת סט, ב ד"ה מי). ד. פירוש, אף ביום שנוהג בו כאילו הוא בוודאי שבת, מותר

א. בגמרא (שבת כ, א) דרשו, 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם', בכל מושבותיכם אי אתה מבטל, אבל אתה מבטל במדורת בית המוקד [להתיר הקטרת איברים ופדרים על המזבח כל הלילה]. ראה עוד ביבמות (ו, ב) שלמדים מ'מושבותיכם', בגזירה שווה שאין ממתין בשבת את החייב מיתה. ורבינו מוסף לדרוש בדרך דרוש, שהפסוק מרמז על דין ההולך במדבר. ב. לשון הרמב"ם, המהלך במדבר ולא ידע מתי הוא יום שבת, מונה מיום שטעה ששה, ומקדש שביעי, ומברך בו ברכת היום ומבדיל במוצאי שבת. ובכל יום ויום, ואפילו ביום זה שהוא מקדש ומבדיל בו, מותר לו לעשות כדי פרנסתו בלבד

וַזָּהוּ 'לֹא תִבְעֵרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכְּבֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת', בְּלֹמֶר, 'בְּכָל מִשְׁכְּבֵיכֶם' אִי אַתָּה מִבְּעִיר בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, דְּהִינּוּ בְּשֵׂאתָהּ מִבְּעִיר (ו) בִּישׁוּב, אֲבָל אִם תִּהְיֶה בַּמִּדְבָּר, אִזּוּ תִצְטָרֵף לְהִבְעִיר אַף בְּשַׁבַּת לַעֲשׂוֹת פְּרֻנְסָתְךָ.

וְאִפְשָׁר, שְׁלֹזָה רָמְזוּ הַפְּתוּב בְּאִמְרוֹ (שם

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

לעשות מלאכה ביום שהוא שבת עצמו לפי מניינך, כדי שלא תמות בו.

העושה כל מלאכתו בימות החול, יוכל לשבות בשבת

וְאִפְשָׁר, שְׁלֹזָה רָמְזוּ הַפְּתוּב בְּאִמְרוֹ (שם כ, ט-ו) 'שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעִשִּׂיתָ כָּל מְלֶאכֶתְךָ. וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכוּ' שַׁבַּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֶאכֶה, כְּלֹמֶר, כָּל זְמַן שְׁבִשְׁשֵׁת יָמִים תּוּכַל לַעֲשׂוֹת כָּל מְלֶאכֶתְךָ, דְּהִינּוּ בְּשֵׂאתָהּ יוֹדֵעַ אִמְתִּי הוּא יוֹם הַשַּׁבָּת, שְׂאִזּוּ בַיָּמֹת הַחֹל תּוּכַל לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שְּׂתִרְצֶה, אִזּוּ יִתְקִיִּים הַצּוּוִי וְיָבִיִּים הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֶאכֶה, שְׂתוּכַל לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבַּת כְּהַלְכָתָהּ, שְׂלֹא לַעֲשׂוֹת בַּהּ שׁוּם מְלֶאכֶה, כִּיּוֹן שְׂלֹא תִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת מֵעַט מְלֶאכֶה לְכַדִּי חִיִּיךָ.

אֲבָל בְּשֵׂאתָהּ נִמְצָא בַּמִּדְבָּר, וְלֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹת בְּשֵׁשֶׁת יָמִים 'כָּל מְלֶאכֶתְךָ', אִלֵּא

וַזָּהוּ פִירוּשׁ הַפְּסוּק 'לֹא תִבְעֵרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכְּבֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת', בְּלֹמֶר, 'בְּכָל מִשְׁכְּבֵיכֶם' - בְּעִיר מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם אִי אַתָּה מִבְּעִיר אֵשׁ, וְכֵן אִסוּר לַעֲשׂוֹת שֵׁם שׁוּם מְלֶאכֶה אַחֲרַת, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, דְּהִינּוּ בְּשֵׂאתָהּ מִבְּעִיר (ו) בִּישׁוּב, לְפִי שְׂאִין שֵׁם פִּיקוּחַ נֶפֶשׁ, שֶׁהִנְמַצָּא שֵׁם יוֹדֵעַ בְּכִירוֹר מִתִּי הוּא יוֹם הַשַּׁבַּת, וַיְכּוּל לְהַכִּין אֶת כָּל צוּרְכֵי הַשַּׁבַּת מֵעֶרֶב שַׁבַּת. אֲבָל אִם תִּהְיֶה בַּמִּדְבָּר, אִזּוּ לִפְעָמִים תִּצְטָרֵף לְהִבְעִיר אֵשׁ אַף בְּשַׁבַּת כְּדִי לַעֲשׂוֹת פְּרֻנְסָתְךָ - צוּרְכֵי חִיּוֹתֶךָ שֶׁל הַיּוֹם, לְפִי שְׂבִמְדַבֵּר לֹא תּוּכַל לְהַכִּין צוּרְכֵי הַשַּׁבַּת בְּיוֹם שַׁחַל לְהִיּוֹת עֶרֶב שַׁבַּת לְפִי הַמְּנִין שֶׁלְךָ, שֶׁהִרִי גַם יוֹם זֶה הוּא סִפְקַ שַׁבַּת, וְאִסוּר לָךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלֶאכֶה יוֹתֵר מִכִּפֵּי הַצּוּרֶךְ שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּלִבְד, וְלֹא עִבוּר יוֹם הַמַּחֲרַת שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבַּת לְפִי מְנִינְךָ, וְלִפִּיכֶךָ תִּהְיֶה מוֹכֵרָה

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

מְקוֹם שִׁישׁ בּוֹ יִישׁוּב אֲנָשִׁים, וְכִמְשַׁמְעוֹת 'בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם'. 1. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'יָוִם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַה' אֱלֹהֶיךָ, לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֶאכֶה אֶתָּה וּבְנֶךָ וּבִתְךָ עִבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהִמְתָּךְ וְגַרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ'. 2. שְׂלִכְאוּרָה קִשָּׁה, מִפְּנֵי מַה הוּצָרֵךְ לְהוֹכִיר שִׁיעֶשֶׂה מְלֶאכֶה בְּשֵׁשֶׁת יָמִים. וְרֵאָה הַעֲרָה הַבָּאָה, שֶׁהַמְּפֻרָשִׁים עִמְדוּ בָּזֶה.

הוּא לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶה לְצוּרֶךָ אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאִינוּ חִיִּיב לְהַתְּעוֹת בּוֹ. וְכַתֵּב הַמֵּאִירִי (שם) וְז"ל, נִרְאָה לִי הַטַּעַם, מִפְּנֵי שְׂאִין מִתְּרִיץ לוֹ בְּשֵׂאֵר הַיָּמִים אִלֵּא לְכַדִּי חִיּוֹ בְּצִמְצוּם, וְכָל שְׂמַחִיתוֹ מְצוּמְצַמֵּת בְּכָל יוֹם, אַף תַּעֲנִית שֶׁל יוֹם אֶחָד סִכְנָה לוֹ, וְכָל שְׂכָן בְּמִקוֹם שֶׁהוּא סְבוּר לְהַתְּעַנֵּג בּוֹ. ה. כֵּן נִרְאָה לְהַגִּיה. וְאִפְשָׁר שְׂצוּרֶיךָ לְהַגִּיה 'בְּעִיר וּבִישׁוּב', דְּהִינּוּ בְּעִיר אוֹ בְּכָל

יָמִים 'כָּל מְלֹאכֶתְךָ', רַק כְּדֵי פְּרֻנְסָתְךָ, אִזּוֹ אֵף בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא תוּכַל לְשַׁמֵּר 'לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלֹאכָה', מִפְּנֵי שְׂאֵף בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם תִּצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת כְּדֵי פְּרֻנְסָתְךָ.

וְעַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב (יחזקאל כב, ח) 'קִדְשֵׁי בְּזִית וְאֶת שְׁבֹתַתִּי חֲלָלְתָּ', דְּאִמְרִינָן פְּרִישׁ מִסְּכַת יְבָמוֹת (ו, א), יְכוּל יְהִי בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוּחָה שְׁבֹתָ, תִּלְמוּד לֹמַר (ויקרא יט, ל) 'אֶת שְׁבֹתַתִּי

זָרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

כב, ח), 'קִדְשֵׁי בְּזִית וְאֶת שְׁבֹתַתִּי חֲלָלְתָּ'.

וצריך ביאור, מה השייכות בין שתי העונות שנכתבו בפסוק זה, שהם ביזוי קדשי ה', וחילול השבתות.³

ויש לבאר, בהקדם מה דְּאִמְרִינָן בגמרא פְּרִישׁ מִסְּכַת יְבָמוֹת (ו, א), יְכוּל יְהִי בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוּחָה שְׁבֹתָ - שִׁיחָא מוֹתָר לְחַלֵּל אֶת הַשְּׁבֹתָ בְּשִׁבִיל מְלֹאכַת בְּנֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, תִּלְמוּד לֹמַר (ויקרא יט, ל) 'אֶת שְׁבֹתַתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירְאוּ'

רַק כְּדֵי פְּרֻנְסָתְךָ - כְּדֵי הַצּוּרֵךְ לַחִיךְ בְּאוֹתוֹ יוֹם בְּלִבְדָּ, אִזּוֹ אֵף 'בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי' לְפִי מַנִּינְךְ שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לִמְנוֹת, לֹא תוּכַל לְשַׁמֵּר אֶת הַצִּוּוִי שֶׁל 'לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלֹאכָה', מִפְּנֵי שְׂאֵף בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם תִּצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלֹאכָה כְּדֵי פְּרֻנְסָתְךָ".

המבזה את בית המקדש, מפני שהשבת דוחה בניינו, וגם מחלל את השבת, סותר את עצמו

וְעַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב בְּנִבּוֹאֵת יִחְזַקְאֵל, שְׁבָה הוּא מוֹכִיחַ אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל עוֹוֹנוֹתֶיהָ, שֶׁגִּרְמוּ לָהּ לְהַחֲרֹב וּלְהַגְלוֹת אֶת בְּנֵיהָ (יחזקאל

צִוּוּנִים וּמְקוּרוֹת

שפירש שביזו את הקדשים, בכך שהביאו קרבנות מבהמות גזולים ופסחים ועורים, שזה דרך בזיון. אמנם מדברי רבינו בהמשך נראה, ש'קדשי בזית' היינו המשכן ובית המקדש עצמם. יב. בחזקוני (במדבר כח, יט) פירש השייכות, שאם יבזו את הקדשים על ידי שיהיו הקרבנות בעלי מומין, הרי אתם מחללים את השבת בשחיתתם ובהפשטם, שהרי אינם קרבים. וזה לשון המדרש תנחומא (פרשת תרומה סימן א), 'קדשי בזית ואת שבתותי חללת', למה מבזה את הקדשים, שאינו יודע לשמור שבת. ובעטרת צבי (על התנחומא, שם אות שס) ביאר, שכשרואה שעושים עבודה במקדש בשבת, הוא סובר שאין צריך לשמור השבת, וזהו סימן שמבזה את הקדשים, שאם לא כן, היה משים אל ליבו שקדושת הקדשים מבטלת את השבת במקדש. וראה עוד שם, ביאור נוסף. וכן ביאר בספר בדרך אלשוך (יחזקאל שם כב ד"ה קדשי, נב, ב). יג. לשון הגמרא, יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת, תלמוד לומר 'את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו', כולכם חייבין

ח. הנה המפרשים טרחו לבאר כוונת הפסוק 'ששת ימים תעבוד', ראה רש"י, אור החיים, ואברבנאל שם. והרמב"ן (שמות כג, יב) פירש וז"ל, שיאמר ששת ימים תעשה כל מעשיך בבית ובשדה, בעבור שינוח בשביעי בן אמתך והגור, להיות כולם עדים במעשה בראשית, ע"כ. והיינו, שהפסוק 'ששת ימים תעבוד' וגו', הוא כעין הקדמה ותנאי לפסוק הבא 'וביום השביעי שבת' וגו'. וכן מבואר גם מדברי רבינו, אלא שפירש את ההקדמה והתנאי באופן אחר. ט. לכאורה אין מובן השייכות בין הדברים שכתב רבינו לעיל, לבין דבריו דלהלן. ונראה שיש כאן איזה ט"ס, וכאן מתחיל רבינו ענין חדש, לבאר הפסוק 'קדשי בזית' וגו'. ויתכן, שענין זה שייך למה שכתב רש"י בפרשתנו (שמות לה, ב) שהכתוב הקדים שמירת שבת למלאכת המשכן, ללמד שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת. וצ"ע. י. ראה רבינו חננאל (תענית ה, א ד"ה עד מתי) בשם מדרש חזית, שבפרשה זו הוכיח יחזקאל הנביא את ישראל על כ"ד מיני עבירות. יא. ראה רד"ק שם,

תִּשְׁמְרוּ וּמִקִּדְשֵׁי הַתִּירָאוֹ וְכוּ'. וְזֶהוּ 'קִדְשֵׁי בְּיֹת', כְּלוּמַר, 'שְׂאִינָם חֲשׂוּבִים לְפִי שְׂאִין

דוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת, וְאַחַר כֵּן, אֵף אֶת שְׁבֹתֵי חִלְלָת', הֵם תִּרְתִּי דִסְתָּרָן אֶהְדְּרִי.

ד

פְּסוּק (שמות לה, כו) 'וְכָל הַנְּשִׂים אֲשֶׁר נִשְׂא לִבָּן אֶתְנֶה בְּחֻמְכָּה' וְכוּ'. קָשָׁה, שֶׁהֲרִי אִם 'נִשְׂא לִבָּן אֶתְנֶה' מִקְרִי שֶׁהֵם בְּרִשׁוֹת לִבָּן, וְזֹהִי מִדַּת הַרְשָׁעִים,

כְּדֹאִיתָא בְּיַלְקוּט (פרשת נח רמז סא), עַל פְּסוּק (בראשית ח, כא) 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל לְבָנָי, הַצְּדִיקִים לָבָם בְּרִשׁוֹתָם, וְהִרְשָׁעִים הֵם בְּרִשׁוֹת לָבָם.

פסוק 'וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחמכה' וכו' קשה, שהרי אם 'נשא לבן אתנה' מקרי שהם ברשות לבן, וזוהי מדת הרשעים,

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבוּאָר

וְכוּ'. וְזֶהוּ - וְעַל פִּי זֶה יִתְבַּאֵר הַשִּׁיבוֹת בֵּין 'קִדְשֵׁי בְּיֹת', לְאֶת שְׁבֹתֵי חִלְלָת', שֶׁהֵנִיב מוֹכִיחַ אֶת יְרוּשָׁלַיִם, 'קִדְשֵׁי בְּיֹת', כְּלוּמַר, 'שֶׁהִקְדַּשְׁתִּים שְׁלִי, שֶׁהֵם הַמִּשְׁכָּן וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אִינָם חֲשׂוּבִים בְּעֵינַי, לְפִי שְׂאִין דוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת עֲבוּר בְּנֵינָם, וְלִכְן בְּיֹת וּדְחִית אֹתָם, מִשׁוּם שֶׁהִשְׁבַּת חֲשׂוּבָה יוֹתֵר מֵהֵם. וְאוֹלָם הֲרִי אַחַר כֵּן - אַחֲרֵי שְׁבֹתֵי אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֵף 'אֶת שְׁבֹתֵי חִלְלָת', וְהֵם תִּרְתִּי דִסְתָּרָן אֶהְדְּרִי - שְׁנֵי

דְּבָרִים שְׁסוֹתָרִים אֶחָד אֶת הַשְּׁנַי. שֶׁאִם בְּיֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא לֹא הִיָּה חֲשׂוּב בְּעֵינַי, כִּיּוֹן שְׂאִין בְּנֵינָם דוֹחִים אֶת הַשֶּׁבֶת, הִיָּה לָךְ לְכֹל הַפְּחוֹת לְשִׁמּוֹר אֶת הַשֶּׁבֶת שֶׁחֲשׂוּבָה יוֹתֵר מֵהַמִּקְדָּשׁ, וְאִילוּ אֶתְנֶה חִלְלָת אֵף אֶת הַשֶּׁבֶת. וּבִכֵּן אֶתְנֶה מוֹכִיחַ עַל עֲצֻמְךָ, שֶׁגַּם מֵה שְׁבֹתֵי אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אִינָם מִשׁוּם שֶׁהִשְׁבַּת חֲשׂוּבָה יוֹתֵר, אִלֵּא מִפְּנֵי שְׂאִין אֶתְנֶה חֲשׂוּשׁ כֹּלֵל לְכַבֵּד שׁוֹם דְּבַר הַמִּקְדָּשׁ לְהַקְבִּיָּה.

ד

המתאוה לאיזו אומנות הרי זה סימן שהוא מוכן לה בטבעו

דְּקוּק בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק 'נִשְׂא לִבָּן אֹתְנָה' כְּתוּב בְּפְסוּק (שמות לה, כו) 'וְכָל הַנְּשִׂים אֲשֶׁר נִשְׂא לִבָּן אֶתְנֶה בְּחֻמְכָּה' וְכוּ' טוֹו אֶת הָעֵדִים'. קָשָׁה - יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל לִשׁוֹן הַפְּסוּק, שֶׁהֲרִי אִם 'נִשְׂא לִבָּן אֶתְנֶה' - שֶׁהִלֵּב שֶׁלֹּהֵן מִשְׁךְ אֹתָן לְעִשְׂיָה זֹו וּנְמַשְׁכוּ אַחֲרָיו לְעִשׂוֹת כֵּן, מִקְרִי - הֲרִי זֶה נִקְרָא שֶׁהֵם - הַנְּשִׂים הֵן בְּרִשׁוֹת לִבָּן - יִצְרָן הִרַע

וּתְאוּוֹתָן, שֶׁמִּשׁוּעֲבָדוֹת לְעִשׂוֹת כֹּל מֵה שִׁיִּצְרָן חִפְזָן, וְהִרִי זֹוהִי מִדַּת הַרְשָׁעִים, שְׂאִינָם שׁוֹלְטִים עַל יִצְרָם, אִלֵּא אֲדַרְבָּה הֵם נִכְנָעִים לְיִצְרָם וּתְאוּוֹתָם, לְעִשׂוֹת אֵף מֵה שֶׁהוּא נִגְד הַשְּׁכָל, כְּדֹאִיתָא בְּיַלְקוּט (שְׁמַעוֹנִי פְרַשְׁת נַח רַמְזו סַא) ^ט, עַל הַפְּסוּק (בְּרַאשִׁית ח, כַּא) 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל לְבָנָי, הַצְּדִיקִים לָבָם בְּרִשׁוֹתָם - הַצְּדִיקִים לָבָם וְיִצְרָם

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

בלבוי (בראשית כו, מא), 'ויאמר ירבעם בלבו' (מלכים א' יב, כו), 'ויאמר המן בלבו' (אסתר ו, ו).

ככבודי. יד. לשון הילקוט, הרשעים הן ברשות ליבן, 'אמר נבל בלבו' (תהלים יד, א), 'ויאמר עשו

זָרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

משועבדים ונכנעים ליצרם, לעשות כל מה שליבם מתאוה, אף אם הוא נגד השכל. ואם כן קשה, היאך כתוב בפסוק, שדוקא אותן נשים שהיו מסורות ביד יצרן ותאוותן, הן עסקו במלאכת המשכן, וטוו את הצמר של העיזים^{טו}.

ברשותם להכניעו, שהצדיקים נמשכים אחר רצון ה' ומכריחים חפץ לבכם שיהיה לפי הדעת והשכל, ולכן יהיה מאמרם אליו ועליו, כלומר, שגוזרים עליו להטותו אל הראוי והצדק^{טו}, וְאִילוּ אצל הַרְשָׁעִים הוא להיפך, שְׁהֵם עֲצָמָם, ושכלם, נמסרים בְּרִשׁוֹת לָבָם - שהם

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

דאת אמר (אסתר ו, ו) וַיֹּאמֶר הַמֶּן בַּלְבּוֹ, וַיֹּאמֶר עָשׂוּ בַלְבּוֹ (בראשית כז, מא). אך הוא מפאת פתיות הרשע, ועליו נאמר (משלי א, כב) 'תֵּאָהְבוּ פִתִּי, וְקִרְאוּהָ (שם ט יג) 'אֵשֶׁת כְּסִילוֹת'. אך בזה הוא מפאת חכמה, וזהו 'אֲשֶׁר נִשְׂא לְבָן אוֹתָנָה בַחֲכָמָה' שהוא לְבָן את גופן לעשות אותם, והוא בַחֲכָמָה לעשות הטוב בעיני היוצר, ולא בפתיות ככל אשר לְבָן נושא אותן שהן ברשות לְבָן. הנה לכאורה נראה שכמו כן יש להקשות על הפסוק שנאמר באנשים (שמות לו, ב) 'לֹא אֲשַׁר נִשְׂאוּ לְבָבוֹ לְקִרְבָּה אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ, אֵלָּא שֶׁהוּא מֵאוֹחֵר מֵהַפְּסוּק שֶׁהֵבִיא רַבִּינוּ. ובתירוצו של רבינו יובן גם כוונת הפסוק האמור לגבי האנשים, שלא התכוין הפסוק שהאנשים ברשות ליבם. וכן מפורש ב**באברבנאל** (שמות לה), וזה לשונו, 'לְכָן אָמַר וְכוּ' וַיְבִיאוּ כָל אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׂאוּ לְבָבוֹ לְקִרְבֵּי אֵל הַמְּלָאכָה, רָצָה לוֹמַר, שֶׁלֹּא הֵיךְ בָּהֶם מִי שֶׁלֹּמַד הַמְּלָאכָה הַהִמָּה מִמְּלֻמְדוֹ בְּהַרְגֵל, אֵלָּא מִי שֶׁמִּצָּא בְּטַבְעוֹ הוּא יָדַע לַעֲשׂוֹת כֵּן, וַיִּגְבַּה לְבָבוֹ בְּדַרְכֵי ה' לְבָאוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלוֹמַר לוֹ, אֲנִי אֶעֱשֶׂה כִּךְ וְכִךְ מִמָּה שֶׁדִּבַּרְתָּ'. ונראה לבאר שאין לדקדק בלשון הפסוק (שמות כה, ב) 'מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבָבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי', שהוא אמור לענין ה'נְדָבָה', ורצה הקב"ה שיתנו את הנדבה גם בשמחה ובנדיבות הלב [שלא תהיה הנתינה בעל כרחו של הנותן, ולא תהא נתינה גמורה], אולם בענין עשיית המלאכות נתקשה רבנו, שבמה שצריך לעשות למען מלאכת המשכן, מדוע יעשו כן רק מי שנמשך אחר לבו, שזה מדרת הרשעים שעושים רק מה שלבם אומר להם.

אבל הצדיקים ליבן ברשותן, יחנה היא מדברת על לבה' (אסתר ו, ו), וַיֹּאמֶר דּוֹד אֶל לְבָבוֹ (שמואל א כז, א), וַיִּשֶׂם דְּנִיאל עַל לְבָבוֹ (דניאל א, ח), דומין לבוראן וַיֹּאמֶר ה' אֶל לְבָבוֹ (בראשית ח, כא). וכן הוא במדרש (ב"ר סז, ח). ובעין זה גם במדרש (ב"ר לד, י). טו. על פי יפה תואר השלם ועין יוסף (ב"ר לד, י). וראה ביפה תואר שהוסיף להביא פירושים נוספים. וז"ל הבינה לעתים (דרוש סא ד"ה ואפשר), והכוונה פשוטה, שהצדיקים משעבדים את הלב, שהוא מקור הכוח המתעורר ושורש התאוה, שייכנע אל השכל לשמור משמרתו, באשר השכל הוא עיקר הוויית האדם, מהותו וחיותו האמיתית. והרשעים הם בהפך, כי הם, דהיינו, מהותם ועצמותם, שהוא השכל והחלק המעולה שבנשמה, משתעבד ונכנע אל הלב המתעורר אל התאוות הגשמיות, ויעשה מה שלבו חפץ, וכל אשר תשאלנו נפשו הבהמית כחפצה. ובתפארת שלמה (לחמשה עשר באב, ד"ה מי יתן) פירש, שהלב שלהם הוא ברשותם להטות אותו לטובה, והם מכריחים את ליבם לעשות מה שהשכל גוזר, לפי שהם שולטים על תאוות לבכם. טו. האלשיך (שם לה, כו) כתב לפרש שלכך הוסיף הפסוק תיבת 'בַחֲכָמָה', וז"ל, ולהיות קבלת שפע כל אחד לפי הכנתו, על כן 'אֲשֶׁר נִשְׂא לְבָן אוֹתָנָה בַחֲכָמָה', שהוא גדר גדול מהקודם, שהלב היה נושא אותן קלות כנשר לעשות רצון אביהם שבשמים, טוו את העיזים שהיא חכמה יתירה, כי העיזים נטוות על עצמן בחיים חיותם והיא חכמה רבה. ואמר 'בַחֲכָמָה' למה שיש סוג מאשר לבו נשאו ולא מטובו, והוא כי הרשעים הם ברשות לבם, כמה

וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁהַנָּשִׁים אֵי אֶפְשָׁר שִׁיהִיָּה לָבֶן בְּרִשׁוֹתָן, שֶׁהָרִי רִשׁוֹת אַחֲרִים עֲלֵיהֶן (קִדּוּשִׁין ל, ב). וּמִמַּעַם זֶה אֵינֶן נִמְי בְּרִשׁוֹת לָבֶן, שָׂאֵם תֵּעֲבֹר עַל דַּת מֹשֶׁה וַיהוּדִית, תֵּצֵא מִבְּעֻלָּה

וְתִפְסִיד כְּתַבְתָּהּ, וְלֹא תִמְצָא מִי שִׁישְׁאָנָה, וְטַב לְמִיתַב מִן דְּו מְלִמִּיתַב אֲרַמְלוּ (יבמות קיח, ב קִדּוּשִׁין מא, א), וְאִין לָךְ כְּשֶׁרָה בְּנָשִׁים אֶלָּא הָעוֹשֶׂה רִצּוֹן בְּעֻלָּה (ילקוט שמעוני שופטים רמוז מב).

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

הַאִשָּׁה אֵין לִיבָה בְּרִשׁוֹתָהּ, וְגַם הִיא אֵינָה בְּרִשׁוֹת לִיבָה לַחֲטוּא וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁמָּה שִׁכְתוּב כֹּאן וְכָל הַנָּשִׁים אֶפְשָׁר נִשְׂא לָבֶן אֲתָנָה בְּחֻקְמָה, בְּעַל כְּרַחֵךְ אֵין לִפְרֹשׁוּ שִׁיִּצְרֵן וְתַאֲוֹתֵן נִשְׂא אוֹתָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן הִיוּ בְּרִשׁוֹת לָבֶן, שֶׁהָרִי הַנָּשִׁים הַנִּשְׂאוֹת, אֵי אֶפְשָׁר שִׁיהִיָּה לָבֶן בְּרִשׁוֹתָן - שֶׁשְׁכֵּלֵן יִשְׁלוֹט עַל יִצְרֵן, שֶׁהָרִי הַרִשׁוֹת שֶׁל אַחֲרִים - בְּעֻלָּה עֲלֵיהֶן - בְּעֻלָּה עֲלֵיהֶן שׁוֹלְטִין עֲלֵיהֶן, לִפִּי שֶׁהֵן מִשׁוֹעֲבֻדוֹת לָהֶם (קִדּוּשִׁין ל, ב), וְנִמְצָא שֶׁלָּבֶן וַיִּצְרֵן אֵינֶן בְּרִשׁוֹתֵן אֶלָּא בְּרִשׁוֹת בְּעֻלָּהֵן.

וּמִמַּעַם זֶה שֶׁהַנָּשִׁים מִשׁוֹעֲבֻדוֹת לְבְּעֻלָּהֵן, הַנָּשִׁים אֵינֶן נִמְי בְּרִשׁוֹת לָבֶן - יִצְרֵן הָרַע, מִפְּנֵי שָׂאֵם הָאִשָּׁה תִּכְנַע לִיִּצְרָה הָרַע, וּמַחֲמַת כֵּן הִיא תֵּעֲבֹר עַל דַּת מֹשֶׁה - עַל אִיסוּרֵי הַתּוֹרָה שִׁכְתוּבִים בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבִּינוּ, וַיהוּדִית - אוֹ אִם תֵּעֲבֹר עַל מִנְהַגֵּי הַצְּנִיעוּת שֶׁקִּיבְּלוּ בְּנֹת יִשְׂרָאֵל עַל עֲצֻמֵן, אִף עַל פִּי שֶׁמִּנְהַגִּים אֵלֶּה אֵינֶם כְּתוּבִים בְּתוֹרָה, תֵּצֵא - תִּתְגַּרֵּשׁ מִבְּעֻלָּה וְתִפְסִיד אֵת

כְּתַבְתָּהּ, שֶׁבְּעֻלָּה יִהְיֶה רִשְׁאֵי לְגִרְשָׁה בְּלִי לְשֵׁלֶם לֶה אֵת הַדַּמִּים שֶׁהַתְּחִיב בְּשַׁעַת נִישׁוּאִיָּה לְשֵׁלֶם לֶה אִם יִגְרֹשְׁנָה, כְּמוֹ שֶׁשִּׁנִּינוּ (כְּתוּבוֹת עב, א), וְלֹא תִמְצָא מִי שִׁישְׁאָנָה - מִי שִׁישָׂא אוֹתָהּ לְאִשָּׁה, כִּיּוֹן שִׁיתְּפָרְסֵם שֶׁהִיא עוֹבֵרַת עַל דִּינֵי הַתּוֹרָה וְעַל מִנְהַגֵּי יִשְׂרָאֵל, וְגַם שְׁכִיּוֹן שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּידָה מְעוֹת, שֶׁהָרִי לֹא תִקְבַּל אֵת דְּמֵי כְּתוּבְתָהּ, לֹא יִרְצוּ לְהַנְשֵׂא לֶה¹, וְטַב לְמִיתַב מִן דְּו מְלִמִּיתַב אֲרַמְלוּ - עַדִּיף בְּעֵינֵי אִשָּׁה לְהַנְשֵׂא לְבַעַל, אִף שֶׁהוּא מִהַפְּחוּתִים שְׁבַאנִשִׁים, מֵאִשֶׁר לְחִיּוֹת לְבָדָה כְּמוֹ אֶלְמָנָה (יבמות קיח, ב קִדּוּשִׁין מא, א)², וּמַחֲמַת הַפְּחָד שִׁיִּגְרֹשְׁנָה בְּעֻלָּה וְתִישָׂאֵר גְּלַמּוּדָה, הָאִשָּׁה אֵינָה נִמְסַרַת בְּרִשׁוֹת יִצְרָה הָרַע לְעַבּוֹר עַל דִּינֵי הַתּוֹרָה וּמִנְהַגֵּי בְּנֹת יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הִיא מִשְׁתַּעֲבֵדַת לְעִשׂוֹת רִצּוֹן בְּעֻלָּה, וְלֹהַתְּנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וּמִנְהַגֵּי הַצְּנִיעוּת שֶׁל בְּנֹת יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד, שֶׁאֵיִן לָךְ כְּשֶׁרָה בְּנָשִׁים אֶלָּא הָעוֹשֶׂה רִצּוֹן בְּעֻלָּה (ילקוט שמעוני שופטים רמוז מב)³, וְעַל כֵּן כָּל אִשָּׁה נִשְׂוָה, אֵינָה בְּרִשׁוֹת

הַאִשָּׁה אֵין לִיבָה בְּרִשׁוֹתָהּ, וְגַם הִיא אֵינָה בְּרִשׁוֹת לִיבָה לַחֲטוּא וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁמָּה שִׁכְתוּב כֹּאן וְכָל הַנָּשִׁים אֶפְשָׁר נִשְׂא לָבֶן אֲתָנָה בְּחֻקְמָה, בְּעַל כְּרַחֵךְ אֵין לִפְרֹשׁוּ שִׁיִּצְרֵן וְתַאֲוֹתֵן נִשְׂא אוֹתָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן הִיוּ בְּרִשׁוֹת לָבֶן, שֶׁהָרִי הַנָּשִׁים הַנִּשְׂאוֹת, אֵי אֶפְשָׁר שִׁיהִיָּה לָבֶן בְּרִשׁוֹתָן - שֶׁשְׁכֵּלֵן יִשְׁלוֹט עַל יִצְרֵן, שֶׁהָרִי הַרִשׁוֹת שֶׁל אַחֲרִים - בְּעֻלָּה עֲלֵיהֶן - בְּעֻלָּה עֲלֵיהֶן שׁוֹלְטִין עֲלֵיהֶן, לִפִּי שֶׁהֵן מִשׁוֹעֲבֻדוֹת לָהֶם (קִדּוּשִׁין ל, ב), וְנִמְצָא שֶׁלָּבֶן וַיִּצְרֵן אֵינֶן בְּרִשׁוֹתֵן אֶלָּא בְּרִשׁוֹת בְּעֻלָּהֵן.

וּמִמַּעַם זֶה שֶׁהַנָּשִׁים מִשׁוֹעֲבֻדוֹת לְבְּעֻלָּהֵן, הַנָּשִׁים אֵינֶן נִמְי בְּרִשׁוֹת לָבֶן - יִצְרֵן הָרַע, מִפְּנֵי שָׂאֵם הָאִשָּׁה תִּכְנַע לִיִּצְרָה הָרַע, וּמַחֲמַת כֵּן הִיא תֵּעֲבֹר עַל דַּת מֹשֶׁה - עַל אִיסוּרֵי הַתּוֹרָה שִׁכְתוּבִים בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבִּינוּ, וַיהוּדִית - אוֹ אִם תֵּעֲבֹר עַל מִנְהַגֵּי הַצְּנִיעוּת שֶׁקִּיבְּלוּ בְּנֹת יִשְׂרָאֵל עַל עֲצֻמֵן, אִף עַל פִּי שֶׁמִּנְהַגִּים אֵלֶּה אֵינֶם כְּתוּבִים בְּתוֹרָה, תֵּצֵא - תִּתְגַּרֵּשׁ מִבְּעֻלָּה וְתִפְסִיד אֵת

צִיּוּנִים וּמִקּוּדוֹת

אִשָּׁה מִשׁוּם חִינָא, וּפִירִשׁוּ הַתּוֹסֵפוֹת (ד"ה לְכַתּוּבַת) בְּשֵׁם רַבִּינוּ חֲנַנְאֵל, שִׁימְצָאוּ הַנָּשִׁים חָן בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים, וַיְהִיָּה לָהֶן קוֹפְצִים יוֹתֵר. וְכַתּוּבוֹ, שְׁכֵן מִשְׁמַע בְּעֵרוֹךְ וּבִירוּשְׁלַמִּי. אֲמַנֵם רִשִׁי (שם) בִּיאֵר בְּעֵינֵי אַחֵר. יט. ז"ל רִשִׁי" (קִדּוּשִׁין שֵׁם ד"ה דַּמְרֵר ר"ל), מִשָּׁל הוּא שֶׁהַנָּשִׁים אוֹמְרוֹת עַל בְּעַל כָּל דְּהוּ, שֶׁהוּא טוֹב לְשַׁבֵּת עִם שְׁנֵי גוֹפִים, מִשְׁבַּת אֶלְמָנָה. כ. לְשׁוֹן

י. לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, וְאֵלוּ יוֹצְאוֹת שֶׁלֹּא בְּכַתּוּבָה, הַעוֹבֵרַת עַל דַּת מֹשֶׁה וַיהוּדִית, וְאִיזוּ הִיא דַּת מֹשֶׁה, מֵאִכִּילְתוּ שְׂאִינוּ מְעוֹשֵׁר, וּמִשְׁמַשְׁתּוּ נְדָה, וְלֹא קוֹצֵה לֶה חֵלֶה, וְנוֹדְרַת וְאֵינָה מְקִימַת. וְאִיזוּהִי דַת יְהוּדִית, יוֹצֵאָה וְרֹאשָׁה פְּרוּעַ, וְטוּוּהַ בְּשׁוֹק, וּמְדַבֵּרַת עִם כָּל אָדָם. [דְּמֵי הַכְּתוּבָה, הֵם מֵאֲתִים זוּז לְכַתּוּלָה, וּמֵאָה זוּז לְבַעוּלָה]. יח. רֹאֵה בְּכַתּוּבוֹת (פד, א), לְכַתּוּבַת

יָדִים הַצָּרִיף, וְאָפְלוּ שְׂיִיחָהּ לְבוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ
 לֹא יוֹעִיל פְּלוֹם. אָבֵל אִם הֶלֶב יִשְׁאֲנוּ
 לְלַמֵּד אֲמָנוֹת זו, שְׁמַע מִיָּנָה, שֶׁהוּא
 מוֹכֵן בְּמַבְעוֹ לְלַמְדוֹ אִם יִרְצֶה לְטַרְחַת,
 וְעַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב וְכָל הַנְּשִׂימ אֲשֶׁר
 נָשָׂא לְבָן וְכוּ'.

אָבֵל כָּאֵן הַכְּתוּב מִיָּרִי בְּאֲמָנוֹת
 הַצָּרִיכָה חֻכְמָה יִתְרָה, כְּמוֹ
 שֶׁפָּרֵשׁ רַש"י עַל פְּסוּק זֶה, וְלִלְמֹד
 אֲמָנוֹת כְּמוֹ זו, אֵינּוּ תִלּוֹי בְּרִצּוֹן הָאָדָם
 לְשַׁעֲבֵד לְבוֹ וְעַצְמוֹ לְכָה, דְּדִילְמָא לֹא
 יַעֲלֶה בְּיָדוֹ לְפִי שְׁאִין לוֹ בְּמַבְעוֹ הָאֲמוֹן

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

בכך, לְפִי שְׁאִין לוֹ בְּמַבְעוֹ אֵת הָאֲמוֹן -
 הַרְגַּלַת הַיָּדִים הַצָּרִיף לְאוֹמְנוֹת כְּזוֹ. וְאָפְלוּ
 שְׂיִיחָהּ לְבוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ - שִׁיצְרוּ הַרַע
 וְתַאוּוֹתָיו, יֵהִיו מְשׁוּעֲבָדִים וְנִכְנָעִים
 לְשַׁכְּלוֹ וְלִרְצוֹנוֹתָיו הַטּוֹבִים, לֹא יוֹעִיל בְּכך
 פְּלוֹם לְלִימוּד הָאוֹמְנוֹת.

אָבֵל אִם הֶלֶב הַרְצוֹן שְׁלוֹ יִשְׁאֲנוּ -
 שֶׁמַּעֲצָמוּ יִרְגִישׁ, שֶׁהוּא חִפֵּץ וּמִתְאוּה
 לְלַמֵּד אֲמָנוֹת זו, שְׁמַע מִיָּנָה - מוֹכַח מִכך,
 שֶׁהוּא מוֹכֵן בְּמַבְעוֹ לְלַמְדוֹ אִם יִרְצֶה לְטַרְחַת
 בְּלִימוּד²⁰. וְעַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב וְכָל הַנְּשִׂימ
 אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן וְכוּ' אֵתְנָה בְּחֻכְמָה טוֹוֹ אֵת
 הָעוֹזִים, שֶׁהַנְּשִׂימ שֶׁלְבָן חִשַּׁק לְלִימוּד אֵת

לְכַה וּיְצִרָה, אֲלֵא הִיא בְּרִשׁוֹת בַּעֲלָה, וְלִיכָה
 מִתְאוּה לַעֲשׂוֹת רַק מִה שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ²⁰.

'נשא לבן בחכמה' - חשק ליבן לעשות אומנות קשה

וְעַל כֵּן בּוֹדָאֵי שְׁמָה שֶׁכְּתוּב בְּתוֹרָה
 'אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֵתְנָה', אֵינּוּ הַכּוּוֹנָה שִׁיצְרָן
 הַרַע וְתַאוּת לִיבָן נִשָּׂא אוֹתוֹן, אָבֵל כָּאֵן
 הַכְּתוּב מִיָּרִי בְּאֲמָנוֹת שֶׁל טוֹוִיִּית הַצְּמַר
 שֶׁל הַעוֹזִים, הַצָּרִיכָה חֻכְמָה יִתְרָה, כְּמוֹ
 שֶׁפָּרֵשׁ רַש"י עַל פְּסוּק זֶה, שֶׁהַנְּשִׂימ²² הִיוּ
 טוֹוֹת אֵת הַצְּמַר מַעַל גְּבֵי הַעוֹזִים. וְלִלְמֹד
 אֲמָנוֹת הַיָּדִים הַנְּצִרְכַת לְמִלְאכָה כְּמוֹ זו,
 אֵינּוּ תִלּוֹי בְּרִצּוֹן הָאָדָם לְשַׁעֲבֵד לְבוֹ וְעַצְמוֹ
 לְכָה, דְּדִילְמָא לֹא יַעֲלֶה בְּיָדוֹ - לֹא יַצְלִיחַ

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

וּמִשְׁעֲבָד תַּאוּוֹתָיו לְשַׁכְּלוֹ, הִיָּה יוֹכֵל לְלִימוּד הָאוֹמְנוֹת.
 אִמְנָם בְּאוֹמְנוֹת הַתְּלוּיָה בְּאִימוֹן הַיָּדִים, כְּמוֹ טוֹוִיִּית
 הַצְּמַר מַעַל גְּבֵי הַעוֹזִים, גַּם אִם יִכְפֶּה אֵת יְצִירוֹ, יִתְכַן
 שֶׁלֹּא יוֹכֵל לְלַמְדוֹ, לְפִי שֶׁכְּטַבְּעוֹ אֵינּוּ מוֹכֵן לְאוֹמְנוֹת
 זו. וְרַק אִם הֶלֶב שְׁלוֹ נוֹשָׂא אוֹתוֹ, כְּלוֹמֵר, שֶׁנִּמְשַׁךְ
 לְלִימוּד אוֹמְנוֹת זו, יֵשׁ בְּכך סִימָן שֶׁהוּא מוֹכֵן בְּטַבְּעוֹ
 לְאוֹמְנוֹת זו וְרַאוּי לוֹ לְלִימוּד אוֹתָהּ. וְעַל כֵּן אָמַר
 הַכְּתוּב, שֶׁהַנְּשִׂימ שֶׁנָּשָׂא לְבָן אוֹתָהּ בְּחֻכְמָה, כְּלוֹמֵר,
 שֶׁהַרְגִישׁוֹ רְצוֹן וְחִפֵּץ בְּלִבְבָם הַתְּעַסֵּק בְּאוֹמְנוֹת שֶׁל
 טוֹוִיִּית הַצְּמַר מַעַל גְּבֵי הַעוֹזִים, לְמַדוֹ אֵת הָאוֹמְנוֹת
 וְאִכָּן טוֹוֹ צִמְרָה זֶה. וְהַשׁוּה דְרַבְרֵי רַבִּינוּ, אֵת
 דְּבִרֵי הַחוּבַת הַלְּבָבוֹת (שַׁעַר הַבְּחֻחוֹן פ"ג) וְז"ל, וְלִכְלֵל
 אָדָם יֵשׁ חִפֵּץ בְּמִלְאכָה אוֹ שְׁחוֹרָה מִבְּלַתִּי זוֹלַתָּה, כְּבָר
 הַטְּבִיעַ הָא-ל לָהּ בְּטַבְּעוֹ אַהֲבָה וְחַבְּהָ, וְכֵן בְּשִׁאֵר

הַיִּלְקוּט, וְכִי מָה טִיבָה שֶׁל יַעַל שְׁבַאת תְּשׁוּעָה גְּדוּלָה
 עַל יָדָהּ, אֲמַרוּ אִשָּׁה כְּשֶׁרָה הִיתָה, וְעוֹשֶׂה רְצוֹן בַּעֲלָה,
 מִכָּאֵן אֲמַרוּ, אֵינּוּ לָךְ אִשָּׁה כְּשֶׁרָה בְּנָשִׁים, אֲלֵא אִשָּׁה
 שֶׁהִיא עוֹשֶׂה רְצוֹן בַּעֲלָה. כַּא וְז"ל הַרְמַב"ם
 (אִישׁוֹת פט"ו ה"ב), וְכֵן צוֹו חֻכְמִים עַל הָאִשָּׁה,
 שֶׁתִּהְיֶה מְכַבֶּדַת אֵת בַּעֲלָה בְּיִתְרָה מְדַאֵי, וְיִהְיֶה לוֹ
 עֲלֵיהּ מוֹרָא, וְתַעֲשֶׂה כָל מַעֲשִׂיָה עַל פִּיו, וְיִהְיֶה בְּעִינָיָה
 כְּמוֹ שֶׁר אוֹ מֶלֶךְ, מִהֲלַכְתָּ בְּתַאוּוֹת לְבוֹ, וּמִרְחַקַת כָּל
 שִׁישָׁנָא. כְּב. לְשׁוֹן רַש"י, 'טוֹוֹ אֵת הַעוֹזִים', הִיא
 הִיתָה אוֹמְנוֹת יִתְרָה, שֶׁמַּעַל גְּבֵי הַעוֹזִים טוֹוִיִּין אוֹתָן.
 כְּג. נִרְאֶה שֶׁכּוּוֹנַת רַבִּינוּ הִיא, שֶׁבְּשִׁאֵר אוֹמְנוֹת
 לְפַעֲמִים מָה שֶׁהָאָדָם אֵינּוּ לוֹמֵד אוֹתָהּ, הוּא מְפִנֵּי
 שֶׁהוּא הוֹלֵךְ אַחֵר יְצִירוֹ וְתַאוּוֹתָיו וְעַצְלָנוֹתוֹ, וְאֵינּוּ
 מִתְאוּה לְלִימוּד אוֹמְנוֹת, אִךְ אִם הִיָּה כּוֹפֶה אֵת יְצִירוֹ

ה

פְּסוּק 'וְהִנְשָׂאֵם הִבְיֵאוּ' (שמות לה, כו ופירוש רש"י). אָמַר רַבִּי נִתָּן, מָה רָאוּ וְנִשְׂיָאִים לְהִתְנַדֵּב בְּחֻנְפַת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה, וְלֹא עָשׂוּ כֵן בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן. אֵלָּא, אָמְרוּ,

זרע שמשון המבואר

חכמת טוויית הצמר מעל גבי העיזים, ולאומנות זו, ולכן למדו חכמה זו, ואחר ועל ידי כן התברר להן שטבען ראוי

ה

טעמים לעונשם של הנשיאים שנחסר אות יו"ד משמם

לפני שכל הציבור הקריבו קרבנות^{כח}, ולא עשו בן - לא התנדבו הנשיאים תחילה בנדיבת המשפן - כשהתנדבו ישראל להביא תרומתם לבנין המשכן, אלא הביאו הנשיאים את נדבתם, רק לאחר שהביאו כל הציבור את נדבתם^{כט}. אלא התשובה לכך היא, שבנדיבת המשכן

חסרון היו"ד על שלא התנדבו בראשונה לנדיבת המשכן ברש"י^כ על הפסוק (שמות לה, כז)^{כז} 'וְהִנְשָׂאֵם הִבְיֵאוּ', תיבת 'והנשיאים' חסירה יו"ד, ובטעם הדבר, אָמַר^{כב} רַבִּי נִתָּן, מָה רָאוּ נְשִׂיָאִים לְהִתְנַדֵּב בְּחֻנְפַת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה - לאחר שהוקם המשכן, התנדבו הנשיאים להביא קרבנות לחנוכת המזבח,

ציונים ומקורות

כה. מקור דברי רש"י, הוא בספרי (פרשת במדבר פי' מה). כו. לשון הפסוק, 'וְהִנְשָׂאֵם הִבְיֵאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמַּלְאִים לְאִפּוֹד וְלַחֹשֶׁן'. כז. לשון רש"י, אמר רבי נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לו, ז) 'וְהַמְלֹאכָה הִיטָה דִּים', אמרו, נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחילה, נחסרה אות משמם, 'והנשאים' כתיב. כח. כמו שכתוב בפרשת נשא (במדבר פרק ז). בספרי דבי רב (הרב דוד פארדו זצ"ל, על הספרי פיסקא מה) ביאר השאלה, מדוע הקדימו להביא הקרבנות קודם שנצטוו עליהם. ואילו אבני השהם לנדיבת המשכן הם הביאו רק לאחר שנצטוו להביאם [עיין שם שדקדק כן מלשון הפסוק]. ובשפתי כהן (פרשת נשא ד"ה ויקריבו נשיאי) דקדק, למה התחילו הם תחילה ולא עשו כבוד למשה ולארהן. כט. שהרי מקודם כתוב (שמות לה, כא-כו) שכל האנשים

החיים, כמו שהטביע בטבע החתול צידת העכברים וכו', ועל הדמיון הזה תמצא מדות בני אדם וגופותם מוכנות לסחורות ולמלאכות. ומי שמוצא במדותיו וטבעו כוסף אל מלאכה מזהמלאכות, ויהיה גופו ראוי לה, ויוכל לסבול את טרחה, יחזור עליה וישים אותה סבה להבאת מזונו ויסבל מתקה ומרירותה וכו'. כד. כעין דברי רבנו פירש הרמב"ן (שם לה, כא) [על הפסוק האמור לגבי האנשים 'ויבאו כל איש אשר נשאו לבו', 'אשר נשא לבן אותנה', כמו 'ויגבה לבו בדרכי ה' וז'ל, וטעם 'אשר נשא לבו לקרבה אל המלאכה' (שם לו, ב)], כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה', לבא לפני משה לאמר לו, אני אעשה כל אשר אדני דובר, ע"כ. אולם יש חילוק ביניהם, שלפי הרמב"ן מקודם הרגיש האדם שבטבעו לעשות מלאכה זו, ואחר כך 'נשא לבו אותו', ויגבה לבו בדרכי ה', לקבל עליו לעשות המלאכה. אמנם לפירוש רבנו, מה ש'נשאו לבו', הכוונה שמצא חשק בלבו למלאכה זו, וזה עצמו היה סימן שבטבעו הוא מוכן לכך. וראה בהערה לעיל, דברי האברבנאל.

יֵשׁ לְדַקְדָּק, מַעֲמָא מְאִי נַעֲנֵשׁוּ בְּעֵנֶשׁ
זֶה, וּמָה מְדָה פִּנְגֵּר מְדָה אִיפָא.

וַיְדוּעַ, מָה שְׁפָתַב הָרַב זֹלַה"ה (שַׁעַר

מאמרי חז"ל אבות פ"ב מ"ג מרבה צדקה),

שְׁבִנְתִּינַת הַצְּדָקָה יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְכוֹן

וַתִּנְדְּבוּ צְבוּר מָה שְׁיִתְנַדְּבוּ, וּמָה שְׁיִחְסַר
אָנוּ מְשֻׁלְּמִין אוֹתוֹ, כִּיּוֹן שְׁהַשְּׁלִימוּ צְבוּר
הַכֹּל, הַבִּיאוּ 'אֲבִנֵי הַשְּׁחָם' וְכוּ'. וּלְפִי
שְׁנַתְעַצְלוּ מִתְחַלָּה, נַעֲדְרָה אוֹת מְשָׁמָם,
'וְהַנְּשִׂאִים' פְּתִיב, ע"כ.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

הַעֲצוּלוֹת, וּלְכוֹן 'וְהַנְּשִׂאִים' פְּתִיב בְּלִי יו"ד,
ע"כ.

דקדוק בעונש חסרון אות יו"ד

יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵי רַש"י, דְּמַעֲמָא מְאִי
- מָהוּ הַטַּעַם שֶׁנַּעֲנֵשׁוּ הַנְּשִׂאִים בְּדוּקָא
בְּעֵנֶשׁ זֶה שֶׁנִּחְסַר אוֹת יו"ד מִשְׁמָם, וּמָה
מְדָה פִּנְגֵּר מְדָה - מֵדַת הַעוֹנֵשׁ הַדּוּמָה
לְמֵדַת הַחֲטָא, אִיפָא - יֵשׁ בְּזֶה, שֶׁהֵרִי
הַקַּב"ה מַעֲנִישׁ לְאָדָם עַל עוֹנוֹתָיו, בְּדַבַּר
הַדּוּמָה לְחֲטָא שֶׁעָשָׂה (סְנַהֲרִין צ, א)³⁷,
וּבְמָה דוּמָה חֲסֵרוֹן הַיּו"ד, לְמָה שֶׁהַתְּעַצְלוּ
הַנְּשִׂאִים לְהַבִּיא אֶת נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן.³⁸

חסרון הי"ד, נגד חסרון הנדבה הרמוזה ביו"ד

יֵשׁ לְבַאֵר, בְּהַקְדָּם מָה שְׁדוּעַ, מָה
שְׁפָתַב הָרַב הָאֲר"י זֹלַה"ה (סֵפֶר הַלִּיקוּטִים
יִשְׂעִיָּה סִימָן לַב ד"ה וְהִיא)³⁹, שְׁבִנְתִּינַת הַצְּדָקָה

אָמְרוּ הַנְּשִׂאִים, וַתִּנְדְּבוּ צְבוּר בְּתַחֲלִילָה
לְמַלְאכַת הַמִּשְׁכָּן מָה שְׁיִתְנַדְּבוּ - מָה
שִׁירְצוּ לְהַתְנַדֵּב, וּמָה שְׁיִחְסַר לְמַלְאכַת
הַמִּשְׁכָּן, אַחֲרֵי שִׁיגְמְרוּ הַצְּבוּר לְהַתְנַדֵּב,
אָנוּ מְשֻׁלְּמִין אוֹתוֹ⁴⁰. וְכִיּוֹן שְׁהַשְּׁלִימוּ צְבוּר
הַכֹּל, וְלֹא הִיָּה לְנְשִׂאִים מָה לְהַבִּיא
לְצוּרֵךְ הַמִּשְׁכָּן, הַבִּיאוּ אֶת 'אֲבִנֵי הַשְּׁחָם'
וְכוּ' וְאֵת אַבְנֵי הַמִּילּוּאִים', לְצוּרֵךְ בְּגִדֵי
הַכֹּהֵן גְּדוּל. וְכִיּוֹן שֶׁרָאוּ הַנְּשִׂאִים,
שֶׁבִשְׁבִיל שֶׁהַתְּעַצְלוּ לֹא נִשְׂאָר לָהֶם מָה
לְהַבִּיא נִדְבָה לְמַלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, קִיבְלוּ
עַל עַצְמָם, שֶׁבַחֲנוּכַת הַמִּזְבֵּחַ יִזְדְּרוּ,
וַיְהִי הֵם הַרְאֵשׁוֹנִים לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת.
וּלְפִי⁴¹ שְׁנַתְעַצְלוּ הַנְּשִׂאִים מִתְחַלָּה בְּנִדְבַת
הַמִּשְׁכָּן, נַעֲדְרָה - נִחְסַרָה אוֹת יו"ד
מִשְׁמָם - מִתִּיבַת 'הַנְּשִׂאִים', כְּעוֹנֵשׁ עַל

צִיּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

מְדָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים ב ז, א) וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁעַ שְׁמַעוּ
דַּבְרֵי ה' [וּגּוֹר] כְּעַת מַחֵר סָאָה סֵלֶת בְּשֶׁקֶל וְסֵאֲתִים
שְׁעֵרִים בְּשֶׁקֶל בְּשַׁעַר שְׁמֵרוֹן, וְכַתִּיב (שם ז, ב) זִיעֵן
הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ נִשְׁעֵן עַל יָדוֹ אֶת אִישׁ הָאֱלֹקִים
וַיֹּאמֶר הִנֵּה ה' עוֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשִׁמְיָם יִהְיֶה הַדַּבָּר הַזֶּה
וַיֹּאמֶר הֵנָּה רָאָה בְּעֵינַיךְ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל, וְכַתִּיב (שם
ז, כ) זִיְהִי לוֹ כֵּן וַיִּרְמָסוּ אוֹתוֹ הַעַם בְּשַׁעַר וַיִּמְתּוּ.
לֵג. רָאָה בְּזֶה בְּכָלִי יָקָר [וְהוּבְאוּ דַבְרָיו בְּהַעֲרָה לְהֵלֵן],
וּבְרוּחַ חַיִּים (לְהַחֲדִיד"א, דְּרוּשׁ יָד לְשִׁבְתַּת תְּשׁוּבָה).
לד. ז"ל סֵפֶר הַלִּיקוּטִים, וְהִיא מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שְׁלוֹם;

וְהַנְּשִׂאִים הַבִּיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה'. וְרַק אַחֲרַי מִכֵּן (שם
לה, כז) כְּתוּב 'וְהַנְּשִׂאִים הַבִּיאוּ'. ל. לְשׁוֹן
הַמְּדַרְשׁ (בְּמַדְב"ר יב, טז), לְפִי שֶׁבִשְׁעֵה שֶׁאֵמַר מִשֶּׁה
כָּל נָדִיב לֵב יִבִּיאוּ תְּרוּמַת ה' לְמַלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא
אֵמַר לְנְשִׂאִים, הִיָּה רַע בְּעֵינֵיהֶם עַל שֶׁלֹּא אֵמַר לָהֶם
לְהַבִּיא, אֲמָרוּ, יִבִּיאוּ הָעַם מָה שִׁיבִיאוּ וּמָה שִׁיחְסְרוּ
נִמְלֵא אַנְחָנוּ. וְרָאָה בְּעֵץ יוֹסֵף, הַטַּעַם שֶׁהַקְּפִידוֹ עַל
כֵּן. לֹא דַבְרֵי רַש"י מִכָּאן וְאֵילֶךְ, הֵם ע"פ
מְדַרְשׁ (בְּמַדְב"ר יב, טז). לַב. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא,
מִנִּיּוֹן שֶׁכֹּל מְדוּתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדָה כִּנְגַד

וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שְׁלוֹם' (ישעיהו לב, יז),
וְהַפְּרוּטָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לְעַנִּי, הוּא רָמָז לַיּוֹד
שְׁבִיבָשׁ וְכוּ'. וְכֵאן שֶׁהֵם לֹא הִבִּיאוּ צְדָקָתָם

וְנִדְבָתָם לָהּ, נִעְדְּרָה אוֹת יוֹד מְשָׁמֵם.
וְעוֹד פְּדֵרֶךְ אַחֵר, אָמְרוּ בְּזֹהָר (עיני תיקוני
זוהר הקדמה יג, א. זוהר ח"ב קמט, א), כִּי

זרע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

לעני, יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְכוֹן את הפסוק (ישעיהו
לב, יז) ^ל 'וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שְׁלוֹם', לפי
שהשם הווי"ה הנרמז בתיבת והי"ה,
נשלם [מלשון שלום] על ידי המעשה
של נתינת צדקה. והיינו, מפני
שְׂהַפְּרוּטָה^ל שֶׁהוּא נוֹתֵן לְעַנִּי, שהיא דומה
לנקודה קטנה, הוּא רָמָז לְאוֹת יוֹד שְׁבִיבָשׁ
וְכוּ' שהיא כמו נקודה קטנה, והזרוע של
נותן הצדקה, דומה לוא"ו שבשם, וחמש
אצבעותיו של הנותן, הם כנגד הה"א
ראשונה שבשם, וחמש אצבעותיו של
העני המקבל הצדקה, הם כנגד הה"א

האחרונה שבשם. וְכֵאן בנדבת המשכן,
שֶׁהֵם - הנשיאים לֹא הִבִּיאוּ צְדָקָתָם
וְנִדְבָתָם לָהּ, ועל ידי זה נעשה כאלו
ח"ו נחסר אות יוֹד מהשם, לכך נענשו
במדה כנגד מדה, ונִעְדְּרָה - נחסר אות
יוֹד מְשָׁמֵם^ל.

חסרון הי"ד, כנגד חלק בעולם הבא
שנחסר במניעה של נדבת המשכן

וְעוֹד יֵשׁ לְבָאָר הַטַּעַם שֶׁהַנְּשִׂיָּאִים
נִעְנָשׁוּ בְדוּקָא בַּחֲסֻרַת אוֹת יוֹד מְשָׁמֵם,
פְּדֵרֶךְ אַחֵר, בַּהֲקָדָם מֵה שְׂאֲמָרוּ בְּזֹהָר (עיני
תיקוני זוהר הקדמה יג, א זוהר ח"ב קמט, א)^ל, כִּי

ציונים ומקורות

כבר ידעת, כי בעוונותינו הרבים, בגלות נפרדו איש
מעל אחיו, ו"ה מן י"ה. והנה על ידי הצדקה, הוא
מקשר קב"ה בשכינתיה, ועולה ו"ה ל"ה. וזה
שכתוב ו'היה' קשור להווי"ה, וזה גורם מעשה
הצדקה. גם גורם זיווג יסוד ג"כ, שנקרא 'שלו"ם'.
וזה גם כן על ידי מעשה הצדקה. ומורי ז"ל אמר
בפסוק כוונה אחת בצדקה, והוא שיכוין כי זרוע אדם
הנותן הוא בסוד וא"ו, וה' אצבעות הנותן הם ה'
ראשונה, והפרוטה שנותן היא בסוד י', וה' אצבעות
העני המקבל הרי ה', וזהו ו'היה'. לזה לשון
הפסוק, וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שְׁלוֹם וְעִבְדַת הַצְּדָקָה
הַשְּׁקֵט וְנִטְחָ עַד עוֹלָם'. לו. בשער מאמרי חז"ל
הנ"ל כתוב כי דבר זה של הצדקה שהוא נותן, הוא
בחינת יוֹד'. אך בספר הליקוטים (ישעיה סימן לב
ד"ה והיה), איתא ו'הפרוטה שנותן היא בסוד י'.
לו. היינו שהצדקה עצמה היא הפרוטה כנגד היוֹד',
והנשיאים לא הביאו הצדקה עצמה, ואילו שאר
האותיות שכנגד פרטי נתינתה, סובבים ותלויים

בעיקר הצדקה - הפרוטה. בפירוש זה מבאר רבינו,
שאות היו"ד שנחסר מהם, הוא נגד אות יוֹד שבשם
הווי"ה. וראה ברכת מועדיך לחיים (להרב חיים
פאלאג'י זצ"ל, ח"ב דרוש לחודש ניסן) שפירש
בקיצור דברים, כעין פירוש רבינו. וכדעת רבינו, גם
דעת הכלי יקר (שמות לה, כז), אלא שביאר באופן
אחר וז"ל, ומה שנחסר יוֹד דוקא וכו', לפי שאמר
הקדוש ברוך הוא (תהלים קא, ה) גְבַה עֵינַיִם וּרְחַב
לִבָּב אוֹתוֹ לֹא אוֹכְלִי, ואצל הנשיאים היתה בלי ספק
רוח גאוה, באומרים דרך התפארות מי ימלא מה
שאנחנו מחסרים, אבל אנחנו ממלאים כל מה
שהציבור מחסרים, על כן לקח הקדוש ברוך הוא
משמם אות יוֹד', כי רק אות זה מן השם הגדול היה
חקוק בשמם, ואותו לקח ה' מהם לומר, איך כֵּאן
מקומו, ע"כ. ועיין שם, שכתב גם טעמים נוספים
למה שנחסר מהם אות יוֹד'. לזה לשון התיקוני
זוהר, יתקונא דמשכנא הוה ציורא דעובדא
דבראשית וגנתא דעדן. ואיתא בזוהר (ח"ב קמט, א.

הַמְשָׁפֵן הוּא רִמּוֹ לְעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם שְׁלֵא הִבְיָאוּ נִדְבָתָם תְּחִלָּה (ראה מנחות כט, ב), וְקִיּוּמָא לָן (כתובות לב, ב),

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

הַמְשָׁפֵן הוּא רִמּוֹ גַם לְעוֹלָם הַזֶּה, וְגַם לְעוֹלָם הַבָּא, לְפִי שְׂכַל פֶּרֶט וּפְרִט מִהַמְשָׁכֵן וְכִלְיוֹ, רִמּוֹ לְעִנְיֵן מְסוּיִם בְּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא. וּבִגְמָרָא (מנחות כט, ב)^ט אָמְרוּ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּאוֹת ה"א, וְהָעוֹלָם הַבָּא נִבְרָא בְּאוֹת יו"ד^ט, וְהֵם -

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

(במדבר ז, א) כתב, המשכן היה בו דוגמא של מעלה ושל מטה, והביא שבמדרש (במדבר יב, טו) מבוואר, שכשהוקם משכן התחתון, הוקם משכן העליון הוא משכן הנער. ועל כן, כל הדברים שהיו במשכן היו מעין דוגמת העליון. ועוד הביא דברי המדרש (שם יב, יג), שכל מה שהיה במשכן, היה כנגד כל מה שנברא בימי בראשית, כמפורש במדרש כל הפרטים. וכתב רבי עזרא (בפירושו המיוחס להרמב"ן, שיה"ש ב, ד), המשכן נעשה על דרך העולם העליון - בנין קודש הקדשים ששם השכינה שורה וכו', וכנגד העולם הזה הוא המזבח החיצון שמקריבים עליו את כל הקרבנות. וראה בזה ברבינו בחיי (שמות כה, ז). ובש"ה (ויקהל פקודי דרוש ויקהל אות ז) כתב לבאר כיצד השבת ומשכן ענין אחד הם ורומזים לעולם הבא. ובמדרש תלפיות (ענף בגדי כהונה) ביאר, שהמשכן נעשה כדוגמת העולם בשביל לתקן העולם מהקלקול שנגרם לו מחטא אדם הראשון. לט. לשון הגמרא, כדרש רבי יהודה בר רבי אילעאי, אלו שני עולמות שברא הקדוש ברוך הוא, אחד בה"י ואחד ביו"ד, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י, אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י, כשהוא אומר (בראשית ב, ד) 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם', אל תקרי 'בהבראם' אלא 'בה"י בראם' [הוי אומר, העולם הזה בה"י, והעולם הבא ביו"ד]. מ. פירוש, שהקב"ה חלק את שמו [י-ה], והטיף מכל אות ג' טיפות, ומאותן טיפות נעשו מים ואש ואויר וכל העולם כולו. ע"פ רש"י (שם ד"ה אחת), בשם ספר יצירה. מא. אף שלכאורה אין בשמם אות ה"א להסירה מהם, כנראה כוונת רבנו היא שמא יש

קסב, ב), ציורא דעובדא דבראשית, וציורא דמשכנא, וציורא דבר נש - חד אינון. ובוזרה (ח"ב רכ, ב) איתא, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, ברא ליה כגוונא דלעילא, למהוי עלמא דא בדיוקנא דעלמא דלעילא [כשברא הקב"ה את העולם, ברא אותו כדוגמא של מעלה, כדי שהעולם הזה, יהיה בדוגמת העולם העליון המשובח] וכו', וכלא אתרשים בעבידת משכנא [והכל נרשם בעבודת המשכן], ע"כ. ועוד אמרו (זוהר ח"ב קכו, א), ברזא דא אתעביד משכנא ואתבני דאיהו בדיוקנא דעלמא דלעילא, ובדיוקנא דעלמא תתאה. ומבוואר בזוהר (ח"ב רלא, ב), שבמלאכת המשכן עם כל פרטי הכלים שנבנה ונתקן במקדש, נתקן דוגמתו אבר פרטי בקומת השכינה. וז"ל הזוהר, כתיב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ואוקמוה, דהא כלא כגוונא דא אתעביד משכנא, כגוונא דעלמא תתאה עבד כגוונא דעלמא עלאה וכל עובדוי דעבד כגוונא דלעילא, הכי נמי משכנא כל עובדוי אינון כעובדא וכגוונא דעלמא (עלאה), (ס"א ואוקמוה כגוונא דא אתעביד משכנא וכל עובדוי דעבד בהאי עלמא כגוונא דלעילא עבד, והכי נמי משכנא כל עובדוי אינון כגוונא דלעילא כגוונא דעלמא תתאה וכגוונא דעלמא עלאה) ורזא דא כל עובדין דמשכנא כלהו עובדין ותקונין דלעילא ותתא בנין לאשראה שכינתא בעלמא בדיריין עלאין ובדיריין תתאין, כגוונא דא גן עדן לתתא איהו כגוונא עלאה וכגוונא תתאה כל ציוריין וכל דיוקנין דעלמא כלהו תמן, ועל דא עבידת משכנא ועבידת (רכ ב) שמים וארץ כלהו ברזא חדא. בזוהר (ח"ג ג, ב) אמרו, ביומא דאיתקם משכנא לתתא, בההוא יומא איתקם משכנא אריכא לעילא עימיה. באלשיך

דְּהִינּוּ מִמּוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה, לַעֲשׂוֹת הַמְּשָׁפָן
שֶׁהוּא סִימָן לְעוֹלָם הַבָּא. אֲמַנָּם
'הַנְּשִׂאִים הַבִּיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם'
שֶׁבָאוּ לָהֶם דְּרָךְ גַּם (שְׁמוֹת לֵה, כו. יוֹמָא עָה,
א), וְהִינּוּ כְּמוֹ מִמּוֹן שֶׁל עוֹלָם הַבָּא. וְכִדִּי

כְּדֵי רִשְׁעָה אַחַת אֶתְּהָ מְחִיבּוֹ, וְאִי אֶתְּהָ
מְחִיבּוֹ מִשּׁוּם שְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת. וְעַל כֵּן נִדְּוֵנו
בְּחֻמְרָה, שֶׁנֶּעְדְּרָה יו"ד שֶׁהוּא רְמוֹ
לְעוֹלָם הַבָּא שֶׁהִיא הַחֻמְרָה.
אִי נְמוֹ, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל הַבִּיאוּ מִמּוֹנָם,

זרע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

נדבת ישראל מממון שטרחו להשיגו
חשובה מנדבת הנשיאים

אִי נְמוֹ - יֵשׁ לַפְּרֵשׁ בְּאוֹפֵן אַחֵר, לִמָּה
נִחְסַר מִשְׁמֵם אוֹת יו"ד הַמְּרַמֵּז לְעוֹלָם
הַבָּא. וְהִינּוּ מִשּׁוּם שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל הַבִּיאוּ
מִמּוֹנָם, דְּהִינּוּ הַמְּמוֹן שֶׁהִגִּיעַ לָהֶם עַל יְדֵי
הַשְּׁתַדְלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת
מִמְנוּ אֶת הַמְּשָׁפָן, שֶׁהוּא סִימָן לְעוֹלָם
הַבָּא¹⁰¹. אֲמַנָּם הַנְּשִׂאִים הַבִּיאוּ אֶת אֲבְנֵי
הַשֹּׁהַם וְאֵת אֲבְנֵי הַמִּלּוּאִים, שֶׁבָאוּ לָהֶם
בְּדְרָךְ גַּם מִן הַשָּׁמַיִם, כַּמְּבוֹאָר בַּגְּמָרָא
(יֹמָא עָה, א)¹⁰², וְהִינּוּ כְּמוֹ מִמּוֹן שֶׁל הָעוֹלָם

לְהַלְכָה בַּגְּמָרָא (כְּתוּבוֹת לֵב, ב)¹⁰³, כְּכוּוֹנֵת
הַכְּתוּב (דְּבָרִים כֵּה, ב) 'כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ', שֶׁכְּדֵי
רִשְׁעָה אַחַת אֶתְּהָ מְחִיבּוֹ, וְאִי אֶתְּהָ מְחִיבּוֹ
מִשּׁוּם שְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת - בְּאוֹפֵן שְׂאֵדֵם
הַתְּחִיבֵיב שְׁנֵי עוֹנְשִׁים עַל מַעֲשֵׂה עֲבִירָה
אַחַת¹⁰⁴, מַעֲנִישִׁים אוֹתוֹ רַק בְּאַחַד
מִהָעוֹנְשִׁים, וְהִינּוּ בַּחֲמוֹר מִשְׁנִיהֶם¹⁰⁵. וְעַל
כֵּן נִדְּוֵנו - נַעֲנִשׁוּ הַנְּשִׂאִים בְּחֻמְרָה -
בְּעוֹנֵשׁ הַחֲמוֹר, שֶׁנֶּעְדְּרָה - נִחְסְרָה יו"ד
מִשְׁמֵם, שֶׁהוּא רְמוֹ לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא
הַחֻמְרָה, וְלֹא נַעֲנִשׁוּ בְּאוֹת ה"א, שֶׁהִיא
כֹּנְגַד הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא יוֹתֵר קַל.

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

הַחֲמוֹר. וְאִף שְׁעוּלָא חוֹלֵק שֵׁם, וְסוּבֵר שְׁמִשְׁלֵם וְאִינּוּ
לוֹקָה, מְכַל מְקוּם, הַהֲלָכָה הִיא כְּרַבִּי יוֹחָנָן, כַּמְּבוֹאָר
בְּרַמְב"ם וְכַסְפֵּי מִשְׁנָה (נַעֲרָה בְּתוּלָה פ"י הִי"א). וְכַל
זֶה כְּשֶׁשְׁנֵי הָעוֹנְשִׁים שֶׁנִּתְחַיֵּיב בָּהֶם, הֵם מִמּוֹן
וּמִלְקוֹת. אֲבָל אִם נִתְחַיֵּיב בְּמִיתָה וּמִמּוֹן, לְכוּלֵי עֲלָמָא
נִידוּן בַּחֲמוֹרָה וּמָת וְאִינּוּ מִשְׁלֵם, שְׁזֵה דִין קִיָּם לִיה
בְּדַרְבָּה מִינֵיהּ [מַעֲמִידִים אֶת הַחוּטָא עַל הָעוֹנֵשׁ
הַחֲמוֹר, וְנִפְטָר כִּכְךָ מִהָעוֹנֵשׁ הַקָּל], הַמְּבוֹאָר בְּכַמָּה
מִקּוּמוֹת בְּש"ס (כְּתוּבוֹת לֵג, ב וְעוֹד). מָה. הִינּוּ
שֶׁהוּא גַם כֹּנְגַד הָעוֹלָם הַבָּא, וְכַדְּבָרֵי רַבִּינוּ לְעִיל
בְּסַמּוֹךְ, שֶׁהוּא כֹּנְגַד הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, וְכוּדָאֵי
הַרְמֵז כֹּנְגַד הָעוֹלָם הַבָּא הוּא הַחֲשׁוּב בִּיּוֹתֵר.
מוֹ. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, וְהַנְּשִׂאִים הַבִּיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם,
תְּנָא, נְשִׂאִים [-עֲנִינִים] מִמֶּשׁ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מִשְׁלֵי
כֵה, יד) 'נְשִׂאִים וְרוּחַ וְגִשְׁמֵם אִין'.

לְמַצּוֹא אִיזָה רְמוֹ בְּשֵׁם לְאוֹת ה"א וְלַהֲעִנִישֵׁם כִּכְךָ.
וְאִפְשָׁר שֶׁהַכוּוֹנָה הִיא שְׁבַלְשׁוֹן הַפְּסוּק 'וְהַנְּשִׂאִים
הַבִּיאוּ אִפְשָׁר הִיָּה לְהַחֲסִיר אֶת הָאוֹת ה"א
מִוְהַנְּשִׂאִים. מִב. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, אֲלֵמָא קְסַבֵּר
רַבִּי יוֹחָנָן, כֹּל הִיכָא דְאִיכָא מִמּוֹן וּמִלְקוֹת וְאִתְרוּ בֵּיה,
מִלְקָא לְקֵי מִמוֹנָא לֹא מִשְׁלֵם, מִנָּא לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן
הָא, אִמֵּר קְרָא (דְּבָרִים כֵּה, ב) 'כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ, מִשּׁוּם
רִשְׁעָה אַחַת אֶתְּהָ מְחִיבּוֹ, וְאִי אֶתְּהָ מְחִיבּוֹ מִשּׁוּם
שְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת, וְסַמִּיךְ לִיה (שֵׁם כֵּה, ג) 'אַרְבַּעִים יִכְנוּ.
מִג. כִּגוֹן שְׁגַנְבַּת מִמּוֹן וְנִתְחַיֵּיב בְּמִשְׁכַּחְתּוֹ
כְּשֶׁהוּצִיאוּ מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת בְּשַׁבַּת, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ נִתְחַיֵּיב
מִיתָה וּמִמּוֹן בְּרַגַע אַחֵר. מִז. רַבִּינוּ כֹּאֵן מְבָאָר
כְּדַעַת רַבִּי יוֹחָנָן שֵׁם, הַדּוֹרֵשׁ מִהַסְּמִיכוֹת שֶׁל 'כְּדֵי
רִשְׁעָתוֹ' לְאַרְבַּעִים יִכְנוּ, שֶׁאִם הַתְּחִיבֵיב מִמּוֹן וּמִלְקוֹת,
הִרִי הוּא לוֹקָה וְלֹא מִשְׁלֵם. וְנִמְצָא שֶׁהוּא נַעֲנֵשׁ בְּעוֹנֵשׁ

שְׁלֹא תֹאמַר שְׁנִדְבַתֶּם גְּדוּלָה מְנַדְבַת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם הָכִי נַעֲדַרְהָ יו"ד מִשְׁמֶם, לֹאמַר שְׁאִין לָהֶם כָּל כֶּךָ זְכוֹת עַל זֶה, שְׁהִירִי לֹא הִבִּיאוּ כָּלֹם מִמְּמוֹנָם, וְהִיו"ד הוּא רָמְזוּ לְעוֹלָם הַכָּא שְׁנַבְרָא בְּיו"ד (מנחות שם).

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

הַכָּא¹⁰⁰. וְכִדִּי שְׁלֹא תֹאמַר, שְׁנִדְבַתֶּם שֶׁל הַנְּשִׂאִים, שְׁבֵאָה מֵהָעוֹלָם הַכָּא, לְצוֹרֶךְ מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא רֹמְזוּ לְעוֹלָם הַכָּא, הִיא יוֹתֵר גְּדוּלָה וְחֹשֶׁבָה מְנַדְבַת יִשְׂרָאֵל, שְׁבֵאָה מִמְּמוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאִינָה דוּמָה לְמַעַלֵּת הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא כְּהָעוֹלָם הַכָּא. מִשּׁוּם הָכִי נַעֲדַרְהָ - נַחֲסַר אוֹת יו"ד מִשְׁמֶם, לֹאמַר שְׁאִין לָהֶם לְהַנְּשִׂאִים כָּל כֶּךָ זְכוֹת עַל זֶה, שֶׁהִבִּיאוּ נִדְבַתֶּם מִמְּמוֹן שְׁהָאֵדָם נֹדֵב מִמְּמוֹנוֹ¹⁰¹.

הַכָּא¹⁰⁰. וְכִדִּי שְׁלֹא תֹאמַר, שְׁנִדְבַתֶּם שֶׁל הַנְּשִׂאִים, שְׁבֵאָה מֵהָעוֹלָם הַכָּא, לְצוֹרֶךְ מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא רֹמְזוּ לְעוֹלָם הַכָּא, הִיא יוֹתֵר גְּדוּלָה וְחֹשֶׁבָה מְנַדְבַת יִשְׂרָאֵל, שְׁבֵאָה מִמְּמוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאִינָה דוּמָה לְמַעַלֵּת הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא כְּהָעוֹלָם הַכָּא. מִשּׁוּם הָכִי נַעֲדַרְהָ - נַחֲסַר אוֹת יו"ד מִשְׁמֶם, לֹאמַר שְׁאִין לָהֶם לְהַנְּשִׂאִים כָּל כֶּךָ זְכוֹת עַל זֶה, שֶׁהִבִּיאוּ נִדְבַתֶּם מִמְּמוֹן שְׁהָאֵדָם נֹדֵב מִמְּמוֹנוֹ¹⁰¹.

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

ועל כן היה יותר קל להם לנדבם למלאכת המשכן. והנה ז"ל התניא (ליקוטי אמרים פל"ז), בצדקה שאדם נותן מיגיע כפיו, הרי כל כח נפשו החיונית מלוּבש בעשיית מלאכתו, או עסק אחר שנשחק בו מעות אלו, וכשנותן לצדקה, הרי כל נפשו החיונית עולה לה. וגם מי שאינו נהנה מיגיעו, מכל מקום, הואיל ובמעוֹת אלו היה יכול לקנות חיי נפשו החיונית, הרי נותן חיי נפשו לה, ע"כ. ועל פי זה ניתן לבאר עומק דברי רבינו בשני אופנים נוספים. א. שנדבת ישראל מממונם שבא להם על ידי יגיעה, חשובה יותר, לפי שבכך נחשב להם, שגם כל טרחתם להשיג את הממון, עולה לה, מה שאין כן נדבת הנשיאים, שנדבו מה שבא להם בלי טורח. ב. נדבת ישראל חשובה יותר, לפי שנדבו מממונם, שהיו יכולים להחיות בהם את נפשם, מה שאין כן נדבת הנשיאים, שבאה מדבר שנפל משמים רק לצורך המשכן, ולא היו יכולים להחיות בו את נפשם. מט. באור החיים (שמות כה, ז) כתב לפרש הטעם שבפרשת תרומה נמנו האבנים בסוף הדברים שהוצרכו למלאכת המשכן, וזה לשונו, 'נראה על פי דבריהם ז"ל שאמרו ביומא (עה, א) שהעננים היו מביאים את אבני השהום וכו', אם כן משלחן גבוה היו מביאים בלא טורח ויגיעה ולא חסרון כיס, אשר על כן סדר נדבתם אחר כל הנדבות שמביאין מכיסם

מו. מבוּאָר מְדַבְּרִי רַבִּינוּ, שֶׁאֵף לְפִי דַרְשַׁת הַגְּמָרָא שֶׁהַעֲנָנִים הִבִּיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשְּׁהוּם וְאֶת אַבְנֵי הַמִּילּוּאִים, מְכַל מְקוּם אֵין מְקָרָא יוֹצֵא מִיַּד פְּשוּטוֹ שְׁנִשְׂאֵי יִשְׂרָאֵל הִבִּיאוּ אוֹתָם, וְהִינּוּ שֶׁהַעֲנָנִים הִבִּיאוּ אוֹתָם אֶל הַנְּשִׂאִים, וְהַנְּשִׂאִים הִבִּיאוּ אוֹתָם לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן. וְכֵן מְפּוֹרֵשׁ בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן [עַל פִּי כְּתַר יוֹנָתָן] (שְׁמוֹת לֵה, כו), שֶׁעֲנַנֵּי הַשָּׁמַיִם הוֹלְכִים לְפִישׁוֹן וְדוֹלִים מִשֶּׁם אֶת אַבְנֵי שְׁהוּם חִזְק וְאֶת אַבְנֵי הַמִּילּוּאִים [הַהַשְׁלֵמָה] לְשַׁקֵּעַ בְּאֶפֶד וּבְחוּשָׁן, וּמּוֹרִידִים אוֹתָם עַל פְּנֵי הַמְּדַבֵּר, הוֹלְכִים נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל וּמְבִיאִים אוֹתָם לְצוֹרֶךְ הַמְּלֹאכָה. וְרֵאָה מֵהַרש"א (יומא שם ד"ה נשיאים), שְׁלִפִי דַרְשַׁת הַגְּמָרָא, לֹא הִבִּיאוּ אוֹתָם נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל, רַק הַעֲנָנִים הִבִּיאוּם מִיַּד לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן. [ולְכֹארוּהָ מִשְׁמַע כְּהַמְּהַרש"א, בְּפִסְקֵתָא זוֹטְרַתָא (וִיקָהֵל לֵה, כו) שֶׁז"ל, 'וְהַנְּשִׂאִים הִבִּיאוּ, יֵשׁ אוּמְרִים, נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ אוּמְרִים, עֲנָנֵי כְּבוֹד הַבִּיאוּם, כְּעִנְיָן שְׁנֵאמַר 'נְשִׂאִים וְרוּחַ. וְצ"ע]. וְרֵאָה בּוּזָה, בְּדַבְּרֵי הַחֲתָם סוֹפֵר שֶׁהוּבְאוּ לְהֵלֶן בְּסִמּוּךְ. מַח. הַשּׁוּהָ לְדַבְּרֵי רַבִּינוּ כֶּאֱן, מֵה שְׁכַתֵּב רַבִּינוּ (קָהֵל אוֹת לו) וְז"ל, שֶׁהַיּוֹרְשִׁים שֶׁאֵינָם טוֹרְחִים בְּמִמוֹנָם, קָל לָהֶם לְבוֹבֹה, וְכֵן כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ כָּל כֶּךָ טוֹרַח בְּמִמוֹנוֹ. ע"כ. וְזֶה כְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ כֶּאֱן, שֶׁלֶּכֶן לְנְשִׂאִים לֹא נַחֲשָׁב כָּל כֶּךָ הַנְּדָבָה שֶׁהִבִּיאוּ, לְפִי שֶׁלֹּא טְרַחוּ לְהַשִּׁיגָה כְּמוֹ שֶׁאֵר יִשְׂרָאֵל,

וְעוֹד בָּא שְׁלִישִׁיהָ, בְּמָה שְׂמִצִּינוּ מִשָּׂאת בְּנִימָן מִמִּשְׂאת כָּלֶם חֲמִשׁ יְדוֹת'. וְלִפִּי שָׁהֵם לֹא הִבִּיאוּ מָנָה לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, נִעְדְּרָה יו"ד, דָּאִין מָנָה, שְׁנַאֲמַר (בראשית מג, לד) 'וַתֵּרֶב מִשָּׂאת בְּנִימָן מִמִּשְׂאת כָּלֶם חֲמִשׁ יְדוֹת' - הַמָּנָה שְׁחָסְרוּ הַנְּשִׂיָאִים מִלְּנַדֵּב

זרע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

שְׂמִשׁוֹן יו"ד, כנגד המנה שחסרו הנשיאים מלנדב וְעוֹד בָּא שְׁלִישִׁיהָ - בִּיאור שְׁלִישִׁיהָ, בְּמָה שְׂמִצִּינוּ מִשָּׂאת בְּנִימָן מִמִּשְׂאת כָּלֶם חֲמִשׁ יְדוֹת נַחְסַר לְנְשִׂיָאִים מִשְׁמֵם, פְּהֶקְדֵם מַה שְׂמִצִּינוּ שְׂכַתוֹב בְּמִדְרַשׁ אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא²³ (אות ט'²³), שְׂאִין יו"ד אֶלָּא לְשׁוֹן יָד, וְאִין יָד אֶלָּא לְשׁוֹן מָנָה - מִתְּנָה, שְׁנַאֲמַר בְּעִנִּין הַמְּנוֹת שֶׁנִּתְּן יוֹסֵף לְבִנְיָמִין וְלֹאֲחִיו, כְּשֶׁאֲכָלוּ עִמּוֹ (בראשית מג, לד)²³, 'וַתֵּרֶב מִשָּׂאת בְּנִימָן מִמִּשְׂאת כָּלֶם חֲמִשׁ יְדוֹת' - הַמָּנָה שֶׁנִּעְנְשׁוּ מִחֲמַת שְׂחָסְרוּ הַמָּנָה²³.

ועל פי זה מבוואר, שְׁלִפִּי שָׁהֵם - הַנְּשִׂיָאִים, לֹא הִבִּיאוּ מָנָה - מִתְּנָה מִנְּכַסְיָהֶם, לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן מִתְּחִילָה²³, וְלֹכֵךְ נִעְדְּרָה - נַחְסַרָה מִשְׁמֵם אוֹת יו"ד, הַרְמוֹזָה עַל מָנָה - מִתְּנָה, מִשׁוֹם דָּאִין יו"ד אֶלָּא יָד, וְאִין יָד אֶלָּא מָנָה, שְׂרַמְזוּ לְהֵם שֶׁנִּעְנְשׁוּ מִחֲמַת שְׂחָסְרוּ הַמָּנָה²³.

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

ומעל ידי טורח. ובהתם סופר (גיטין לה, א ד"ה דאשתרשי) דקרק, מדוע הנשיאים נצטערו שהביאו אחרונים לחנוכת המשכן, והרי הביאו דבר חשוב - אבני שהם ואבני מילואים [נראה לשון המדרש (במדבר יב, טז) והיו הנשיאים מצירים על שלא זכו בנדבת המשכן, אמרו הואיל ולא זכינו בנדבת המשכן ניתן בבגדי כהן גדול]. וכתב לבאר, שהנשיאים לא היה להם האבנים ההמה ונודמן להם במן שבכליהם כל אחד אבנו של שבטו, ונמצא שלא התנדבו משלהם כלום רק מה שחסר להם איזה גרגרי מן מקום האבן, ונחסר להם מאכילת יום ההוא כל שהוא, ונחשב להם כנדבת משכן, ומכל מקום נודרוו לחנוכת המזבח. ובעיקר מעלת תשלום ממון על קיום מצוה, כתב בחיי אדם (ח"א כלל סח סעיף טז), שלא יעשה מצוה בחנם, אלא יקנה אותה בשכר שלם. והביא שבזוהר (ח"ב קכח, א) מחמיר מאד בזה. ובמשנה ברורה (סימן תקפד סק"ח) הביא דברי המטה אפרים (שם ס"יז), שראוי לכל גבר ירא ה' להשתדל שיהיה לו עליה בימים נוראים, ואף במקומות שמוכרים מצוות, יקנה אותה בדמים כפי יכולתו, ואדרבה יש עליו יותר במצוה שבאה אליו בדמים,

ממצוה שבאה לו בחנם אין כסף. ג. מליצה זו, על פי ישעיהו (ו, יג) 'וְעוֹד בָּה עֲשֹׂרָה', ועל פי ישעיהו (יט, כד) 'בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיהָ לְמִצְרַיִם'. נא. רבינו מבאר שלשה פירושים ברמזי אות יו"ד, א. שהיא אחת האותיות של השם הקדוש הו"י"ה. ב. שהיא מרמזת לעולם הבא שנברא באות יו"ד. ג. שהיא מרמזת למתנה שלא נתנו. אלא שהפירוש השני נחלק לשני ביאורים. נב. נדפס באוצר המדרשים (עמוד 614). אותיות דרבי עקיבא, הוא מדרש שדרש התנא רבי עקיבא, על האותיות של הא"ב. גג. לשון האותיות דרבי עקיבא, יו"ד, אל תקרי יו"ד אלא יד', מלמד שזהו יד ושם טוב שעתידי הקדוש ברוך הוא ליתן להם לצדיקים לעולם הבא בירושלם ובבית המקדש, שנאמר (ישעיהו נו, ה) 'וַנְּתַתִּי לָהֶם בְּכִיתִי וּבְחוֹמוֹתַי יָד וְשֵׁם טוֹב וְגו', ואין ביתי אלא בית המקדש, שנאמר (שם נו, ז) 'כִּי בֵיתִי בֵית תְּפִלָּה'. ואין חומות אלא ירושלם, שנאמר (ישעיהו סב, ו) 'עַל חוֹמוֹתַי יְרוּשָׁלַם וְגו'. ואין יד אלא מנות שנאמר (בראשית מג, ד) 'חֲמִשׁ יְדוֹת'. נד. לשון הפסוק, 'וַיִּשָּׂא מִשָּׂאת מֵאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתֵּרֶב מִשָּׂאת בְּנִימָן מִמִּשְׂאת כָּלֶם חֲמִשׁ יְדוֹת וַיִּשְׁכְּרוּ

 ציונים ומקורות

למשכן, נחסר אות זו משמם. ב. אות יו"ד, מרמזת לעולם הבא שנברא באות זו. והנשיאים שלא התנדבו למשכן המרמז לעולם הזה ולעולם הבא, נענשו בעונש חמור, לחסר להם האות המרמז לעולם הבא, ולא בעונש הקל לחסר מהם אות המרמז לעולם הזה. ג. כנ"ל, אות יו"ד מרמזת לעולם הבא. ונחסר מהם אות זו, כדי שלא נחשוב שנדבתם שהביאו אבנים טובות שנפלו משמים, חשובה יותר ממה שישראל הביאו מממונם. ד. האות יו"ד שנחסר להם, מרמזת על המנה שלא נתנו.

עמו'. נה. נראה שרבי עקיבא פירש ש'חמש ידות', היינו כמו 'חמש מנות'. נו. פירוש, שמה שהביא את אבני השוהם ואבני המילואים, היה רק לבסוף. וגם שאלה לא היו לצורך המשכן, אלא לצורך בגדי כהן גדול. ועוד, שלא הביאו אותם מנכסיהם, אלא ממה שנפל משמים, כמו שהתבאר לעיל. נז. תמצית הדרוש: יש לבאר בד' אופנים, למה נחסר בדוקא אות יו"ד משמם של הנשיאים. א. את יו"ד, מרמזת על האות יו"ד שבשם הקדוש הוי"ה, שמתעלה כביכול על ידי הפרוטה שמנדיבים לצדקה, ולפי שהנשיאים לא נתנו נדבתם

פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי

א

פְּסוּק (שמות לח, כא) 'אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. 'מִשְׁכַּן הָעֵדוּת', עֵדוּת לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שְׁוֹתֵר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, פֶּרֶשׁ רִשׁ"י, 'הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן' שְׁנֵי פְעָמִים, רְמֵז לַמְקֹדֶשׁ שְׁנַתְּמִשְׁכָּן שְׁנֵי פְעָמִים עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם

פסוק אלה
פקודי
המשכן
פרש רש"י
המשכן
משכן ב'
פעמים וכו',
שנתמסכן
ב' פעמים
וכו, עדות
לישראל
שוותר להם
על מעשה
העגל וכו'

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

א

מהשם 'משכן' נלמד שעוונות ישראל יתכפרו בחורבן המקדש

ישראל, במקום המשכן שהיה במדבר, שְׁנַתְּמִשְׁכָּן - נתפס ונחרב שְׁנֵי פְעָמִים, כדי לכפר בכך על עוונותיהם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, ולא ייענשו ישראל עצמם בגופם¹. ובדיבור שלאחריו פירש רש"י, לכך המשכן נקרא 'מִשְׁכַּן הָעֵדוּת', מפני שהמשכן הוא עֵדוּת לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, שְׁוֹתֵר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא על החטא של מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, שְׁהָרִי הַשָּׂרָה שְׁכִינָתוֹ בְּיַנְיָהֶם בַּמִּשְׁכָּן, שִׁישׁ בֹּזֵה חִיבָה

דקדוקים בעדות המשכן על שנתכפר חטא העגל
ממה שנחרבו הבתי מקדשות מחמתו

בפְּסוּק (שמות לח, כא)² 'אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת', פֶּרֶשׁ רִשׁ"י, שממה שלא כתוב 'אלה פקודי משכן העדות', אלא כתוב 'הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן' בסמיכות שְׁנֵי פְעָמִים³, דרשו את תיבת 'משכן' מלשון 'מְשֻׁכָּן', ונכתב שני פעמים, כדי שיהא בכך רְמֵז לְבֵית הַמְּקֹדֶשׁ שֶׁנִּבְנָה בֶּאֱרֶץ

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

הקרא בלשונו וכתב 'המשכן משכן', ולא כתיב תרוייהו בה"א או בלא ה"א, ודאי הה"א קאי על המשכן המיוחד, דהיינו בית עולמים שהוא בית המקדש, אם כן קשה, למה מכנה אותו הכתוב בלשון משכן, אלא רמז וכו'. וראה עוד בזה, בכסף נבחר (לרבי אבי עזרי זעליג ב"ר יצחק אייזיק זצ"ל, בפרשתינו) ובפירוש מהר"ו (שמו"ר שם). ד. וכמו שנאמר (איכה ד, יא), 'פְּלָה ה' אֶת חֲמַתּוֹ שֶׁפָּךְ חָרוֹן אָפוּ וַיִּצַּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוּדֹתֶיהָ. ומפסוק זה דרשו במדרש (איכ"ר ד, יד), שחורבן בית המקדש הועיל שלא שפך הקב"ה את חמתו על ישראל, אלא השאיר מהם פליטה [לשון המדרש הובא להלן].

א. לשון הפסוק, 'אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן'. ב. לשון רש"י, 'המשכן משכן' שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו על עוונותיהן של ישראל. 'משכן העדות', עדות לישראל שוותר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל, שהרי השרה שכונתו ביניהם, ע"כ. ומקור דברי רש"י, הוא במדרש תנחומא (פרשתנו סימן ה-ו). וראה עוד במדרש (שמו"ר לא, י. שם נא, ג). ראה בידי משה (על המדרש נא, ג) שביאר ש'פקודי' הוא מלשון חסרון, ורומז על החורבן. ג. בשפתי חכמים (ברש"י שם) דקדק, הרי רק 'משכן' אחד מיותר לדרשא, שהשני נצרך לגופו. ותירץ וז"ל, 'מדשני

מִשְׁכָּן' שְׁנַת־מִשְׁכָּן בְּשָׁנֵי חֲרָבְנִין, וְזֶה הָיָה
בְּשִׁבִיל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, שֶׁהָרִי קָדַם זֶה הָיָה
לָהֶם חֲרוֹת מִשְׁעָבוֹד מַלְכֵי־זָרָה (עירוֹבֵין נד, א).

הַקְּשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים (כסף נבחר ד"ה אלה פקודי
- השני), מֶה עֲדוֹת הוּא זֶה שְׁוֹתֵר
לָהֶם מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, לְאַחַר שֶׁאָמַר 'מִשְׁכָּן

זרע שמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

חֲרָבְנִין, וְהָרִי זֶה שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ נִחְרַב, הָיָה
בְּשִׁבִיל - מַחֲמַת מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, שֶׁהָרִי קָדַם
זֶה - קוֹדֵם שֶׁחֲטָאוּ בַעֲגָל וְנִשְׁתַּכְּרוּ הַלּוֹחֹת,
הָיָה לָהֶם לִישְׂרָאֵל חֲרוֹת מִשְׁעָבוֹד מַלְכֵי־זָרָה -
שֶׁלֹּא הִיָּתָה שׁוֹם אוֹמָה יִכּוּלָה לִשְׁלוֹט
עֲלֵיהֶם, כַּמְּבוֹאֵר בַּגִּמְרָא (עירוֹבֵין נד, א). וְרַק
מַחֲמַת חֲטָא הָעֵגֶל, נִגְרַם שִׁחְרָבוֹ בְּתֵי
הַמִּקְדָּשׁ, וַיִּגְלוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁתַּעֲבְדוּ תַּחַת
הָאוֹמוֹת. וּמִכֵּיּוֹן שֶׁמָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר 'מִשְׁכָּן'

יִתִּירָה^ה, וְעַל שֶׁם זֶה נִקְרָא 'מִשְׁכָּן', וְאִם לֹא
הָיָה מוֹוֹתֵר וּמוֹחֵל לָהֶם עַל חֲטָא הָעֵגֶל, לֹא
הָיָה מִצְוּוֹה לְבַנּוֹת הַמִּשְׁכָּן בְּשִׁבִיל הַשְׁרוֹת
שִׁכְנֵיתוֹ בִּינֵיהֶם^י, עַב"ל.

וְהַקְּשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים^י, עַל סוּף דְּבָרֵי רִש"י,
מֶה - אִיזוֹ עֲדוֹת לִישְׂרָאֵל הוּא זֶה מִהַמִּשְׁכָּן,
שְׁוֹתֵר לָהֶם הַקַּב"ה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, לְאַחַר
שֶׁאָמַר הַפְּסוּק 'מִשְׁכָּן מִשְׁכָּן', וְכַתֵּב רִש"י
שֶׁנֶּלְמַד מִכֵּן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ נִתְמַשְׁכָּן בְּשָׁנֵי

צִיּוּנִים וּמִקְוֹת

הֵיכָן חֲטָאוּ שֶׁל עֵגֶל קִיִּים וְכו', רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בַּר
נַחֲמָנִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, עַד חוֹרְבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
דְּכַתִּיב (יִחְזָקָא ט, א) 'קָרְבוּ פְקוּדוֹת הָעִיר וְאִישׁ כְּלִי
מִשְׁחָתוֹ בִּידוֹ', וְכַתִּיב (שְׁמוֹת לב, לד) 'זְבוּיֹם פְּקִדֵי
וּפְקִדְתֵי עֲלֵיהֶם חֲטָאֲתֶם'. וְכֵן מְבוֹאֵר בְּסִנְהֶדְרִין (קב,
א), אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵינן לָךְ כָּל פּוֹרְעָנוֹת וּפּוֹרְעָנוֹת
שֶׁבָאָה לְעוֹלָם, שְׁאִין בָּהּ אֶחָד מֵעֲשׂוּיִם וְאִרְבַּעָה
בַּהֲכָרַע לִישְׂרָאֵל שֶׁל עֵגֶל הָרָאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר 'זְבוּיֹם פְּקִדֵי
וּפְקִדְתֵי עֲלֵיהֶם חֲטָאֲתֶם', אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, לְאַחַר
עֲשָׂרִים וָאַרְבַּעָה דוֹרוֹת נִגְבַּה פְּסוּק זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּקְרָא
בְּאִזְנֵי קוֹל גְּדוֹל לְאָמַר קָרְבוּ פְקוּדוֹת הָעִיר וְאִישׁ כְּלִי
מִשְׁחָתוֹ בִּידוֹ'. וּפִירֵשׁ רִש"י, 'זְבוּיֹם פְּקִדֵי', בְּתַשְׁעָה
בָּאֵב וְכו', יוֹם מִזְמוֹן לְפּוֹרְעָנוֹת, בּוֹ חֲזָרוּ מְרַגְלִיִּים, בּוֹ
נִחְרַב הַבַּיִת בְּרָאשׁוֹנָה וּבִשְׁנִיָּה. ^י לְשׁוֹן הַגִּמְרָא,
וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵאֵי דְכַתִּיב (שְׁמוֹת לב, טז) 'חֲרוֹת
עַל הַלּוֹחֹת', אֲלַמְּלִי לֹא נִשְׁתַּכְּרוּ לּוֹחֹת הָרָאשׁוֹנוֹת,
לֹא נִשְׁתַּכְּחָה תוֹרָה מִישְׂרָאֵל, רַב אַחָא בְּרִי יַעֲקֹב אָמַר,
אֵינן כָּל אוֹמָה וְלִשְׁוֹן שׁוֹלֵט בְּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר 'חֲרוֹת', אֵל
תִּיקְרֵי 'חֲרוֹת', אֵלֶּא 'חֲרוֹת', ע"כ. וְאֵינן
לְהַקְשׁוֹת מִמָּה שֶׁמְבוֹאֵר בְּיוֹמָא (ט, ב), שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ
הָרָאשׁוֹן נִחְרַב בְּשִׁבִיל שְׁלוֹשׁ עֵבִירוֹת, עֲבוּדָה זֹרָה
גִּילּוּי עֲרִיּוֹת, וּשְׁפִיכוֹת דַּמִּים, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי
נִחְרַב מִשׁוֹם עוֹוֹן שְׁנַת חֲנָם. לְפִי שְׁמַכֵּל מְקוֹם, אִם
לֹא מִשׁוֹם חֲטָא הָעֵגֶל, לֹא הָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חֲרַב, אִף
מַחֲמַת חֲטָאִים אֵלֶּה. [נְעוּד, שֶׁחֲטָא הָעֵגֶל גְּרַם

ה. עַל פִּי הַרְא"ם (שְׁמוֹת לא, יח). וּבְגוֹר אִרְיָה (שְׁמוֹת
לח, כא) בִּיאַר הַהוֹכַחָה שֶׁמַּחֵל לָהֶם, שְׁאִין אֶחָד דֵּר
אֶצֶל שׁוֹנָאוֹ כִּי אִם אֶצֶל הָאוֹהֵב, וְדוּחָה הַשׁוֹנֵא מִמֶּנּוּ.
וְעוֹד כַּתֵּב וּז"ל, 'כִּי כֹאשֶׁר יִשְׂרָאֵל עָשׂוֹ אֶת הָעֵגֶל, הָיָה
כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּזְנָה תַּחַת בַּעֲלָהּ, דְּבָקָה בְּאַלְהֵי נֹכַר,
וְאָמְרוּ (סוֹטָה כח, א), כִּי אִשָּׁה הַמִּזְנָה, אֲסוּרָה עוֹד
לְבַעֲלָהּ, וְאֵינן הֵיכֵר שֶׁנִּתְרַצָּה לָהֶם אֵלֶּא כֹאשֶׁר הָיָה
שִׁכְנֵיתוֹ בִּינֵיהֶם, וְאִם כֵּן נִרְאָה כִּי לֹא נִטְמָאוּ, רַק עֲרַב
רַב הֵם שֶׁעָשׂוּ וְגִרְמּוֹ לִישְׂרָאֵל לְחֲטָאוֹ, וְלִפְיֶכֶךְ כֹּאשֶׁר
חֲזָרוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶל יִשְׂרָאֵל, וְהִשְׁכִּינָה עִמָּהּ,
אִם כֵּן נִתְרַצָּה לָהֶם, בַּעֲבוּר שֶׁלֹּא הָיָה הַחֲטָא מִן
יִשְׂרָאֵל רַק מִן עֲרַב רַב, כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ רִש"י בְּפִרְשַׁת
תְּשָׁא (שְׁמוֹת לב, ז). וְרֹאֵה עוֹד בְּתַנְחוּמָא (שֵׁם)
וּבַמְדַרְשׁ (שְׁמו"ר נא, ד) וּבִפְסֵה תוֹאֵר הַשֵּׁלֶם (שֵׁם נא,
ג ד"ה שִׁישׁ). ו. עַל פִּי הַרְא"ם (בַּמְדַּבֵּר ט, טו).
ז. וְלִכְּן נִקְטַת הַכְּתוּב לְשׁוֹן 'מִשְׁכָּן', וְלֹא 'אוֹהֵל מוֹעֵד'
וְכַדוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁמֵּלֶת מִשְׁכָּן מוֹרָה עַל שִׁכְנֵיתוֹ הַשׁוֹכֵן
בְּתוֹכָהּ. עַל פִּי הַרְא"ם (שֵׁם). ח. זֶה לְשׁוֹן הַכֶּסֶף
נִבְחָר (פִּרְשַׁתְנוּ ד"ה אֵלֶּה), 'אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן
הָעֲדוֹת', פִּירֵשׁ רִש"י, עֲדוֹת הֵיא לִישְׂרָאֵל שׁוֹיֵתֵר לָהֶם
הַקַּב"ה עַל מַעֲשֵׂה עֵגֶל, שֶׁהָרִי הִשְׁרָה שִׁכְנֵיתוֹ בִּינֵיהֶם.
וְקִשָּׁה לְפִי זֶה, הֵיא פִירֵשׁ רִש"י אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן,
שֶׁנִּתְמַשְׁכָּן שְׁנֵי פַעְמִים בְּעוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאִם
כֵּן, מֶה זֶה עֲדוֹת לִישְׂרָאֵל שׁוֹיֵתֵר לָהֶם הַקַּב"ה עַל
מַעֲשֵׂה עֵגֶל. ט. רֹאֵה בַּמְדַרְשׁ (אִיכ"ר ב, ג), עַד

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק, מִהּ טִיבוֹ שֶׁל זֶה הַרְמוֹז שֶׁנִּתְמַשְׁפֵּן שְׁנֵי פְעָמִים, לְכַאֵן. וּמִכָּל שֶׁפֶן, שֶׁהַמְשָׁפֵן שֶׁעָשׂוּ

בַּמִּדְבָּר לֹא נִתְמַשְׁפֵּן לְעוֹלָם, שֶׁהָרִי כָּל הַפְּלִים שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה נִגְנְזוּ (יִומָא נב, ב).

זרע שמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

ונחרב שְׁנֵי פְעָמִים, לְכַאֵן - לפרשתנו העוסקת בענייני המשכן, ואינה עוסקת בענייניו של בנין בית המקדש². ומִכָּל שֶׁפֶן - יש לחזק הקושיא, שֶׁהָרִי הַמְּשָׁפֵן שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, לֹא נִתְמַשְׁפֵּן כִּלְל לְעוֹלָם, שֶׁהָרִי כָּל הַפְּלִים שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, נִגְנְזוּ³ (סוטה ט, א), ואם כן אין שייך בהם לשון 'משכון'. ורק בתי המקדש הראשון והשני נחרבו, וכליהם שעשה שלמה בארץ ישראל גלו לבין האומות, ושייך בהם לשון 'משכון' כיון ששפך ה' את חמתו עליהם, ולמה הוצרך הכתוב לרמוז

שני פעמים, נלמד שיחרבו בתי המקדש ויתמשכנו, הרי מוכח מכך שלא ויתר להם הקב"ה על חטא העגל, שאם היה מותר להם, שוב לא היו ראויים לעונש שבתי המקדשות ייחרבו, ואם כן קשה, היאך כתב רש"י, שהמשכן עצמו, הוא עדות שויתר להם הקב"ה על חטא זה⁴.

מדוע בנין בניית המשכן שלא נתמשכן
נרמז ענין חורבן המקדש

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק - להקשות על תחילת דברי רש"י, שמה טיבו - מהי השייכות שֶׁל זֶה הַרְמוֹז שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ נִתְמַשְׁפֵּן

ציונים ומקורות

קושיא זו, ראה גור אריה (לה, כא) שתמה, יומאי ענינו לכאן לכתוב זה כאן, ולמה לא כתב זה בכל הפרשה שקדמו⁵. ובכלי יקר (שם) כתב, יולכל המדרשים צריכין אנו ליתן טעם מה ענינם לכאן, שהרי בלי ספק שיעיקר פרשה זו נאמרה על החשבון אשר נתן משה, ומה ענין מדרשים אלו לכאן. וראה בזה במשכיל לדוד (להרב דוד פארדו זצ"ל, ד"ה המשכון). יג. לשון הגמרא (סוטה ט, א), דרש רב חנינא בר פפא, מאי דכתיב (תהלים לג, א) 'יִרְנְנוּ צִדִיקִים בַּה' לִישִׁירִים נְאוּה תְהִלָּה', אל תקרי 'נאוה תהלה', אלא 'נאוה תהלה', זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם. דוד, דכתיב (איכה ב, ט) 'טבעו בארץ שעריה'. משה, דאמר מר, משנבנה מקדש ראשון, נגנו אהל מועד קרשיו קרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו, היכא, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל. וכתב רבינו בחיי (שמות טז, לב), שעמהם נגנו גם כל כלי המשכן. וז"ל הספורנו (כאן), כל אחד מחלקי המשכן הכתובים למעלה וכו', ולזה לא נפסדו, כאמרם ז"ל (יומא עב, א), שמה תאמר אבד סברם ובטל סכוין, תלמוד לומר (שמות כז, ט), 'עצי שטים עומדים', שעומדים לעד ולעולמי

לחטאים שהיו סיבות לחורבנות של בתי המקדש. וכן משמע בשו"ת בית הלוי (דרוש יח) שז"ל, דאחר שנשברו לוחות הראשונים, נגזר על ישראל להיות בגלות אם יחטאו עוד יותר, אבל קודם שנשברו, הרי איתא במסכת עירובין, אלמלא לא נשתברו הלוחות, אין כל אומה ולשון שולטת בהם. ועוד כתב (דרוש ו) ז"ל, ומן חטא העגל, נתחדשו אחר כך כל החטאים, וכמו כן כל היסורים והגליות שישאל סובלים, הכל הוא מן העגל, וכמו שדרשו וכו', אלמלא לא נשתברו הלוחות, אין כל אומה ולשון שולטת בהם וכו'. וכן כתב בשם משמואל (פרשת שלח תרע"ח), שאף שעשו תשובה, מכל מקום, לא נמחל להם לגמרי ונשאר עדיין רועם החטא שמור לדורות. וכמו שהעונש שמור לדורות, כמו כן גוף העבירה עדיין לא נסתלקה ועודנה גוררת עבירה, והיא הביאה חורבן מקדש ראשון, מחמת שהביאתם לידי שלש עבירות חמורות אלו⁶. יא. וראה במשכיל לדוד (להרב דוד פארדו זצ"ל, ד"ה משכון) שביאר, שלכך כתב רש"י לשון 'ויתר', לפי שלא היתה מחילה לגמרי, אלא ויתור לפי שעה שלא לכלותם, אבל אמר 'וביום פקדי וגו'.

וַיֵּשׁ לֹמֶר, שְׁאָמְרוּ ז'ל (ע"ז ה, א),
 שְׂיִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם תְּרוּיָן עַל
 מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, שְׁאֵם חֲטָא צְבוּר, אוֹמְרִים

לוֹ פִלְגָּד אֶצֶל צְבוּר, דְּהִינּוּ לְהוֹרוֹת
 הַתְּשׁוּבָה לְרַבִּים. דְּמַתְּחֵלָה הָיָה הַפְּלָקָא
 דְּעֵתָא שְׁאִין הַתְּשׁוּבָה מוּעֵלַת לְרַבִּים,

זרע שמשון המבואר

בפרשת מלאכת המשכן, את החורבנות של בתי המקדש⁷.

בחטא העגל נודע שתשובה מועילה לחטאי הצבור

וַיֵּשׁ לֹמֶר - לתרץ את הקושיות, בהקדם
 מה שְׁאָמְרוּ רבוּתֵינוּ ז'ל בגמרא (ע"ז ה, א)¹⁰,
 שְׂיִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם תְּרוּיָן עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל,
 להנצל מהעונש עליו, שהם כמו אנוסים
 בחטא זה, משום שלפי האמת הם לא היו
 ראויים להכשל בו, אלא היתה גזירה מן
 השמים שיתגבר יצרם עליהם ויכשלו בזה,
 כדי שיחזרו בתשובה ותתקבל תשובתם,
 ובזה יפתח פתח לבעלי תשובה¹⁰, שְׁאֵם
 חֲטָא צְבוּר, לא יטעו לומר שאין להם
 תקנה בתשובה, לפי שאומרים לו -

לציבור, פִלְגָּד [-לכו] אֶצֶל צְבוּר, כלומר,
 לכו ולימדו מהציבור שחטאו כשעשו את
 העגל, ומכל מקום, כשחזרו בתשובה
 נתקבלה תשובתם ונמחל חטאם, ואף אתם
 תחזרו בתשובה על חטאתכם, ותשובתכם
 תתקבל. דְּהִינּוּ, שמה שנכשלו ישראל
 בחטא העגל, היה כדי להורות בכך את כח
 הַתְּשׁוּבָה לְרַבִּים, שגם אם חטאו הרבים
 בעבודה זרה, מכל מקום, אם יחזרו
 בתשובה יקבל הקב"ה את תשובתם¹¹.
 דְּמַתְּחֵלָה - לפני שחטאו ישראל בעגל
 וחזרו בתשובה ונתקבלה תשובתם, הָיָה
 הַפְּלָקָא דְּעֵתָא - היה עולה על הדעת לומר,
 ואכן כך גם היתה שורת הדין, שְׁאִין
 הַתְּשׁוּבָה מוּעֵלַת לְרַבִּים שחטאו, לפי

ציונים ומקורות

יחיד. ואם חטאו צבור, אומרים (לו כלך) [להו, לכו] אצל צבור. [וברש"ש (ד"ה ואם) כתב, 'הגרי"פ הגיה 'להו, לכר. ולי נראה דאין צריך, כי ציבור הוא שם לקבוץ פרטים בלשון יחיד, כמו עם. וכן מצינו בפסחים (ט, ב), תשע ציבורין של 'מצה, ואחד של חמץ, וכן בכל הסוגיא שם]. טו. על פי רש"י (ד, ב ד"ה לא עשו. ה, א ד"ה לומר). וראה עוד בתוספות (ה, א ד"ה וצריכא), וכמהר"ם ביאר דבריהם, שנחלקו על רש"י, ופירשו שכוונת הגמרא אינה על עיקר חטאם, שלא היו ראויים לו, אלא על מה שנכתב החטא על שמם. וראה עוד בהדושי אגדות למהר"ל (ד, ב) שדקק בפירושו רש"י, והאריך לבאר שעיקר התשובה כבר היה קיים קודם חטא העגל, אלא שהתשובה שעשו על חטא העגל הועיל להוציא ענין התשובה אל הפועל, ונפתח פתח לזה על ידי הצדיקים. וראה תורת חיים (שם), בביאור דברי רש"י. יי. מדברי המפרשים שבהערה קודמת, משמע שעיקר מה שתשובה מועילה לכפר,

עולמים. וגם כן לא נפל דבר מהם ביד האויבים, להיפך ממה שקרה למקדש שלמה וכליו, כמבואר בחורבן בית ראשון על ידי נבוזראדן, שלא נזכר שם דבר מעניני משכן משה רבנו ע"ה. יד. ביפה תואר השלם (שמו"ר נא, ג) כתב, שאע"ג שמעשה משה לא שלטה בהן יד, מכל מקום, כיון דמשכן דומה למקדשים שחרבו, והשראת השכינה במקדש בארץ ישראל, היא המשך של המשכן במדבר, אם כן, כשנחרב המקדש, נמצא שפסקה ההשראה שהתחילה במשכן, והרי זה כאילו המשכן נתמשכן. טו. לשון הגמרא, והיינו דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, לא דוד ראוי לאותו מעשה [של בת שבע], ולא ישראל ראוי לאותו מעשה [של חטא העגל] וכו' [לפי שגיבורים ושלטים ביצרם היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהן], ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, דכתיב (דברים ה, כו) 'מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל הימים', אלא למה עשו, לומר לך שאם חטא יחיד, אומרים לו, כלך אצל

אָכַל עֵתָה שְׁחַטְאוּ וְהוֹרוּ שְׁיֵשׁ תְּשׁוּבָה אַף לְרִבִּים, אִם כֵּן, כְּשֶׁרִבִּים חַטָּאוּ, יֵשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וּכְשֶׁאֵינָם עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה, אֵין נִגְמָר דִּינָם מִחַמַּת הָעֲבֵרוֹת, רַק מִחַמַּת שְׁאִין רוֹצִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כְּדַכְּתִיב (יִרְמִיָּה ב, לה)

וְאִם הָיוּ יִשְׂרָאֵל חוֹטְאִים, לֹא הָיָה יָכוֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשַׁפֵּךְ חַמַּתוֹ עַל הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה כְּרִי לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל. מִפְּנֵי שְׁמֵדַת הַדִּין הִיְתָה מְקַטְרֶגֶת וְאוֹמֶרֶת 'הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאָה הִיא תְּמוּת' (יחזקאל יח, ד), שְׁאִין לָהּ שׁוּם תְּקוּן אֲפִלוּ בְּתְשׁוּבָה.

זרע שמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

במעשה העגל התחדש שיעקר הדין הוא על המניעה מהתשובה, ולזה ניטל המקדש כמשכון

אָכַל עֵתָה שְׁחַטְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַגְל, וְהוֹרוּ שְׁיֵשׁ תְּשׁוּבָה אַף לְחַטָּאִים שֶׁל רִבִּים, שֶׁהַקְּב"ה מִקְבֵּל אֶת תְּשׁוּבַתְם וּמוֹחֵל עַל חַטָּאִים, אִם כֵּן, גַּם כְּשֶׁרִבִּים חַטָּאוּ בַּהַמְשַׁךְ הַדּוֹרוֹת, יֵשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְהַקְּב"ה יִקְבֵּל אֶת תְּשׁוּבַתְם. וּכְשֶׁאֵינָם עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה, אֵין הַטַּעַם שֶׁנִּגְמָר דִּינָם עַל יְדֵי הַקְּב"ה לְרַעָה, מִחַמַּת הָעֲבֵרוֹת עֲצֻמָּן, וּמִשׁוּם שֶׁאֵין הַתְּשׁוּבָה מִתְקַבֵּל לִפְטָרָם מֵהָעוֹנֵשׁ. אֲלֹא לְעוֹלָם אַף שְׁחַטְאוּ וְרֹאוּ לְדוֹן אוֹתָם שִׁיעֲנוּשׁוּ עַל כֵּךְ, הִיא אִפְשָׁר שֶׁלֹּא יִגְמָר דִּינָם לְחוֹבָה אִם יִחְזְרוּ בְּתְשׁוּבָה, וְנִמְצָא שֶׁהוּא נִגְמָר לְחוֹבָה רַק מִחַמַּת שְׁאִין רוֹצִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כְּדַכְּתִיב

שחטאם מפורסם וגרם לחילול השם¹, וְאִם הָיוּ כֻלָּל יִשְׂרָאֵל חוֹטְאִים, לֹא הָיָה יָכוֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשַׁפֵּךְ אֶת חַמַּתוֹ - כַּעֲסוּ שֵׁשׁ לוֹ עֲלֵיהֶם מִחַמַּת הָעֲבִירוֹת שְׁבִידִם, עַל הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַלְּחָרִיבוֹ², וְעַל יְדֵי זֶה יִינְצֻלוּ מֵעוֹנֵשׁ עַל עוֹוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה כִּשְׁחָרִיב אֶת הַבַּיִת הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי, כְּרִי לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל. אֲלֹא ח"ו הִיא שׁוֹפֵךְ חַמַּתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּם וְהִיוּ נֹאבְדִים, מִפְּנֵי שְׁמֵדַת הַדִּין הִיְתָה מְקַטְרֶגֶת עֲלֵיהֶם וְאוֹמֶרֶת 'הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאָה הִיא תְּמוּת' (יחזקאל יח, ד)³, וְכִלּוּמָר, שְׁאִין לָהּ שׁוּם תְּקוּן אֲפִלוּ בְּתְשׁוּבָה, אֲלֹא בְּמִיתָה לְבַד⁴.

ציונים ומקורות

איסתייעא), 'מזמור לאסף אלוקים באו גוים בנחלתך' (תהלים עט, א), לא הוה קרא צריך למימר אלא 'בכי לאסף' וכו', ומה אומר 'מזמור לאסף' וכו'. כך אמרו לאסף, הקדוש ברוך הוא החריב היכל ומקדש, ואתה יושב ומזמר. אמר להם, מזמר אני ששפך הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים, ולא שפך חמתו על ישראל, הדא הוא דכתיב (איכה ד, יא) 'ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה'. כ. לשון הפסוק, 'הן כל הנפשות לי הנה נפנף האב ונפנף הכן לי הנה הנפש החטאת היא תמות'. כא. ע"פ לשון הירושלמי (מכות פ"ב ה"ו), שאלו לחכמה, חוטא מהו עונשו, אמרו להם 'חטאים תרדף רעה' (משלי יג, כא). שאלו לנבואה, חוטא מהו עונשו,

היה כך גם לולא חטא העגל, והוצרך חטא העגל רק בשביל ללמדנו זאת. ואילו מדברי רבינו להלן בסמוך מבוואר, שלא היתה התשובה מועילה קודם חטא העגל, וכשחזרו ישראל בתשובה, נתחדש ענין התשובה לרבים. ומדקרוק לשון רבינו נראה עוד, שמה שלא היתה התשובה מועילה, היינו שאף שכבר היה קיים ענין התשובה, מכל מקום, מדת הדין היתה מתגברת עליו ומקטרגת שכשהרבים חטאו, לא תתקבל תשובתם, אלא ייענשו. יח. כמו שאמרנו בגמרא (שם), וצריכא, דאי אשמועינן יחיד, משום דלא מפרסם חטאיה, אבל צבור דמפרסם חטאיהו, אימא לא. יט. מליצה זו, ע"פ לשון המדרש (איכ"ר ד, יד, הו"ד בתוס' קידושין לא, ב ד"ה

'הֲנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אֲמַרְךָ לֹא חָטָאתִי'. וְהָרִי זֶה דוֹמָה לְאָדָם שֵׁישׁ לוֹ חוֹב עִם חֲבֵרוֹ וְאִינוֹ רוֹצֵה לְפָרְעוֹ, שֶׁהוּא מִמְשַׁכְּנוֹ עַד שִׁיפְרָעֵנּוּ.

וְהָכֵא נָמוּ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל מֵהֶם הַמְקַדְשׁ לְמִשְׁפּוֹן עַד שִׁיפְרָעוּ הַחֹב, דְּהִינּוּ עַד שִׁישׁוּבוּ. וְזֶה

הָיָה לְאַחַר מַעֲשֵׂה הָעֲגֹל דְּוָקָא, שֶׁקָּדַם לָכֵן, לֹא הָיָה אֲפָשָׁר בְּלֹא מִיתַת עֲצָמָן שֶׁל הַחוֹטְאִים.

וְאִם בְּנֵי זֶה שֶׁנִּקְרָא הַמְקַדְשׁ 'מִשְׁכָּן', הוּא עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל שְׂוֹתֵר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲשֵׂה הָעֲגֹל, שְׁמוּהָ נִשְׁמָע שֶׁלֹּא הָיוּ רְאוּיִים לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה,

זרע שמשון המבואר

הַחוֹטְאִים הוּא רַק עַל מֵה שְׁאִינִם חוֹזְרִים בַּתְּשׁוּבָה, וְשַׁעַל כֵּן נִיטַל מִיִּשְׂרָאֵל הַבַּיִת הַמְקַדָּשׁ כְּמוֹ מִשְׁכּוֹן עַד שִׁיחֲזְרוּ בַּתְּשׁוּבָה, זֶה הָיָה לְאַחַר מַעֲשֵׂה הָעֲגֹל דְּוָקָא, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחַדַּשׁ שִׁגְמֵי הַצִּיּוּר כְּשִׁיחֲזְרוּ בַּתְּשׁוּבָה עַל עוֹנוֹתֵיהֶם, הַקַּב"ה מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתָם, לְפִי שֶׁקָּדַם לָכֵן, לֹא הָיָה אֲפָשָׁר שִׁימְחוּל הַקַּב"ה עַל הַחֲטָא, בְּלֹא מִיתַת עֲצָמָן שֶׁל הַחוֹטְאִים, כְּעוֹנֵשׁ עַל חֲטָאתָם, מִפְּנֵי קִטְרוֹג מִדַּת הַדִּין, וּמִמִּילָא לֹא הָיָה שִׁיךְ נְטִילַת מִשְׁכּוֹן שֶׁהוּא רַק בְּשִׁבִיל שִׁיחֲזְרוּ בַּתְּשׁוּבָה.

וְאִם בְּנֵי זֶה שֶׁנִּקְרָא בֵּית הַמְקַדָּשׁ 'מִשְׁכָּן', בְּשִׁבִיל שֶׁנִּתְמַשְׁכֵּן עַל עוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאִינוֹ מַעֲנִישׁ אֶלָּא מִמַּתִּין לָהֶם שִׁישׁוּבוּ, הוּא עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל שְׂוֹתֵר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מַעֲשֵׂה הָעֲגֹל, שֶׁהָרִי מוֹדֵה²⁰ נִשְׁמָע, שֶׁלֹּא הָיוּ יִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְאוֹתוֹ

(ירמיה ב, לה)²⁰ 'הֲנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אֲמַרְךָ לֹא חָטָאתִי', וְהִינּוּ שֶׁעִיקַר טַעֲנַתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה כִּלְפֵי הָאָדָם הִיא עַל שֶׁאִינוֹ שֶׁב בַּתְּשׁוּבָה, וְעַל כֵּן הוּא מַעֲנִישׁוֹ לְעוֹרְרוֹ שִׁישׁוּב בַּתְּשׁוּבָה. וְהָרִי זֶה דוֹמָה לְאָדָם שֵׁישׁ לוֹ תְּבִיעַת חוֹב שֶׁל מִמּוֹן עִם - עַל חֲבֵרוֹ, וְחֲבִירוֹ אִינוֹ רוֹצֵה לְפָרְעוֹ - לְשִׁלֵּם לוֹ אֶת חוֹבוֹ, שֶׁהוּא - הַתּוֹבַע מִמְשַׁכְּנוֹ - לּוֹקַח מִמֶּנּוּ מִשְׁכּוֹן עַד שִׁיפְרָעֵנּוּ. וְהָכֵא נָמוּ - וְכִמוֹ כֵּן כֵּאֵן בְּבֵית הַמְקַדָּשׁ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל מֵהֶם אֶת בֵּית הַמְקַדָּשׁ לְמִשְׁפּוֹן עַד שִׁיפְרָעוּ הַחֹב, דְּהִינּוּ עַד שִׁישׁוּבוּ בַּתְּשׁוּבָה עַל חֲטָאתָם. כְּשִׁיחֲזְרוּ בַּתְּשׁוּבָה, יִמְחוּל לָהֶם הַקַּב"ה, וְנִחְשַׁב שֶׁהַחֹב נִפְרַע, וּמִמִּילָא יֵשׁ לְהַחֲזִיר לָהֶם אֶת בֵּית הַמְקַדָּשׁ הַנִּחְשָׁב כְּמִשְׁכּוֹן.

וְדַבֵּר זֶה, שֶׁאֲפָשָׁר לְצִיּוּר לְחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה עַל עוֹנוֹתֵיהֶם, וְשֶׁעִיקַר הַדִּין עִם

צינונים ומקורות

לא חטאתי, ואלו אומרים לפניך חטאנו, ע"כ. וז"ל הערבי נחל (פרשת ויחי דרוש ב), איברא שצינו שאמר ה', 'הנני נשפט אותך על אומרך לא חטאתי', כי יאמר הש"י, לא די שאתה איש חוטא, לכל הפחות דע חטאותיך, אולי תשוב. כג. היינו מכך שמעתה נקרא 'משכן' מלשון משכון, מוכח שמעתה כל העונש של בני' אינו על עצם החטא אלא היינו כעין משכון, שממתין להם עד שישוּבוּ בַּתְּשׁוּבָה, ומוכח שכל החטא שחטאו בעגל היו ללמד על כך,

אמרה להן 'הנפש החוטאת היא תמות' (יחזקאל יח, ד). שאלו לקודשא בריך הוא, חוטא מהו עונשו, אמר להן, יעשו תשובה ויתכפר לו. כב. לשון הפסוק, 'ותאמרי פי נקיתי אך שָׁב אִפּוֹ מִמֶּנִּי הֲנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אֲמַרְךָ לֹא חָטָאתִי'. וז"ל הירושלמי (תענית פ"ב ה"ז), אמר רבי שמואל בר רב יצחק, לבש שמואל חלוקין של כל ישראל, אמר לפניו, רבון העולמים, כלום אתה דן את האדם אלא על שהוא אומר לפניך לא חטאתי 'הנני נשפט אותך על אומרך

אֶלָּא פְּדֵי הַהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה לְצַבּוֹר. וּבָזָה
נִתְקַשְּׂרוּ בְּקֶשֶׁר אֲמִיץ הַשְּׁנֵי דְבוּרִים
וּמִתְרַצֵּת ז'ל, וּמִתְרַצֵּת קִשְׁיֹת
הַמְּפָרָשִׁים.

זרע שְׁמֻשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

הַשְּׁמִים הֵיטָה, כְּדֵי לְהוֹרוֹת לְרַבִּים
שֶׁהַתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה, וְאִם כֵּן בּוֹדָאֵי וְיִתֵּר לָהֶם
עַל כֵּךְ^כ. וּמִתְרַצֵּת בְּזֶה קִשְׁיֹת הַמְּפָרָשִׁים -
שְׁכִיּוֹן שְׁלוֹלָא חֲטָא הֶעֱגַל לֹא הָיוּ נִחְרָבִים
בְּתֵי הַמְּקַדְשׁוֹת, וְיִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ גּוֹלִים
וּמִשְׁתַּעֲבָדִים לְאוֹמוֹת, אִם כֵּן, הֵיטָךְ כֹּתֵב
רִשְׁ"י שֶׁהַמִּשְׁכָּן הוּא עֲדוֹת שֶׁהַקְּב"ה וְיִתֵּר
לָהֶם עַל מַעֲשֵׂה הֶעֱגַל. וְלֹהֲמִבּוֹאֵר מִיּוֹשֵׁב,
שֶׁמִּכְךָ שֶׁנִּקְרָא 'מִשְׁכָּן' מוֹכַח שֶׁתְּשׁוּבָה
מוֹעִילָה לְרַבִּים, וְזֶה נִתְחַדֵּשׁ רַק עֵתָה כְּשֶׁמִּחַל
לָהֶם עַל עוֹן הֶעֱגַל, וְלֹוֹלָא מַעֲשֵׂה הֶעֱגַל, לֹא
הָיָה שֵׁיךְ כִּלְל קִבְּלַת הַתְּשׁוּבָה לְחֲטָאֵי
הַצִּיבוֹר, אֲלֵא הָיוּ חֲחוּטָאִים מֵתִים ח"ו^כ.

מַעֲשֵׂה שֶׁל חֲטָא הֶעֱגַל, וְמָה שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם
מִשְׁמִים לְעִשְׂתּוֹ, לֹא הָיָה אֶלָּא פְּדֵי הַהוֹרוֹת
תְּשׁוּבָה לְצַבּוֹר^כ.

וּבָזָה נִתְקַשְּׂרוּ בְּקֶשֶׁר אֲמִיץ הַשְּׁנֵי דְבוּרִים
שְׁל רִשְׁ"י ז'ל, שֶׁמָּה שֶׁכֹּתֵב בְּתַחֲלִילַת דְּבָרָיו,
שְׁבִית הַמְּקַדֵּשׁ עֲתִיד לְהִתְבַּטֵּל מִפְּנֵי
עוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהֵינּוּ כְּנִטִּילַת
'מִשְׁכּוֹן' עַד שִׁיחֲזֹרוּ בְּתְשׁוּבָה, וּמִשׁוֹם
שֶׁתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה אֶפִּילוֹ לְחֲטָאִים שֶׁל צִיבוֹר,
זֶה הֵהוּכַחַה וְהַעֲדוֹת שׁוֹיֵתֵר הַקְּב"ה עַל חֲטָא
הֶעֱגַל, כְּלוֹמֵר, שֶׁהַקְּב"ה אֵינוֹ מַחֲשִׁיב לָהֶם
אוֹתוֹ לְחֲטָא, כִּיּוֹן שֶׁאֲנוֹסִים הֵם בְּכֵךְ, שֶׁהָיָה
לֹא בָּא לָהֶם חֲטָא זֶה בְּרִצּוֹנָם, שֶׁגִּזְרָה מִן

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

לְדַקֵּק עַל דְּבָרֵי רַבְּנֵי, שֶׁהָיָה מְדַבְּרֵי רִשְׁ"י מִשְׁמַע
שֶׁהֵהוּכַחַה הֵינּוּ מִמָּה שֶׁהִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בִּינֵיהֶם, וְלֹא
מִמָּה שֶׁעֲתִיד לְהִתְמַשְׁכֵּן. וְאוֹלֵי יֵשׁ לְבָאֵר הַכוּוּנָה,
שֶׁהָיוֹת שִׁגְם זֶהוּ חֶלֶק מֵהַעֲדוֹת, מִכְךָ שֶׁלֹּא הִרְגַם אֲלֵא
קִיבַל תְּשׁוּבָתָם וְהִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בִּינֵיהֶם, וְכֵן לְעֵתִיד,
רַק 'מִשְׁכָּן' מוֹכַח שֶׁאֵינוֹ מַעֲנִישׁ עַל חֲטָא, רַק עַל
כֵּךְ שֶׁלֹּא שְׁבִים בְּתְשׁוּבָה]. כּו. יֵשׁ לְהַעֲיִר, לְפִי
מָה שֶׁלְּפָנֵי חֲטָא הֶעֱגַל לֹא שִׁלַּט בְּיִשְׂרָאֵל יִצְרָה־רַע
לְהַחֲטִיאִים (רָאָה שְׁבֵת קָמוּ, א ע"ז כב, ב), וְא"כ אַחֵר
שׁוֹיֵתֵר לָהֶם, לְכַאוֹרָה הָיָה רָאוּי שֶׁשׁוּב לֹא יִשְׁלוּט בָּהֶם
יִצְרָה־רַע, וּמִמִּילָא לֹא יִהְיֶה חֲחוּרְבָן אֶף בְּדֶרֶךְ מִשְׁכּוֹן.
וְיִתְכַן לֹוֹמֵר, שֶׁרַק עַל הַעוֹנָשׁ וְיִתֵּר לָהֶם, שֶׁלֹּא תִשְׁלוּט
בָּהֶם אוֹמָה וְלִשׁוֹן. אֲבָל מָה שֶׁהִבְיָאוּ עַל עֲצֻמָּם יִצְרָה־רַע,
לֹא נִפְסַק כֵּן אֶף לְאַחַר שׁוֹיֵתֵר לָהֶם [וְכֵן מְבוֹאֵר
בְּתוֹרַת חֵיִים (ע"ז ד, ב), שֶׁלֹּא אַחַר שֶׁנִּתְגַּבְּרָה עֲלֵיהֶם יִצְרָם
בְּמַעֲשֵׂה הֶעֱגַל, שׁוֹב לֹא הָיָה הִיכּוֹלַת בִּידָם לְהִתְגַּבֵּר
נִגְדּוֹ כֹּל כֵּךְ, שֶׁכֵּךְ הוּא דְרָכּוֹ שֶׁל הִיצְהָר, שֶׁכֹּל
הַשׁוֹמֵעַ לוֹ הוּא הוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר עֲלָיו. וְכִיּוֹן שֶׁחֲטָאוּ,
נִעֲנָשׁוּ בְּחוּרְבָן הַמְּקַדֵּשׁ, וְמָה שׁוֹיֵתֵר לָהֶם עַל חֲטָא
הֶעֱגַל, הוֹעִיל הַמְּקַדֵּשׁ יִלְקַח רַק בְּגֵרָה מִשְׁכּוֹן,
וְהַאוֹמוֹת לֹא יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם לְגַמְרֵי. [וּבְעֵינַי מָה
שֶׁפִּסַּק מִהֵן הִיצְרָה־רַע בְּמִתָּן תּוֹרָה, מְבוֹאֵר בְּזוּהָר

נִמְצָא שֶׁלֹּא הָיוּ רָאוּיִים בְּעֲצֻמָּם לְחֲטָא, וְאִם כֵּן יֵשׁ
לְיִשְׂרָאֵל תִּירוּץ עַל מָה מַעֲשֵׂה הֶעֱגַל, וְדוּמִים לְמִי
שֶׁאֲנוֹסוּ אוֹתָם לְחֲטָא. כְּד. וְמָה שֶׁאֲמָרוּ שׁוֹיֵתֵר
לָהֶם עַל חֲטָא זֶה, אֵינוֹ כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁהָיוּ רָאוּיִים לְהַעֲנִשׁ
עֲלָיו וּמִחַל לָהֶם הַקְּב"ה, אֲלֵא שֶׁהַחֲשִׁיבִים כְּאֲנוֹסִים
שֶׁאֵינָם רָאוּיִים לְהַעֲנִשׁ עַל כֵּךְ. לְפִי דְבָרֵי רַבֵּינוּ, יֵשׁ
לְיִישֵׁב מָה שֶׁהַקְּשָׁה בּוֹרַע יִשְׂרָאֵל (פְּרָשְׁתָנוּ בְּרִשְׁ"י ד"ה
מִשְׁכּוֹן), הֵיטָךְ כֹּתֵב רִשְׁ"י כֵּן שֶׁהַקְּב"ה וְיִתֵּר לָהֶם עַל
מַעֲשֵׂה הֶעֱגַל, וְהָיָה לְעֵיל (שְׁמוֹת לְד, ז) כֹּתֵב רִשְׁ"י,
שֶׁהַקְּב"ה אֵינוֹ מוֹתֵר עַל הָעוֹן לְגַמְרֵי. לְפִי שִׁישׁ לֹוֹמֵר,
שֶׁאֲמָנָם עַל שֶׁאֵר עוֹנוֹת הַקְּב"ה אֵינוֹ מוֹתֵר, אֲבָל עַל
חֲטָא הֶעֱגַל וְיִתֵּר, לְפִי שֶׁהִתְבַּרְרָה שֶׁלְּכַתְּחִילָה לֹא הָיָה
בְּכֵךְ חֲטָא וְנִחְשְׁבוּ כְּאֲנוֹסִים. כְּה. וְמָה שֶׁכֹּתֵב
רִשְׁ"י 'מִשְׁכָּן הַעֲדוֹת' שֶׁהָיָה בְּזֶה עֲדוֹת שׁוֹיֵתֵר לְיִשְׂרָאֵל
עַל חֲטָא הֶעֱגַל, עֵינֵךְ הֵהוּכַחַה הֵינּוּ מִכְךָ שֶׁנִּקְרָא
'מִשְׁכָּן' ע"ש שֶׁעֲתִיד לְהִתְמַשְׁכֵּן, נִמְצָא שֶׁעֵינֵךְ הַעוֹנָשׁ
הֵינּוּ עַל כֵּךְ שֶׁאֵינָם שְׁבִים בְּתְשׁוּבָה וְלֹא עַל חֲטָא,
כִּי עַל חֲטָא תוֹעִיל הַתְּשׁוּבָה. וְלִכְךָ לֹא קִשָּׂה הָאֵיךְ
גִּלּוֹ וְכו', שֶׁהָיָה בּוֹדָאֵי כֹל זְמַן שֶׁאֵינָם שְׁבִים בְּתְשׁוּבָה,
הָיָה הֵם נִעֲנָשִׁים עַל כֵּךְ, אוֹלָם אִם לֹא הָיָה מוֹתֵר לָהֶם
וְלֹא הָיָה מִתְחַדֵּשׁ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה לְרַבִּים, חוּרְבָן בֵּית
הַמְּקַדֵּשׁ הָיָה עוֹלָמִית, וְלֹא בְּגֵרָה מִשְׁכּוֹן. [קִצְּצָה יֵשׁ

וְהַטַּעַם שָׁבָא זֶה הַרְמוֹז לְכָאן, יֵשׁ לומר, שָׁבָא לְתַרְזֵן קִשְׂיָא אַחֲרֵת, שֶׁהוּאִיל שְׁזֵה הַמִּשְׁכָּן שֶׁעָשָׂה מִשָּׂה בַּמִּדְבָּר לֹא נִתְמַשְׁכֵּן אֶלָּא נִגְנֵנו, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ ז'ל (סוטה ט, א) עַל פְּסוּק (תהלים לג, א) 'לְיִשְׂרָאֵל נִאֻוָּה תִהְלֵךְ, אִם כֵּן, הָיָה לוֹ לְהִקְרֵא 'מִקְדָּשׁ' וְלֹא 'מִשְׁכָּן'.

וְאִם נִקְרָא גַם הוּא מִשְׁכָּן, הָיָה לוֹ לְהִתְמַשְׁכֵּן נְמוֹ. וּמִשׁוּם הַכִּי, פָּתַח זֶה הַרְמוֹז פֶּאן, לומר שְׁשֵׁנִי מִקְדָּשׁוֹת לְבַד יֵשׁ לָהֶם לְהִתְמַשְׁכֵּן, מִטַּעַם שְׁאָמְרוּ ז'ל (פסחים פח, א), שְׁאֲבָרְהֶם קִרְאוּ 'הַר' (בראשית כב, יד), וַיִּצְחַק קִרְאוּ 'שָׂרָה' (שם כד, טג), וְהָיָה צְרִיף

זרע שמעון המבואר

אף שהמשכן לא נתמשכן

אין לקרותו בשם החשוב יותר מבית המקדש

וְהַטַּעַם¹³ שָׁבָא זֶה הַרְמוֹז עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לְכָאן בַּפְּרָשְׁתָּנוּ הַעוֹסֶקֶת בַּעֲנִין הַמִּשְׁכָּן וְלֹא בַּעֲנִין הַמִּקְדָּשׁ, יֵשׁ לומר שֶׁהַכְּתוּב כָּאן לְתַרְזֵן בַּכֵּךְ קִשְׂיָא אַחֲרֵת, שְׁלִכְאוּרָה קִשָּׁה הוּאִיל שְׁזֵה הַמִּשְׁכָּן שֶׁעָשָׂה מִשָּׂה בַּמִּדְבָּר לֹא נִתְמַשְׁכֵּן - לֹא נִחְרַב, אֶלָּא נִגְנֵנו תַּחַת מַחִילוֹת הַהֵיכָל, כְּשִׁבְנָה שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַרְאוּשׁוֹן¹⁴, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז'ל בַּגִּמְרָא (סוטה ט, א) עַל הַפְּסוּק (תהלים לג, א)¹⁵ 'לְיִשְׂרָאֵל נִאֻוָּה תִהְלֵךְ, אִם כֵּן הָיָה לוֹ לְמִשְׁכָּן לְהִקְרֵא 'מִקְדָּשׁ' וְלֹא 'מִשְׁכָּן', שֶׁהָיָה לֹא נִתְמַשְׁכֵּן בֵּיד הַקַּב"ה,

כיון שלא נחרב בדרך נטילת משכון, אלא נגנז. וְאִם נִקְרָא גַם הוּא מִשְׁכָּן, הָיָה לוֹ לְהִתְמַשְׁכֵּן נְמוֹ - הִיָּה רַאוּי שְׁגַם כֵּן יִלְקַח מִיִּשְׂרָאֵל כְּמִשְׁכּוֹן כְּדֶרֶךְ שֶׁהַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִלְקַח מֵהֶם.

וּמִשׁוּם הַכִּי - לִיִּישֵׁב קוֹשִׁיָה זֶה פָּתַח הַפְּסוּק זֶה הַרְמוֹז - שֶׁנִּכְתַּב ב' פַּעֲמִים מִשְׁכָּן לְרִמּוֹז לְב' בְּתֵי מִקְדָּשׁוֹת שְׁעִתִּידִים לְהִיחָרַב, כָּאן - בַּפְּרָשְׁתָּ הַמִּשְׁכָּן, לומר - לְרִמּוֹז שְׁשֵׁנִי בְּתֵי מִקְדָּשׁוֹת לְבַד יֵשׁ לָהֶם לְהִתְמַשְׁכֵּן עַל יְדֵי שִׁיחֻרְבוֹ, מִטַּעַם שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז'ל בַּגִּמְרָא (פסחים פח, א)¹⁶, שְׁאֲבָרְהֶם קִרְאוּ לְהַר הַמּוֹרִיָּה 'הַר', וַיִּצְחַק

צינונים ומקורות

שילה, אלא רק שנשבעה הארון. ועל דברי האחרונים יש להעיר לכאורה, מלשון הגמרא בזבחים (ק"ח, ב) 'חרבה שילה'. כט. לשון הפסוק, 'וננו צדיקים בה' לישרים נאווה תהלה'. ל. בזרע ברכ (פרשת דברים - ראשון, ד"ה ולהיבין) כתב לבאר החילוק, שהמשכן נחשב כמשכון שנתנו ישראל להקב"ה 'בשעת הלוואתו', על התורה שקיבלו ממנו, ומבואר בטור (ח"מ סימן עב) שבאופן זה אין בעל חוב קונה משכון [שלא ניתן בשביל לגבותו], והוא נחשב עדיין שהוא שלנו, ולכך לא נחרב. אבל המקדש נחשב שניתן כמשכון שלא בשעת הלוואתו, שהבעל חוב קונה אותו, והרי הוא של הקב"ה ולא שלנו. ועיי"ש שהרחיב לבאר לפי השיטות השונות בקניית הבע"ח את המשכון. לא לשון הגמרא לפנינו, ואמר

(ח"א נב, ב) שכשעשו את העגל, חזרה זוהמתן. ונראה שלא היה בגדר עונש, אלא שלא זכו עוד למעלה יתירה זו. וראה בפירוש רבינו לשיר השירים (אות ב), שדן אם בחטא העגל חזרה הזוהמא למקומה לגמרי. כו. עתה מיישב רבינו את הקושיא השניה, שמה השייכות של רמו לחורבן בתי המקדש בפרשתנו העוסקת בענייני המשכון. כח. כמבואר לעיל. ואף שאחרי שהועמד המשכון בשילה ועמד שם שלש מאות וששים ותשע שנים, נחרב המשכון בסוף ימי עלי הכהן, לא היה חורבן גמור של המשכון וכליו, אלא שנשבעה הארון, והועתק המשכון משם על פי ה'. על פי חזון איש (קדשים קמא, סימן מא אות יח). ובשו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רסד) כתב, שלא מצינו שנתצו פלישתים את משכון

שְׁהַחֲרַבְנָן יְהִיָּה בְּהַר הַמּוֹרִיָּה דְּהֵינּוּ בִירוּשָׁלַיִם, וְזֶה הָיָה חוּץ לְירוּשָׁלַיִם. וְהוֹאִיל שֶׁהֵם שָׁהוּ בַמָּקוֹם הַקָּדָשׁ בִירוּשָׁלַיִם נִקְרְאוּ 'מִשְׁכַּן', אֵינּוּ מִן הָרְאוּי

שְׁהַחֲרַבְנָן יְהִיָּה בְּהַר הַמּוֹרִיָּה דְּהֵינּוּ בִירוּשָׁלַיִם, וְזֶה הָיָה חוּץ לְירוּשָׁלַיִם. וְהוֹאִיל שֶׁהֵם שָׁהוּ בַמָּקוֹם הַקָּדָשׁ בִירוּשָׁלַיִם נִקְרְאוּ 'מִשְׁכַּן', אֵינּוּ מִן הָרְאוּי

זרע שמעון המבואר

לְאָרְיָן, וְזֶה הָיָה גְדוֹל מִהֵם אֶף בְּשֵׁם, וִיקְרָא מִקְדָּשׁ.⁷⁷

וּמִשּׁוּם הַכִּי, דִּיק הַכְּתוּב לֹמֵר 'אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן, שֶׁמִּשְׁכַּן זֶה שֶׁהוּקָם בַּמִּדְבָּר, נִקְרָא גַם כֵּן 'מִשְׁכַּן, וְלֹא מִקְדָּשׁ, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא נִתְמַשְׁכֵּן וְלֹא נִחְרַב, הוּא בְּשֵׁבִיל 'מִשְׁכַּן מִשְׁכַּן' - שֶׁבַכְפִּילוֹת הַפְּסוּק נִרְמַז שֶׁנִּי בְּתֵי הַמִּקְדָּשׁ, וְשֶׁהֵם

קָרְאוּ לְהַר הַמּוֹרִיָּה 'שְׂדֵה'⁷⁸, וְלִכְךָ הָיָה צָרִיד שֶׁתַּחֲרַבְנָן יְהִיָּה בְּהַר הַמּוֹרִיָּה⁷⁹, דְּהֵינּוּ בִירוּשָׁלַיִם, וְאֵילוּ זֶה הַמִּשְׁכַּן הָיָה חוּץ לְירוּשָׁלַיִם, וְעַל כֵּן לֹא הָיָה רְאוּי שֶׁתִּתְמַשְׁכֵּן וַיִּחְרַב. וְהוֹאִיל שֶׁהֵם - שְׁנֵי בְּתֵי הַמִּקְדָּשׁוֹת שָׁהוּ בַמָּקוֹם הַקָּדָשׁ בִירוּשָׁלַיִם, נִקְרְאוּ 'מִשְׁכַּן' עַל שֵׁם שְׁעֵתִידִים לְהִתְמַשְׁכֵּן, לִכְךָ אֵינּוּ מִן הָרְאוּי שֶׁזֶּה הַמִּשְׁכַּן שֶׁנִּשְׁעָשָׂה בְּחוּץ

צינונים ומקורות

הַר ה' אַל בֵּית אֱלֹקֵי יַעֲקֹב. לִב. הַמְהַרְשָׁא (ח"א שם ד"ה בו) בִּיאַר, שֶׁאֲבֵרָהּ שֶׁקְרָאוּ הַר, הִיָּה רִמּוֹ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַרְאִשׁוֹן וְנִתְקִיִּים בְּחֹרֵבְנוּ הַפְּסוּק (אִיכָּה ה, יח), 'עַל הַר צִיּוֹן שֶׁשֵׁמֶם, וַיִּצְחַק שֶׁקְרָאוּ שְׂדֵה, הִיָּה בְּכַךְ רִמּוֹ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, וְנִתְקִיִּים בְּחֹרֵבְנוּ הַפְּסוּק (יִרְמִיָּהוּ כו, יח) 'צִיּוֹן שְׂדֵה תַחֲרַשׁ'. רֵאָה שְׁעַר הַחֲצַר (סִימָן כח) בְּשֵׁם יִלְקוּט דוּד (פְּרַשְׁת לך לך), שֶׁמִּקְדָּשׁ רֵאִשׁוֹן נִבְנָה בְּזִכּוֹת אֲבֵרָהּ, וְעַל יְדֵי שִׁיצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמַעֲאֵל, נִחְרַב. וּמִקְדָּשׁ שְׁנֵי בְּזִכּוֹת יִצְחָק, וְעַל יְדֵי שִׁיצָא מִמֶּנּוּ עֲשִׂיו, נִחְרַב. וְעוֹד כֹּתֵב, 'אֲבֵרָהּ קְרָאוּ הַר, יִצְחָק שְׂדֵה, לִכְךָ נִחְרַבּוּ ב' מִקְדָּשׁוֹת. וְרֵאָה בּוֹה הַרְחַבָּה, בְּאֵלֶּשֶׁיךָ (בְּרַאשִׁית כח, יט) וּבִשְׁלִ"ה (פְּרַשְׁת כִּי תִצָּא תוֹרָה אֹר אֹת לֵד). לֵג. מִדְּבָרֵי רַבְּנוּ מִבּוֹאֵר, שֶׁרַק חוֹרְבֵן הַמִּקְדָּשׁ שְׁבִירוּשָׁלַיִם יוֹעִיל לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּיתָה וְלִהְיֵיבֵא אוֹתָם לְיַד הַתְּשׁוּבָה, אוֹלַם הַמִּשְׁכַּן שֶׁבַּמִּדְבָּר, אֶף אִם הִיָּה נִחְרַב לֹא הִיָּה מוֹעִיל לְיִשְׂרָאֵל לְהַצִּילָם, וּבְכַךְ מוֹכֵן הַטַּעַם שֶׁאֶף שֶׁהִבִּית שִׁבְנָהּ בַּמִּדְבָּר נִקְרָא מִשְׁכַּן, אֲעִפ"כּ לֹא נִחְרַב, כִּי בְּכַךְ אֵין תּוֹעֵלֶת לְיִשְׂרָאֵל. וְאוּלַי יֵשׁ לְבֵאֵר דְּבָרֵי רַבִּינוּ, עַל פִּי מָה שֶׁכֹּתֵב הַמְהַרְשָׁא (ח"א שם ד"ה בו) שֶׁהַשְּׂמוֹת 'הַר' וְשְׂדֵה, הֵינּוּ רִמּוֹ לְחוֹרְבֵן בְּתֵי הַמִּקְדָּשׁ הַרְאִשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי, וְכַמּוֹבֵא בְּהַעֲרָה לְעִיל בְּסִמּוֹן. וַיִּתְכַּן עוֹמֵק כּוּוֹנֵת אוֹמְרָם שֶׁקְרָאוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַר וְשְׂדֵה, שֶׁפְּעֵלוּ שְׁע"י חוֹרְבָנָם הִיָּה הַצִּלָּה לְיִשְׂרָאֵל. לֵד. הֵינּוּ שֶׁהֵם 'מִקְדָּשׁ' יוֹתֵר חֲשׁוּב הוּא מִהֵם

רַבִּי אֲלַעֲזַר, מֵאֵי דַכְּתִיב (ישעיהו ב, ג) 'וְהִלְכוּ עִמָּי רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אַל בֵּית אֱלֹקֵי יַעֲקֹב' וְגו', אֱלֹקֵי יַעֲקֹב וְלֹא אֱלֹקֵי אֲבֵרָהּ וַיִּצְחַק, אֲלֵא, לֹא כֹאֲבֵרָהּ שֶׁכֹּתוּב בּו' הַר', שֶׁנִּאֲמַר (בְּרַאשִׁית כב, יד) 'אֲשֶׁר יֵאמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה' יִרְאֶה', וְלֹא כִּיִּצְחַק שֶׁכֹּתוּב בּו' 'שְׂדֵה', שֶׁנִּאֲמַר (שם כד, סג) 'וַיִּצָּא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשְׂדֵה', אֲלֵא כִּיעֲקֹב שֶׁקְרָאוּ 'בֵּית' שֶׁנִּאֲמַר (שם כח, יט) 'וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֶל-ל', ע"כ אִמְנָם הַנּוֹסֵחַ בְּעֵינַי יַעֲקֹב דּוֹמָה לְנוֹסַח שֶׁמִּבְּיֵא רַבִּינוּ. וְז"ל מִדְּרַשׁ שׁוֹחַר טוֹב (תְּהִלִּים פֵּא, ב), מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִיָּה לוּ [ג'] אוֹהֲבִים וּבִיקֵשׁ לְבִנּוֹת לוֹ פְּלִטִין, הִבִּיא לְרֵאִשׁוֹן וְאוֹמֵר לוֹ מִבְּקֵשׁ אֵנִי לְבִנּוֹת פְּלִטִין, אִמֵּר לִיָּה אוֹתוֹ אוֹהֲבוּ, זָכוֹר אֵנִי שֶׁהִיָּה הַר תַּחֲלִילָה, קוֹרָא לְאוֹהֲבוּ שְׁנֵי וְאִמֵּר לוֹ מִבְּקֵשׁ אֵנִי לְבִנּוֹת לִי פְּלִטִין, אִמֵּר לוֹ זָכוֹר אֵנִי שֶׁהִיָּה מִתַּחֲלִילָה שְׂדֵה, קוֹרָא לְאוֹהֲבוּ שְׁלִישִׁי וְאִמֵּר רֹצֵה אֵנִי לְבִנּוֹת לִי פְּלִטִין, אִמֵּר לִיָּה זָכוֹר אֵנִי שֶׁהִיָּה מִתַּחֲלִילָה פְּלִטִין, אִמֵּר לִיָּה חִיִּיךְ שֶׁאֵנִי בּוֹנֵה אוֹתוֹ פְּלִטִין וְקוֹרָא אוֹתוֹ עַל שִׁמְךָ, כִּךְ אֲבֵרָהּ וַיִּצְחַק וַיַּעֲקֹב הֵינּוּ אוֹהֲבִים לְהַקְבִּיָּה, אֲבֵרָהּ קָרָא לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַר, שֶׁנִּאֲמַר 'בְּהַר ה' יִרְאֶה', יִצְחָק קְרָאוּ שְׂדֵה, שֶׁנִּאֲמַר (בְּרַאשִׁית כז, כז) 'רֵאָה רִיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שְׂדֵה', יַעֲקֹב קְרָאוּ בֵּית עַד שֶׁלֹּא נִבְנָה, שֶׁנִּאֲמַר (בְּרַאשִׁית כח, יז) 'אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים', אִמֵּר לִיָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, חִיִּיךְ אֵתָּה קְרָאתוֹ בֵּית עַד שֶׁלֹּא נִבְנָה, וְאֵנִי קוֹרָא אוֹתוֹ עַל שִׁמְךָ, שֶׁנִּאֲמַר (ישעיהו ב, ג) 'לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל

תְּשׁוּבָה לְצַבּוּר, וְהָלֹא בְּשֵׁם שְׁפֹלַח
 לָהֶם בַּפֶּעַם הַזֹּאת כִּף הָיָה סוֹלַח
 לְעֵתִיד, וּבְלֹא עֲשִׂית הֶעֱגַל נָמִי הָיָה
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יָכוֹל לְסַלַח לָהֶם
 וּלְמִשְׁפַּן הַמִּקְדָּשׁ עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם, וּמֵאִי
 שָׁנָא לְאַחַר מַעֲשֵׂה הֶעֱגַל, מִקְדָּם
 מַעֲשֵׂה.

נִקְרָא 'מִשְׁפַּן' בְּשֵׁבִיל 'מִשְׁפַּן מִשְׁפַּן', דָּגָם
 הַה"א ד'הַמִּשְׁפַּן' דְּרִשְׁיָנוּ, בְּדִרְרִשְׁיָנוּ (שְׁבַת
 ע, א), 'דְּבָרִים' 'הַדְּבָרִים' (שְׁמוֹת לֵה, א).
אָבֵל עֲדוֹן יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּתַרְוִין הַנ"ל,
 שָׂאֵם לֹא עָשׂוּ הֶעֱגַל, לֹא הָיָה
 יָכוֹל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְהִתְמַשְׁפֵּן, מִפְּנֵי
 מִדַּת הַדִּין שֶׁהֵיחָה אוֹמֶרֶת שָׂאִין מוֹעִיל

זרע שמשון המבואר

למשכן שבמדבר שם יותר חשוב מהשם
 שניתן לבית המקדש.

דקדוק שאף בלא חטא העגל היה הקב"ה סולח לשאר חטאים
אָבֵל עֲדוֹן יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּתַרְוִין הַנ"ל - שָׂאֵם
 לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הֶעֱגַל, לֹא הָיָה יָכוֹל בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ לְהִתְמַשְׁפֵּן, מִפְּנֵי מִדַּת הַדִּין שֶׁהֵיחָה
 אוֹמֶרֶת שָׂאִין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה לְצַבּוּר שַׁחֲטָאוֹ,
 אֲלֵא צְרִיךְ לְהַעֲנִישׁ אֶת יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם.
 וְקִשָּׁה, וְהָלֹא בְּשֵׁם שְׁפֹלַח לָהֶם בַּפֶּעַם הַזֹּאת
 בַּחֲטָא הֶעֱגַל, אִף עַל פִּי שֶׁהִיָּה חֲטָא שֶׁל
 רַבִּים, כִּף הָיָה סוֹלַח לְעֵתִיד עַל הַחֲטָאִים שֶׁל
 הַרְבִּים, וּבְלֹא עֲשִׂית הֶעֱגַל נָמִי הָיָה הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא יָכוֹל לְסַלַח לָהֶם לְעֵתִיד עַל חֲטָא
 אַחֵר, וּלְמִשְׁפַּן אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַל
 עֲוֹנוֹתֵיהֶם, עַד שִׁיחֲזְרוּ בַתְּשׁוּבָה וַיִּחְזְרוּ
 לָהֶם, וּמֵאִי שָׁנָא לְאַחַר מַעֲשֵׂה הֶעֱגַל, מִקְדָּם
 מַעֲשֵׂה הֶעֱגַל.

נקראו 'משכן' משום שהם נתמשכנו
 ונחרבו, ואין ראוי שהמשכן שבמדבר
 יהיה נקרא בשם יותר חשוב מבית
 המקדש, ובפסוק נכתב גם המשכן
 שבמדבר, והרי הוא כאילו שנתפרש
 בפסוק שלושה פעמים תיבת 'משכן',
 והיינו משום דָּגָם אֶת הַה"א ד'הַמִּשְׁפַּן',
 דְּרִשְׁיָנוּ¹⁶, בְּדִרְרִשְׁיָנוּ בַגְּמָרָא (שְׁבַת ע, א)¹⁷
 'דְּבָרִים' 'הַדְּבָרִים', לַגְּבִי מַה שֶׁנֶּאֱמַר
 בַּמִּלְאכַת שְׁבַת (שְׁמוֹת לֵה, א), 'אֲלֵה הַדְּבָרִים
 אֲשֶׁר צָוָה ה' לַעֲשׂוֹת אִתָּם'¹⁸.

והעולה מכל דברינו, שלכן כתבה
 התורה הרמז לחורבן בתי המקדש בפרשת
 המשכן וכליו, להודיע לנו שהטעם שנקרא
 הבית שבמדבר 'משכן' ולא שם אחר, הוא
 מחמת בית המקדש, שלא היה ראוי לקרוא

ציונים ומקורות

בני ישראל אלה הדברים וגו' ששת ימים תעשה
 מלאכה, דברים, הדברים, אלה הדברים, אלו שלשים
 ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסני. ופירש רש"י
 ש'דברים' משמע שנים, והה"א התיירה של 'הדברים',
 מרבה עוד אחד, הרי שלשה, ו'אלה' הוא בגמטריא
 שלשים ושש, הרי ביחד שלשים ותשע, ע"כ. וגם
 במצות קריאת שמע (דברים ו, ו), מצינו בכרכות (יג,
 א), שדרש רבי מ'דברים הדברים', שאסור לקרוא
 קריאת שמע למפרע. לו. וראה משכיל לדוד
 (להרב דוד פארדר זצ"ל, ד"ה המשכן) שביאר

'משכן', לפי שהשם 'משכן' מורה על היותו עתיד
 להתמשכן, מה שאין כן השם 'מקדש', ולכן נרמזו
 ענין חורבן ב' המקדשות כאן, כדי שבכך יובן מדוע
 המשכן שבמדבר ג"כ נקרא משכן אף שלא נחרב
 אלא נגנו. לה. רבנו מבאר כאן שאף שדרשינן
 כפילות תיבות משכן על ב' בתי המקדשות שנחרבו,
 גם המשכן שבמדבר נכתב כאן, ואדרבה בודאי פשט
 הכתוב מיירי במשכן שבמדבר, ולכן מבאר שדורשים
 כן מריבוי שבתבת המשכן. לו. לשון הגמרא,
 לפי שנאמר (שמות לה, א) 'ויקהל משה את כל עדת

לְעוֹנוֹתֵיהֶם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, הִיָּה עוֹשֶׂה כֵּן, לְפִי שְׁהָיָה עֵת רְצוֹן. וְכֵן הִפְתּוֹב אוֹמֵר (ישעיהו מט, ח) 'בַּעַת רְצוֹן עֲנִיתִיד', אֶל רַחוּם וְחַנוּן (שמות לד, ו), עב"ל.

וַיֵּשׁ לֹמֵר, דְּאִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פרק מה), דְּכִשְׁנַנְגְלָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה בְּנִקְרַת הַצּוֹר, הַתְּחִיל מִשָּׁה מְצַעַק, סֶלַח נָא לְעוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה. וְאֵלּוּ הִיָּה אוֹמֵר, סֶלַח

זרע שמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

במחזה שאחר חטא העגל

פעל משה שתועיל תשובה לכפר לציבור

אז עת רְצוֹן, והקב"ה היה חפץ לקבל את תפילותיו של משה רבינו. וְכֵן הִפְתּוֹב אוֹמֵר (ישעיהו מט, ח) ¹⁰ 'בַּעַת רְצוֹן עֲנִיתִיד' - כשהתפללת לפני בעת רצון, עניתי לך ומלאתי את בקשותיך ¹¹, שְׁהָרִי מִשָּׁה רַבִּינוּ אָמַר אֶז לִפְנֵי הַקַּב"ה ¹² אֶת הַשְּׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה (שמות לד, ו-ז) ¹³, 'ה' ה' אֶל רַחוּם וְחַנוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת, נִצַּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עוֹן וְפָשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְוָה, וְהַקַּב"ה הַבְּטִיחוֹ ¹⁴, שֶׁבְכָל פַּעַם שִׁיזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ אֶת הַי"ג מִדּוֹת, הוּא יִמְחֹל לָהֶם עַל כָּל עוֹנוֹתֵיהֶם, עב"ל.

וַיֵּשׁ לֹמֵר, לִפִּי מַה דְּאִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פרק מה) ¹⁵, דְּכִשְׁנַנְגְלָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה בְּנִקְרַת הַצּוֹר ¹⁶, אַחֲרֵי שֶׁבִיקֵשׁ מִשָּׁה מִהַקַּב"ה לְסַלּוּחַ עַל חַטָּא הָעֶגְלָה, הַתְּחִיל מִשָּׁה מְצַעַק וּמִבְקֵשׁ מִהַקַּב"ה, סֶלַח נָא לְעוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה, וְאֵלּוּ הִיָּה מִשָּׁה אוֹמֵר אֶז, סֶלַח לְעוֹנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר יַחַטְאוּ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, הִיָּה הַקַּב"ה עוֹשֶׂה כֵּן, וּמוֹחֵל לָהֶם אֶז לְכָל עוֹנוֹתֵיהֶם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, לְפִי שְׁהָיָה

ציִּוּנִים וּמִקּוּרוֹת

עֲלִידָה עַד עֲבָרִי, וְהִסְתִּי אֶת פְּפִי וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יִרְאוּ. מג. לשון הפסוק, 'כֹּה אָמַר ה' בַּעַת רְצוֹן עֲנִיתִיד וְכִיּוֹם וְשׁוֹשֶׁה עֲזַרְתִּיד וְאֲצַדֵּךְ וְאֲתַנְדֵּךְ לְבְרִית עִם לְהִקִּים אֲרָךְ לְהַנְחִיל נְחִלּוֹת שְׁמֹת. מא. ראה ברכות (ח, א), אימתי עת רצון, בשעה שהצבור מתפללין, רבי יוסי ברבי חנינא אמר, מהכא, 'כֹּה אָמַר ה' בַּעַת רְצוֹן עֲנִיתִיד'. מב. ע"פ רש"י (שם לד, ה). וכך מפורש גם כן בפרקי דרבי אליעזר, לפי הגירסא רבינו, יתכן לומר, שהקב"ה קרא לפני משה את הי"ג מדות של רחמים וכפירוש הספורנו ועוד מפרשים שם. והראיה שהיה אז עת רצון מיוחד, היא מדבר זה עצמו, שהקב"ה קרא לפניו את הי"ג מדות של רחמים. מג. לשון הפסוקים (שמות לד, ו-ז) וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' ה' אֶל רַחוּם וְחַנוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת. נִצַּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עוֹן וְפָשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְוָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עוֹן אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל בְּנֵי בְנֵים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים. מד. מזה לשון הגמרא (ר"ה יז, ב), וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא,

שהה"א מרבה כאלו נכתב שוב 'משכן'. לה. לשון הפרקי דרבי אליעזר, וסכך עליו הקדוש ברוך הוא בכף ידו שלא ימות, שנאמר (שמות לג, כב) 'וְהָיָה בַעֲבוּר כְּבוֹדִי וְשַׁמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוֹר וְשִׁכּוֹתִי כְפִי, וְכַשְׁעָבֵר, הִסִּיר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כַּף יָדוֹ מֵעֲלָיו, וְרָאָה אַחֲרָיו הַשְׁכִּינָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם לג, כג) 'וְהִסִּירוּתִי אֶת כְּפִי'. הַתְּחִיל מִשָּׁה צוֹעַק בְּקוֹל גְּדוֹל וְאָמַר, 'ה' ה' א-ל רַחוּם וְחַנוּן' (שם לד, ו). אִמֵּר מִשָּׁה לִפְנֵינוּ, סֶלַח נָא לְעוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה. וְאֵלּוּ אָמַר מִשָּׁה, סֶלַח נָא לְעוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, הִיָּה עוֹשֶׂה כֵּן, לִפִּי שֶׁהִיָּתָה שַׁעַת רְצוֹן. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ישעיהו מט, ח) 'בַּעַת רְצוֹן עֲנִיתִיד'. לט. אחרי חטא העגל, ובקשות משה רבינו מהקב"ה שיסלח לישראל, ביקש משה מהקב"ה שיראה לו את כבודו, ואמר לו הקב"ה, שהוא יטמין אותו ב'נִקְרַת הַצּוֹר' [כרייה שבתוך סלע], ואז יעביר את כבודו לפניו, ויראה כביכול את אחוריו של השכינה. ככתוב (שמות לג, כא-כג) וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מִקּוֹם אֲתִי וְנִצַּבְתָּ עַל הַצּוֹר, וְהָיָה בְּעֵבֶר כְּבֹדִי וְשַׁמְתִּיד בְּנִקְרַת הַצּוֹר וְשַׁפְתִּי כְפִי

שָׁאם הָיָה אוֹמֵר מִשָּׁה, סָלַח לְיִשְׂרָאֵל עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, הָיָה מוֹעִיל לָהֶם שְׁלֹא יִתְמַשְׁכְּנוּ הַבַּיִת הַמְקֻדָּשׁ כָּלֵל, שְׂאָף בְּלֹא תְשׁוּבָה הָיָה מִבְּטִיחַ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְסָלַח לָהֶם. אָבֵל מִכָּל מְקוֹם, הַתְּשׁוּבָה וְדַאי מוֹעִילָה.

וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִשָּׁה, שְׁיִזְכָּה לָזֶה. וְלָכֵן דּוֹקָא לְאַחַר זֶה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל שְׁעַת רְצוֹן, אִין עוֹד מְקוֹם לְמַדַּת הַדִּין לְקַטְרַג שְׁלֹא תוֹעִיל הַתְּשׁוּבָה, שְׁפִינֵן שְׁבַפְעָם הוֹאֵת הוֹעִיל לָהֶם, נִשְׂאָר זֶה דְגָמָא לְדוֹרוֹת. אִיבְרָא,

זרע שְׁמֻשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

שְׁלֹא חֲרִיבוּ. אִיבְרָא - אַמְנָם, כֵּן הוּא, שְׂאָם הָיָה אוֹמֵר מִשָּׁה לְפָנֵי הַקַּב"ה, סָלַח לְיִשְׂרָאֵל עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, וְהִיא הַקַּב"ה מִקְבֵּל דְּבָרָיו כִּיּוֹן שֶׁהִיא עַת רְצוֹן, וְכַמְבוֹאָר בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, הָיָה מוֹעִיל לָהֶם שְׁלֹא יִתְמַשְׁכְּנוּ הַבַּיִת הַמְקֻדָּשׁ כָּלֵל, שְׂאָף בְּלֹא תְשׁוּבָה הָיָה מִבְּטִיחַ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְסָלַח לָהֶם. אָבֵל מִכָּל מְקוֹם, הַתְּשׁוּבָה וְדַאי מוֹעִילָה לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁהוֹעִילָה בְּחַטָּא הַעֲגָל, שׁוֹהַ פֶּעַל מִשָּׁה בְּעַת רְצוֹן שֶׁהִיָּתָה לְאַחַר מַעֲשֵׂה הַעֲגָל. וְלָכֵן נִתְמַשְׁכְּנוּ וְנִחְרַבּוּ בְּתֵי הַמְקֻדָּשׁ, כְּדִי שִׁיחְזְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּתְשׁוּבָה, וְעַל יְדֵי כֵּן יוֹחֲזֵר לָהֶם הַבַּיִת הַמְקֻדָּשׁ.

וְהָרִי לֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִשָּׁה^מ שְׁיִזְכָּה לָזֶה לְשַׁעַת רְצוֹן כְּזוֹ, שִׁיתְגַּלֶּה הַקַּב"ה לְפָנָיו, וְיוֹכֵל לְבַקֵּשׁ אֶז מַה שֶׁחָפֵץ. וְלָכֵן, דּוֹקָא לְאַחַר זֶה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל שְׁעַת רְצוֹן, שֶׁהִיא לְאַחַר חַטָּא הַעֲגָל, אִין עוֹד מְקוֹם לְמַדַּת הַדִּין לְקַטְרַג שְׁלֹא תוֹעִיל הַתְּשׁוּבָה, שְׁפִינֵן שְׁבַפְעָם הוֹאֵת הוֹעִיל לָהֶם, נִשְׂאָר זֶה דְגָמָא לְדוֹרוֹת, שֶׁתְּמִיד תוֹעִיל תְּשׁוּבָה אֲפִילוֹ לְחַטָּאי הַצִּיבוּר. אַמְנָם אִם לֹא הִיא הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל חַטָּא הַעֲגָל, וְלֹא הִיא עַת רְצוֹן שִׁיּוֹכֵל מִשָּׁה לְפַעוּל שִׁיּוֹעִילוֹ תְשׁוּבָה וְתַפִּילָה וְקִרְיַת הַי"ג מְדוּת שֶׁל רַחֲמִים לְכַפֵּר, לֹא הִיא שׁוּם נְבִיא יִכּוֹל לְפַעוּל זֶה בְּדוֹרוֹת

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

נִשְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דב"ר ג', יא), שְׁלֹא הִנִּיחַ זוּיַת בְּרַקִּיעַ שְׁלֹא נִתְחַבַּט עֲלֵיהָ וְכוּ', לָכֵן בְּנִקֵּל עַל כָּל פְּנִים לָנוּ לְתַקֵּן גּוֹפֵי הַחַטָּאִים. מו. רַבְּנוּ הַבֵּינֵן כּוֹנֵת הַפְּרָקִי דְר"א בְּאִפְנֵי מְחוֹרֵשׁ, שָׁאם מִשָּׁה הִיא מְבַקֵּשׁ בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל עַת רְצוֹן, הִיא מוֹעִיל כְּפֶרָה אֶף בְּלֹא תְשׁוּבָה. [אַמְנָם לְכַאוּרָה הִיא נִרְאָה לְפֶרֶשׁ, שֶׁהַכּוֹנֵה הִיא דּוּוֹקָא עִם הַתְּשׁוּבָה, וְכְמוֹ שֶׁבִקְשָׁתוֹ לְמַחִילָה עַל חַטָּא הַעֲגָל הִיָּתָה יָחִיד עִם תְּשׁוּבָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל]. מוה. רַבִּינוּ מְחַדֵּשׁ, שֶׁמָּה שֶׁמִּשְׁמַע בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, שֶׁמִּשָּׁה לֹא פֶּעַל כְּפֶרָה לְדוֹרוֹת הַבָּאִים, הֵינְנוּ רַק בְּלִי תִיקוֹן חוֹרְבֵן בֵּית הַמְקֻדָּשׁ וְתְשׁוּבָה. אָבֵל מִכָּל מְקוֹם, פֶּעַל אִין לְדוֹרוֹת שֶׁתוֹעִיל תְּשׁוּבָה לְחַטָּאי הַרְבִּים.

אִמְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן אֲלַמְלָא מְקַרָּא כְּתוּב אִי אֲפִשֵׁר לְאוֹמְרוֹ, מִלְּמַד שֶׁנִּתְעַטֵּף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁלִּיחַ צְבוּר, וְהִרְאָה לוֹ לְמִשָּׁה סֹדֵר תְּפִלָּה, אִמְרֵי לוֹ כָּל זְמַן שִׁישְׂרָאֵל חוֹטְאִין יַעֲשׂוּ לְפָנֵי כְּסֹדֵר הַזֶּה וְאִנִּי מוֹחֵל לָהֶם. מוה. ע"פ לְשׁוֹן הַפְּסוּק (דברים לד', י), וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִשָּׁה אֲשֶׁר יָדְעוּ ה' פְּנִים אֶל פְּנִים. מו. מְבוֹאָר מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ, שֶׁמָּה שֶׁאִמְרוּ בְּעַבְדוּדָה זֶה (ה', א), שֶׁחַטָּא הַעֲגָל הִיא רַק כְּדִי שָׁאם חַטָּאוֹ צִיבוּר יִאֲמְרוּ לָהֶם לָכוּ אֲצֵל צִיבוּר, אִינוּ רַק שֶׁמֶהֲעֲגָל נִלְמַד שְׁנִיתָן לְחֹזֵר בְּתְשׁוּבָה, אִלָּא שֶׁבְּמַעֲשֵׂה עֲגָל פֶּעַל מִשָּׁה בְּתַפִּלוּתִי, שֶׁתוֹעִיל תְּשׁוּבָה לְכָל הַחַטָּאִים. וְכַעֲיִן זֶה כָּתַב הַשֵּׁפֶת אֲמַת (לְחֹדֶשׁ אֲלוּל תְּרַמ"ג) וז"ל, וּמִשָּׁה רַבִּינוּ ע"ה, תִּיקֵן בְּשׁוֹרֵשׁ

(שמות כט, לח) 'וְזוֹה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ',
דְּמֵהוּ 'וְזוֹה'. וְכֵן בְּפִרְשַׁת יִתְרוֹ (שם כ, כא),
בְּשִׁצְוֹה עַל הַמִּזְבֵּחַ, לֹא צִוְּהָ אֱלֹא 'וְנִבְחַתָּ וְאֵת
עֲלִיָּו אֵת עֲלִיתִיךָ וְאֵת שְׁלֹמִיךָ'.

וּבְדִרְךָ זֶה, יוֹבְנוּ הַפְּסוּקִים, 'וַיִּקְרָא אֶל
מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל
מוֹעֵד' (ויקרא א, א), דְּמֵה צִרְךָ לְהַזְכִּיר כָּאֵן
'אֵהָל מוֹעֵד'. וְכֵן בְּפִרְשַׁת תְּצַוֶּה כְּתִיב

זרע שמעון המבואר

המשמעות של תיבת 'וְזוֹה', שנראה שכוונת
התורה היא לומר, שרק 'קרבן זה' - קרבן
התמיד, תעשה על המזבח, ולא קרבן אחר,
וצריך עיון איזה קרבן באה התורה למעט²³.

דקדוקים בלשון הפסוקים

שלפני חטא העגל לא היו חטאות ואשמות

וְכֵן יֵשׁ לְדַקְדַּק בְּסוּף פִּרְשַׁת יִתְרוֹ (שם כ,
כא)²³, בְּשִׁצְוֹה הַקַּב"ה אֵת יִשְׂרָאֵל עַל עֲשִׂית
הַמִּזְבֵּחַ, לֹא צִוְּהָ אֱלֹא 'וְנִבְחַתָּ עֲלִיָּו - וְתִשְׁחוּט
סִמוּךְ לְמִזְבֵּחַ, דֵּהֵינּוּ בְּצִדּוֹ, אֵת עֲלִיתִיךָ וְאֵת
שְׁלֹמִיךָ, וְלִמָּה לֹא צִוְּהָ שֶׁם גַּם עַל הַחֲטָאוֹת
וְהַאֲשָׁמוֹת, שִׁישְׁחָטוּ אוֹתָם בְּצִד הַמִּזְבֵּחַ²⁴.

דקדוק בלשון הפסוק הראשון שבפרשת ויקרא

וּבְדִרְךָ זֶה, שֶׁרַק לְאַחַר מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל
נִתְחַדֵּשׁ שִׁישׁ תִּיקוֹן לְחֲטָאֵי הַצִּיבוֹר עַל יְדֵי
תְּשׁוּבָה, יוֹבְנוּ גַם הַפְּסוּקִים דִּלְהִלְכֵי²⁵, דֵּהֵינּוּ
הַפְּסוּק שֶׁבְּתַחֲלִיל פִּרְשַׁת הַקִּרְבָּנוֹת (ויקרא א,
א), 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל
מוֹעֵד לְאָמַר', דְּלְכַאוּרָה קִשָּׁה, מָה - אִיזָה
צִרְךָ יֵשׁ, לְהַזְכִּיר כָּאֵן 'אֵהָל מוֹעֵד'²⁶.

וְכֵמוּ כֵן יֵשׁ לְדַקְדַּק, שֶׁבְּעֵנִין קִרְבָּן תְּמִיד
הַכְּתוּב בְּפִרְשַׁת בְּפִרְשַׁת תְּצַוֶּה, כְּתִיב (שמות
כט, לח)²⁷ 'וְזוֹה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ', דְּמֵהוּ

ציונים ומקורות

עולותיך ואת שלמיך, את לרבות חטאות ואשמות.
ונראה שמכל מקום בדרך דרוש ניתן לבאר טעם למה
לא הוזכרו בפירוש בפסוק, גם חטאות ואשמות.
בתוספות השלם (שמות שם) כתב, 'עלתיך' חסר
כתיב, אפילו עולות יחיד, ולא דוקא עולות חובות
של ציבור. 'עולותיך שלמיך' ולא נאמר חטאיך
ואשמך, הכתוב מרמז ומבשר שיקריבו דבר שהוא
נדבה, ולא דברים הבאים על חטאות, ורק שימעיטו
העונות וחטאים, ולא יצטרכו לקרבן ואשם. דבר
אחר, אפילו חטאות ואשמים יחשבו להם כקרבן
עולה ושלמים הבאים נדבה, מאחר שעשו תשובה,
וכתיב 'אוהבם נדבה', 'את צאנך ואת בקרך' רמז
התשובה חשובה כאילו קרבן צאן ובקר עלתיך
שלמיך, תגין מצויינין, שהעולה והשלמים מובחרים
יותר מקרבן חטאת ואשם, כי הן נדבה ואין באים על
חטא, וכתיב 'אבוא ביתך עולות', ולכך אין הפסוק
מוזכר בפירוש חטאת ואשם אלא ברמז, שני 'ואת
צאנך ואת בקרך', דרשינן כמכילתא אילו שאר
קדשים. ואת עין הדעת טוב (פרשת יתרו ד"ה או
ירצה אם) שביאר הטעם שלא נזכר חטאת ואשם,
בכמה דרכים.

מט. כלומר, גם הפסוק הראשון שבפרשת ויקרא, וגם
הפסוק 'וְזוֹה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ' שבפרשת תצוה,
וגם הפסוק 'וְנִבְחַתָּ עֲלִיָּו אֵת עֲלִיתִיךָ וְאֵת שְׁלֹמִיךָ',
שבפרשת יתרו. נראה בצרור המור ובאור
החיים (שם), שעמדו גם כן על כך למה הוזכר שם
אוהל מועד, וביארו באופנים אחרים. נא. לשון
הפסוק, 'וְזוֹה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּכֹשִׁים כְּנִי שְׁנָה
שְׁנִים לְיוֹם תְּמִיד'. נב. במנחות (כט, א) דרשו
שתיבת 'וזה' בענין אחר, שמורה על ההוראה
באצבע, שזה לשון הגמרא שם, תנא דבי רבי
ישמעאל, שלשה דברים היו קשין לו למשה, עד
שהראה לו הקדוש ברוך הוא באצבעו, ואלו הן,
מנורה, וראש חדש, ושרצים וכו', ויש אומרים, אף
הלכות שחיטה, שנאמר 'וזה אשר תעשה על המזבח'.
ורבנו בא ליישב הפסוק באופן אחר, בדרך הפשט.
ואולי יש לומר, שכוונת רבינו להקשות רק לרבי
ישמעאל שאינו דורש 'וזה' הכתובה כאן על הוראה
באצבע. גג. לשון הפסוק, 'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה
לִי וְנִבְחַתָּ עֲלִיָּו אֵת עֲלִיתִיךָ וְאֵת שְׁלֹמִיךָ אֵת צֹאנְךָ וְאֵת
בְּקָרְךָ כְּכֹל הַמִּקְלוֹם אֲשֶׁר אֲזַכֵּיר אֵת שְׁמֵי אַבּוֹא אֱלִיךָ
וּבְרַכְתִּיךָ'. נד. צ"ע, שבפסיקתא שם דרשו 'את

וּמְשׁוֹם הָכִי לֹא אָמַר בְּפְרֻשַׁת יִתְרוֹ אֱלֹא
'אֵת עֲלִיתִיד וְאֵת שְׁלֹמִיד', וְתוֹ לֹא. וְכֵן
בְּפְרֻשַׁת תְּצַוֶּה פְּתִיב 'וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה
עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנַיִם לְיוֹם',
וְתוֹ לֹא, וּמְשׁוֹם הָכִי פְּתִיב 'וְזֶה'.

אָבֵל לְאַחַר שְׁחַטָּאוֹ וְהוֹרוּ תְּשׁוּבָה
לְרַבִּים, כְּמוֹ שְׁמוּדָה שֵׁם

אֱלֹא הַטַּעַם, שְׁפְרֻשַׁת הַמִּזְבֵּחַ נֶאֱמָרָה
לְמִשָּׁה בְּהָר בְּאַרְבָּעִים יוֹם
הָרֵאשׁוֹנִים, שְׁעָדִין לֹא עָשׂוּ הָעֵגֶל, וְעַיִן
לְעֵיל (פְּרֻשַׁת וַיִּקְהַל אוֹת ז) עַל פְּסוּק (שְׁמוֹת לז,
ז) 'רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם'. וְאָז לֹא הָיוּ
הַצְּבוּר מְבִיאִין חַטָּאוֹת וְאֲשַׁמּוֹת לְכַפֵּר,
שְׁעָדִין לֹא יִדְעֶנּוּ תִקּוֹן תְּשׁוּבָה לְרַבִּים,

זרע שְׁמֹשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

הַפְּסוּק חַטָּאוֹת וְאֲשַׁמּוֹת, לְפִי שְׁלֹא נִתְחַדַּשׁ
אִז עַדִּיין עַיִן הַקְּרַבְתֶּם וְהַכִּפְרָה שֶׁהֵם
מְבִיאִים¹¹. וְכֵן בְּפְרֻשַׁת תְּצַוֶּה - הַכְּתוּבָה לְפָנֵי
חַטָּא הָעֵגֶל, כְּתִיב 'וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל
הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנַיִם לְיוֹם תְּמִיד',
וְתוֹ לֹא - וְגַם שֵׁם לֹא הוֹזְכְּרוּ קְרַבְנוֹת
אַחֲרַיִם, כְּגוֹן חַטָּאוֹת וְאֲשַׁמּוֹת. וּמְשׁוֹם הָכִי
כְּתִיב 'וְזֶה', לְמַעַט חַטָּאוֹת וְאֲשַׁמּוֹת, לְפִי
שְׁקַרְבְּנוֹת אֱלֹה לֹא נִהְגּוּ אִז עַדִּיין, שֶׁהָרִי לֹא
נִתְחַדַּשׁ עַדִּיין שֵׁשׁ תִּיקוֹן לְחַטָּאי הָרַבִּים.

אָבֵל לְאַחַר שְׁחַטָּאוֹ בַּעֲגָל, וְחִזְרוּ
בְּתִשׁוּבָה וְנִתְקַבְּלוּ תְּשׁוּבָתָם, וְכִזָּה הוֹרוּ
תְּשׁוּבָה גַם לְרַבִּים שְׁחוֹטָאִים שְׁבַכְל הַדּוֹרוֹת
הַבָּאִים, שֶׁפָּעַל מִשָּׁה עֲבוּרָם בְּתַפִּילָתוֹ,
שֶׁתְּמִיד יוֹכְלוּ לְחַזֵּר בְּתִשׁוּבָה וְתִשׁוּבָתָם
תִּתְקַבַּל לְפָנֵי הַקִּבְ"ה, כְּמוֹ שְׁמוּדָה שֵׁם
'הַמְּשָׁפָן' עַל שֵׁם שְׁעָתִיד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

לְפָנֵי שְׁנִתְחַדַּשׁ תִּיקוֹן תְּשׁוּבָה לְרַבִּים, לֹא הָיוּ מְקַרְבִּים
חַטָּאוֹת וְאֲשַׁמּוֹת

אֱלֹא יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהַטַּעַם לְכַךְ הוּא, מִשׁוֹם
שְׁפְרֻשַׁת הַמִּזְבֵּחַ נֶאֱמָרָה לְמִשָּׁה בְּהָר בְּאַרְבָּעִים
יוֹם הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהָיָה בְּהָר סִינַי, שְׁעָדִין לֹא
עָשׂוּ אִז יִשְׂרָאֵל אֵת הָעֵגֶל, וְעַיִן עוֹד כְּמֵה
שֶׁכְּתַבְנוּ לְעֵיל (פְּרֻשַׁת וַיִּקְהַל אוֹת ז) עַל הַפְּסוּק
(שְׁמוֹת לה, ז), 'רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם'¹², וְאָז - לְפָנֵי
שְׁחַטָּאוֹ בַּעֲגָל, לֹא הָיוּ הַצְּבוּר מְבִיאִין
חַטָּאוֹת וְאֲשַׁמּוֹת לְכַפֵּר עַל עוֹוֹנוֹתֵיהֶם,
מִשׁוֹם שְׁקוּדָם חַטָּא הָעֵגֶל, עָדִין לֹא יִדְעֶנּוּ
שֵׁשׁ תִּיקוֹן עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה לְכַפֵּר עַל חַטָּאי
הָרַבִּים, וְלִכֵּן גַּם לֹא הָיָה שִׁיךְ לְהִבִּיאַ
קְרַבְנוֹת אֱלֹה, שֶׁמְכַפְּרִים יַחַד עִם הַתְּשׁוּבָה¹³,
וְהָיוּ מְקַרְבִּים רַק נְדָרִים וְנִדְבוֹת שְׂאִינִם
בָּאִים עַל חַטָּא. וּמְשׁוֹם הָכִי לֹא אָמַר בְּפְרֻשַׁת
יִתְרוֹ אֱלֹא 'אֵת עֲלִיתִיד וְאֵת שְׁלֹמִיד', שֶׁהֵם
קְרַבְנוֹת נִדְבָה, וְתוֹ לֹא - וְלֹא הַזְכִּיר שֵׁם

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

רַבְּנוּ כֵּאֵן שְׁבַתְחִילָה לֹא נִצְטוּוּ עַל חַטָּאוֹת וְאֲשַׁמּוֹת,
שֶׁמְכִיין שֶׁהָיָה זֶה הַצִּיּוּי קוּדָם הַחַטָּא, עַדִּיין לֹא
נִתְחַדַּשׁ עַיִן כִּפְרָה זֹו. נוֹ שְׁגַם חַטָּאוֹת
וְאֲשַׁמּוֹת בָּאִים לְכַפֵּר יַחַד עִם הַתְּשׁוּבָה, כְּמִבּוֹאֵר
בְּמִשְׁנָה (יִומָא פּה, א) וּבְרַש"י. נוֹ קצ"ע,
שְׂרׁוּב חַטָּאוֹת, וְכֵל הַאֲשַׁמּוֹת, הֵם קְרַבְנוֹת שֶׁל יַחִיד,
וְלֹא שֶׁל צִיּוּר, חוּץ מִפְּרַעַל דְּבַר שֶׁל צִיּוּר. וְהָרִי
רַק לְגַבֵּי רַבִּים לֹא הִיתָה הַתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה קוּדָם

נָה. כּוּוֹנֵת רַבִּינוּ כֵּאֵן, הָיָה לְמָה שֶׁכְּתַב שֵׁם בְּשֵׁם
הַרְמ"ז, שֶׁעַיִן הַצִּיּוּי עַל הַמְּשַׁכֵּן הַתְּחִיל קוּדָם שֶׁעָשׂוּ
יִשְׂרָאֵל אֵת הָעֵגֶל, עִי"ש בְּהַרְחֵבָה. וְכֵן כְּתַב שֵׁם
לְבָאֵר, שֶׁעַיִן 'מַחְצִית הַשְּׁקָל' הוּא מַחְמַת חַטָּא הָעֵגֶל,
וּבַתְּחִילָה לֹא הָיָה מוֹכַרְח שִׁתְּנּוּ רַק מַחְצִית, שֶׁהָלֹא
הָיָה אֲפֶשֶׁר שְׁלֹא יַחְטֹאוּ יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָל. וְהֵינּוּ שַׁעַל פִּי
דְּבָרֵינוּ אֵלוֹ, שֵׁשׁ חִילוּק בְּעַיִן הַמְּשַׁכֵּן וְכִפְרָתוֹ בֵּין
קוּדָם הַחַטָּא לְבֵין אַחַר הַחַטָּא, יוֹכֵן בִּיּוֹתֵר מֵה שֶׁכְּתַב

בא מחמת 'אהל מועד' שנקרא 'אהל' כמו
אהל עראי. ולכשינתכפרו השגגות, לא
יבואו הזדונות, כדלקמן בפרשה (אות ד).

'המשכן' שעתידי להתמשכן כנ"ל, לכן
'מאהל מועד' זה אמר להם כל דיני חטאות
ואשמות ופר העלם דבר של צבור, שכל זה

זרע שמשון המבואר

מחמת 'אהל מועד', שהוא המשכן, שנקרא
'אהל' כמו אהל עראי^ט - והמשכן נקרא כן
על שם בית המקדש, ובית המקדש נקרא
כן מפני שלא יהיה קבוע לעולם, אלא
יחרב ויתמשכן עבור העוונות, והיינו שיש
דרך תשובה וכפרה. והרי היצר הרע
מחטיא את האדם בתחילה בעבירות קלות
שהן השגגות, ומתוך שעבירה גוררת
עבירה, הוא מכשילו בעבירות חמורות
יותר שהן הזדונות. ולכשינתכפרו השגגות
על ידי החטאות והאשמות, לא יבואו לידי
חטאים חמורים יותר, שהן הזדונות,
כדלקמן בפרשה (אות ד)^פ, וממילא לא
יתמשכן המקדש מפני החטאים בודון, כפי
שנרמז ב'משכן'^ק.

להתמשכן עבור עוונותיהם של ישראל, עד
שיחזרו בתשובה, והיינו שהתשובה
מועילה, כנ"ל, רק אז נאמרו הפרשיות של
החטאות והאשמות ופר העלם דבר של
ציבור, שבא לכפר גם על חטאות הציבור.
ולכן בתחילת פרשת ויקרא, שהיא
הפרשה שאחרי פרשת פקודי, כתוב 'מאהל
מועד', לפי שדוקא מ'אהל מועד' זה -
שהוא המשכן, אמר להם הקב"ה לישראל,
כל דיני חטאות ואשמות, ופר העלם דבר של
צבור - פר חטאת שמביאים הצבור, אם
חטאו כולם או רובם בשוגג, מחמת הוראה
בטעות של הסנהדרין^נ, כדי ללמד, שכל זה
- כל פרשיות החטאות והאשמות, שניתנו
לכפר על חטאותיהם של ישראל, בא

ציונים ומקורות

עליו קרבנות, והקרבן אינו בא אלא על השוגג, ואין
יתכפרו בקרבנות והלא נשאר עליהם העבירות יותר
חמורות שהקרבן אינו מכפר עליהם. ומבאר,
שהואיל והיצר הרע אינו מחטיא את האדם מיד
בעבירות חמורות שהן הזדונות, אלא מתחילה הוא
מחטיאו בעבירות קלות שהן השגגות, ומתוך
שעבירה גוררת עבירה, הוא מצליח להכשילו
בעבירות חמורות יותר שהן הזדונות. ולפיכך, אם
השגגות מתכפרות מיד, שוב אין כח ליצר להכשיל
את האדם בזדונות. ויתכן לומר שכוונת רבנו לרמוז
כן בפסוק, שלפי זה, מה שנקט הכתוב ויקרא אל
משה מאהל מועד היינו, שאמר הקב"ה למשה את
פרשת הקרבנות לכפר על השגגות, בשביל שלא
יתקיים ענין 'אוהל מועד' שהוא נטילת המקדש
כמשכון, על הזדונות. סא. תמצית הדרוש: א.
בחטא העגל פעל משה שתועיל תשובה לחטאי
הרבים. ב. חורבן בית המקדש דומה לנטילת
משכון עד שיעשו תשובה. ג. ממה שנתחדש

העגל, והיה לפסוק לכתוב חטאות ואשמות של יחיד.
גח. כגון שהורו הסנהדרין על מין חלב מסוים שמוטר
לאכלו, ואכלו הצבור על פיהם, ואחר נודע להם,
שהוראת הסנהדרין היתה בטעות. פרשת העלם דבר
של צבור, כתובה בפרשת ויקרא (ד, יד-כא).
נט. רבינו מפרש, שגם לשון 'אהל מועד', מורה על
היות בית המקדש כאהל ארעי [כלשון הגמרא (קכה),
ב ועוד], הכל מודים שאין עושיין אהל עראי בתחלה
ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת, לפי שעתידי
להתמשכן ולהחרב. והמשכן נקרא כן כמו בית
המקדש, כמו שביאר רבינו לגבי השם משכן. וראה
בהכתב והקבלה (לרבי יעקב צבי מעלקענבורג זצ"ל,
שמות כז, כא), שביאר גם כן ש'אוהל מועד' הוא
לשון אוהל ארעי. אך שם דייק כן מלשון 'מועד',
והיינו ע"פ מה שתרגם אונקלס 'אוהל מועד' - משכן
זמנא. ס. שם מקשה רבנו וז"ל, 'זהכי נמי יש
להקשות כשהיה בית המקדש קיים איך היו מתכפרין
על הזדונות, והא המשכן לא נעשה אלא להקריב

ציונים ומקורות

הצבור. ז. לפני חטא העגל, לא היו שייכים חטאות ואשמות, לפי שלא נתחדש עדיין תיקון תשובה לחטאות הצבור. ח. בפרשת הקרבנות [ויקרא] הזכיר הכתוב שנאמרה 'מאוהל מועד', לרמז על ענין אוהל ארעי, שהוא המשכן שנקרא כן על שם שבית המקדש עתיד להיות בית ארעי ולהתמשכן, לפי שכל ענין הקרבנות והכפרה שיש לחטאי הצבור, התחדשו מעת שנקבע שהבית המקדש עתיד להתמשכן והוא רק עראי. ועל ידי הקרבנות שיכפרו על השגגות, לא יבואו הזדונות הגורמות לחורבן המקדש כמשכון.

אז הצלה מעונש ושעתיד בית המקדש ליחרב בתורת משכון, מוכח שחטא העגל בא רק להורות דרכי תשובה וכפרה, והיה בזה עדות שבודאי ויתר להם הקב"ה על חטא העגל שהיתה באונס גזירת שמים, כדי להורות תשובה. ד. החורבן שמציל מהעונש, היה צריך להעשות רק בבית המקדש שבהר המוריה, ולא במשכן שבחוץ לארץ. ה. לפי שבתי המקדש נקראו משכון על שם שנתמשכנו, גם הבית שבמדבר נקרא משכון, ולא נקרא בשם חשוב יותר. ו. כשנגלה ה' בנקרת הצור לאחר חטא העגל, פעל משה רבינו, שתמיד יהיה כפרה לחטאות

לפרטים: ארץ ישראל 02-80-80-500 05271-66450

ארה"ב 347-496-5657

ניתן להשיג בחנויות הספרים

מדור חדש

מדור יחודי ומרתק בעניינים שונים
מפי הדרשן והמגיד העפורסם
פה מפיק מרגליות
הרה"ג רבי מנחם יוסטמן שליט"א

למיצת המדור
חייזו 'קול' דרע נענו'
02-80-80-600

נמסר בשפות עברית אידיש ואנגלית

הקישו בכניסה לעערכת:

לעברית 130 לאידיש 230 לאנגלית 330

תענוז רוחני עילאוי
אסור לנספס!

ביק סכר לכו לישועות • הצטרפו לרביק סכר לכו לישועות • הצטרפו לרביק סכר לכו

• סמכק יולכר בסעת הליווח הקבוע ברביק לישועה ולהרכה! •

הסתתפו עמנו!

יחד נכניס למקומות נוספים
את אור תורת 'זרע שמשון'

**בתרומה קבועה
או חד פעמית**

הינכק סותפיק
לכל הפצת תורת המתבר
בכל העולק!

ארץ ישראל 02-80-80-500 ארה"ב 347-496-5657

לומד בתורת זרע שמשון

רוצה להבין יותר?!
מעוניין לשמוע ווארט קולע
בענייני הפרשה?!
רעיון קצר ונפלא בענינים אחרים?
שיעור תמציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
באנגלית * בצרפתית

קול זרע שמשון

ארץ ישראל
02-80-80-600

ארה"ב
716-229-4808

לונדון
0333-300-2515

עדור חדש!

3 דקות עם זרע שמשון

ליעברית, 130 * לאידיש, 230 * לאנגלית, 330